KARA

11
EKİM '87
KDV DAHİL
500 TL

DÜŞÜNÜN Kİ
BU BİR
PENCERE

İÇİNDEKİLER

Yazışma Adresi: Ahmet KURT
P.K. 1053
34437 Sirkeci-İST

KARA

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ahmet KURT
Yönetim Yeri: Piyerloti Cad. Silahtar Mektebi Sok. Ahmet Bostancı Han, No: 11/7
Çemberlitaş / İSTANBUL
Dizgi: Ahtapot
Basım: Gül Matbaası
Dağıtım: Etkin

Enel Hak, Enel Halık

SÖZ: M. KAZMACI
MÜZİK: TURAN ERAY

Yı - kı - ma - yak - laş - tık - ça - yü - re - ğim Ya - ra - tı - cı - ya - di - kil - mek - te
göz - le - rim Ööö y - le - ken - di - ken - di - mi - göz - le - rim E - nel - Hak - E - nel
Ha - lık - di - ye - çın - lar - söz - le - rim Yı - kı - ma - yak - laş - tık - ça - yü - re - ğim
De - li - ce - bir - kah - ka - ha - yı - öz - le - rim - De - li - ler - kah - ka - ha - sı - dır - dev
rim E - nel Hak - E - nel - Ha - lık - di - ye - çın - lar - söz - le - rim Ya - ra
tan - in - san - dır Ya - ra - tan - in - san - dır Ne - bir - dog - ma
yı - ne - bir - di - ni - iz - le - rim - E - nel - Hak E - nel - Ha - lık - di - ye - çın - lar
söz - le - rim SON Şen - li - ğe - yak - laş - tık - ça - yü - re - ğim Öz - gür
lü - ğün - tür - kü - sü - nü - söy - le - rim Hay - di - bir - şen - lik baş - lat - ma - lı
yız - E - nel - Hak - E - nel - Ha - lık - di - ye - çın - lat - ma - lı - yız

YIKIMA YAKLAŞTIKÇA YÜREĞİM
YARATICIYA DİKİLMEKTE GÖZLERİM
ÖÖÖYLE KENDİ KENDİME GÖZLERİM
ENEL HAK ENEL HALIK DİYE ÇINLAR SÖZLERİM

YIKIMA YAKLAŞTIKÇA YÜREĞİM
DELİCE BİR KAHKAHAYI ÖZLERİM
DELİLER KAHKAHASIDIR DEVRİM
ENEL HAK ENEL HALIK DİYE ÇINLAR SÖZLERİM

2 { YARATAN İNSANDIR
NE BİR DOGMAYI NE BİR DİNİ İZLERİM
ENEL HAK ENEL HALIK DİYE ÇINLAR SÖZLERİM

ŞENLİĞE YAKLAŞTIKÇA YÜREĞİM
ÖZGÜRLÜĞÜN TÜRKÜSÜNÜ SÖYLERİM
HAYDİ BİR ŞENLİK BAŞLATMALIYIZ
ENEL HAK ENEL HALIK DİYE ÇINLATMALIYIZ

YARATAN İNSANDIR
NE BİR DOGMAYI NE BİR DİNİ İZLERİM
ENEL HAK ENEL HALIK DİYE ÇINLAR SÖZLERİM

KARA

DEHŞETLİ BİR KORKU FİLMİ

ÇAĞDAŞ TOPLUMDA

DEVLET VE POLİTİKA

Stephen SCHECTER

Çev: Suat ALACA

Devlet öldü, çok yaşa devlet! Bu çığlık bütün bulanıklıklarının çarpıtılmış aynasında kendine acı bir alay olarak dünyaya kabul ettiriyor. Sınırlı dar bir alanda besili az çok iyi yerlerde yaşayan daha fazla olanaklara sahip insanlar vardır. Buralar devletin en emin olduğu ve yurttaşlarına haşarı sivil toplumun tadsız vahşi ve kısa varoluşundan olduğu kadar modern prensin haşin kaprislerinden de uzak tuttuğu alanlardır. Fakat hala sınırların ötesinde tarih geriye gidiyor gibi görünse de Danimarka devletinde bir şeyler kokuşmuştur.

Auschwitz bir son nokta olarak düşünülüyorsa da bugün dünyanın birçok bölgesinde Avrupa'nın göbeğinden çıkan totalitarizmin pratikleri standart politik işlemler haline gelmiştir. Sovyetler Birliği psikiyatri kliniklerinde ve çalışma kamplarında tutmakta zorluk çektiği muhalifler için daha geleneksel bir işlem geliştirdi: Sürgün. Batı'da sürgüne bir çeşit özgürlük gibi bakılabilir. Fakat unutulmamalıdır ki, sürgün bir politik yalıtmadır. Ve modern dünyada politik yalıtma genellikle yok etme doğrultusundaki ilk adımdır. Naziler Yahudilerin varlığını tanımadıklarını ilan etmeden önce onları devletsiz olarak ilan ettiler. Bugün yerinden yurdundan edilmiş insanlar ve mülteciler, kazanılmış bir kuramsal statüye sahiptirler. Doğu Afrika'da ulusal kurtuluş savaşlarının bir yan ürünü olarak milyonlarca mülteci yaratılmıştır. Sürekli yuvaları Sudan ve Somali'deki kamplar, sürekli politik velinimetleri ise Birleşmiş Milletler Yüksek Komisyonu'dur. (1) Yalnız değiller. İsrailliler ve Filistinliler devlet ve insanlar arasındaki ilişkiden kaynaklanan uzun bir karşılıklı yoksama sürecinde çözümsüz bir politik mücadele yaratmayı becerdiler. (2)Politik ufku yurttaşlık olan kendi kaderini tayin, terörizmi, işgali ve başkalarının insanlığını reddetmeyi meşru kılar. Bu tek ideoloji değildir. Birbirinden çok farklı İran ve Kamboçya gibi ülkelerde hareketli seçkinler bütün toplumu yeni bir biçimlenmeye sokmak iddiasındalar. Bu, milyonlarca bireyi yeniden biçimlendirme anlamına gelir. (3) Sonuçları malum: Kitlesel göç ettirmeler, işkence ve baskı. Ve işkence yıldan yıla ülkeden ülkeye geçmişi aşarak ve hayal gücünü bile zorlayarak büyümektedir. Brezilya, Şili, Arjantin, Guatemala, El Salvador, Uruguay işkencenin, suikastın, zorla asker etmenin, toplu saldırıların, yerel düzeyde katliamların, kurumsallaşmış devlet politikası haline geldiği sadece birkaç ülkedir. (4) Şimdi Sovyet sisteminin liberalleştirilmesinden Güney Afrika'da ırk ayrımcılığının dönüştüğünden söz edildiği gibi, bu rejimlerin de demokratikleşeceğinden söz edilecektir. Eğer bunlar ideolojik tuzaklar değilse bu tür görüşler Keynes'in ünlü sözünü akla getiriyor: Uzun vadede hepimiz ölmüş olacağız.

Karanlık zamanlarda bu korku gösterilerini sergilemek ve protesto etmek, bunlara karşı bir önlemdir. Fakat gelişen devletçiliğinin kanıtları nerededir? Ve bunları nasıl çözümleyeceğiz? Bir düzeyde bunlar, gericiliğin bir görüngüsü, az gelişmişliğin Hobbes'çu kabusu içine düşmüş dünyanın bir kısmının son azgınlığı, politik dengesizliğe düşen otoriter rejimleri kitlesel şiddete başvurmaları olarak değerlendiriliyor. Modern tarihin bu görüşüne göre demokratik devlet ve anayasal hükümetin yükselişi, kökleri 16. yüzyıla kadar inen ve kapitalist ilerlemenin can alıcı bir öğesi olan yurttaşlığın kurumsallaşmış yapısından kaynaklanıyor. Bu süreç uzun ve kanlıdır. Çitleme hareketleri köylüleri köklerinden kopardı, sefiller grupları ve atölyeler yarattı. Kapitalist sanayileşme yüzyıl boyunca işçi sınıfını fakirleştirdi. Eski rejimin yok edilişi şiddeti ve kan dökmeyi sadece soylulara değil fakat yeni özgürleşmiş kitlelere yöneltti. Ve dahası denildi ki, modernizasyonun geç geldiği yerlere faşizm geldi. Zamanla bu gelişme gücünü yitirdi. Beş yüz sene sonra mutlak hakimin iktidarına kısıtlayıcı önlemler getirilmesi başarıldı. Yasanın egemenliği ve refah devleti bir dereceye kadar Kanada, ABD, Batı Avrupa ve Japonya vatandaşlarının günlük seçimleri oldu: Yaşam beklentileri çoğaldı. İnsanlar

tavan aralarında yaşamaktan kurtuldular. Devlet görevlileri halkı artık soymuyordu. Sorun bu değil. İnsanlık tarihinin büyük kısmında sorun bu değildi. Bugün de baskıcı rejimlerin hakimiyetinde olan dünyada sorun hala bu değil. Bu görüşe ve sadece bu görüşe göre,dünyanın modernleşen fakat henüz geri kalmış bölgelerinde gelişen devletçilik, toplumsal denetimin geleneksel biçimlerine er yada geç ilerleme ve modernleşme yolunda ilerleyen insanlık tarihi doğrultusunda geride bırakacak uzun bir geçiş durumudur. Gerçekte fonksiyonalist modern tarih anlayışında devletçi demokrasi kurumsallaşması bulanık da olsa özgürlük ve ilerlemenin toplumsal ve teknolojik yenileşmenin,aynı anlama gelmek üzere geleceğin dalgasının bir ön koşuludur. (5)

Tarihin bu yorumu çelişkili ve rahatsız edici işaretleri veriyor ve çürütülemez değildir. Keynes'in uyarısı bir yana,çağdaş devletlerin baskı mekanizmaları geleneksel eski rejimlerin devlet aygıtına çok az bir benzerlik gösterir. Karmaşıklaşmış ve çok yöntemli olarak onlar, köklerini modern teknoloji ve ideolojinin gelişiminden alırlar. Sadece incelmiş işkence yöntemleri ile değil,fakat bu çeşit işkencenin üzerinde temellendiği psikolojik uygulamalarda da böyledir. Bugün işkence okulları öğrencileri eğitmek için hazır ve nazırdır. (6) Resmen bu çeşit uygulamaları mahkum eden dünyada bu uygulamalara eleman hazırlamanın nasıl bir psikolojik uzmanlaşma gerektirdiği tasarlanabilir. Eğer Naziler SS'leri temelde ideoloji ve totaliter yatılma ile yarattılarsa,onların çağdaş benzerleri bu yöntemleri,şüphesiz etkisiz olduğu için hantal ve kaba bulmaktadırlar. Bu anlamda işkence modernliğin bir parçası haline gelmiştir. İdeoloji de bundan geri kalmaz. Orwell'in "çifte düşünce" ve "yeni konuşma" olarak tanımladığı, bugün dünya yüzeyinde resmi dil haline gelmiştir. Alman işçilerinin 1953 ayaklanmalarıdaki başarısızlıkları üzerine Brecht'in nükteli bir trazda söylediği gibi, hükümetin olaylardan çıkaracağı ders bu halkı fesh edip yeni bir halk seçmektir (7). 1980'de Uruguay devlet başkanının, referandumda askeri diktatörlüğün kurumsallaşmasını onaylamaması karşısında, bunu, halkın yenilgisi olarak yorumlaması güncel bir örnektir (8). Fakat bu defasında bu yorumun nükteden bir şairden değil, bir devlet başkanından gelmesi nüktenin tadını kaçırmaktadır.

Bu tür ideolojik manevra, politik olarak işkenceyi "sağaltıcı" baskı kılığına büründürmektedir. En dengeli fakat yine de en açık baskı rejimleri SSCB ve Güney Afrika Cumhuriyeti gibi, bütün toplumun dehşet üzerine yapılandığını gizlemek için psikiyatriyi ve yasayı kullanmaktadırlar (9). Yapı bu rejimlerin toplumsal kurumlar, refah ve güvenlik adına bu tür uygulamaları meşrulaştırma yetenekleriyle uygun ölçüde iskeletle dolu olan bir temele inşa edilir. Bu noktada karşılaştığımız, moern devletin yükselişi ile bir arada ele alınan ve onu meşrulaştıran toplumsal denetim ve kamu refahı tarihsel ikilisinin negatif yönde tam bir alt üst oluşudur (10). Dahası bu gelişme, toplumsal denetimin engellenmesi doğrultusunda gelişen modern devletin olduğu kadar ilerlemeni ndoğası ve aydınlanmanın bütün ürünleri hakkında da ciddi sorunlar ortaya çıkarır. Belki de Marks'ın komünist toplum görüşünün en acı yorumu olan SSCB, kapitalist demokrasilere iç çelişkilerinin geleceğini sunarak tarihin çözülmüş bir muammasını temsil ediyor.

Bu sağ ve solun geleneksel sınırlarının da üzerinden geçen bir gelecektir. Bu, "gerçekte varolan" sosyalist toplumlar, burjuva anlayıştaki ilerlemeci yaklaşımı kendilerini meşrulaştırmakta kullandıkları ve üçüncü dünyanın sosyalist ideolojili bütünsel toplumları da bu yolu izlediği için böyledir. Bugünün İran modeli konunun bir örneğidir. Onun savunucuları ve sözcüleri devlet denetiminin özgün yöntemlerini getiriyorlar. Burada dinsel geleneğin, baskının modern yöntemlerini yönlendirişi, batı toplumunun eleştirisi, tanrısızlığı, materyalistliği ve burjuvalığına dayanan bir eleştiri ile modernleşmenin meşru bir biçimi bir aradadır. Uygulama yabancı değil, fakat bazı yeni özellikleri var; batıya getirilen eleştiri içsel olarak ilerlemeci, batı toplumunun aşkınlığını kaybedişi noktasında yoğulaşıyor ve onun yerine modernleşmenin canlı bir biçimi önerilmeye çalışılıyor. "Büyük güçler islamdan korkuyor, çünkü o, bütünsel insanı oluşturuyor" (İmam Humeyni). Burada devrimci tasarımları, islamı modernleştirmek değil, modernleşmeyi islamlaştırmak: Batıyı oluşturan materyalizm ve rasyonalizme karşı bir meydan okuma daha (11). Bunlar başka bir düzlemde Nasyonal Sosyalizmi akla getiriyor: Düşkünlüğe saldırı, antiemperyalist boya, yayılmacı anlayış ve genel seferberlik. Eğer faşizm yeniden fakat bu defa modernleşme ideolojisi içinde daha örtük olarak belirirse, Nazi deneyimini nasıl açıklayacağız (12)? Tarih daha uzun boylu tersine çevrilemez, Hitler Almanyası kapitalizmin "kazalarından" sadece biri, gelişme gecikmesinin ve ulusal özgürlüğün bir ürünü değildir. Faşizm geneklikle değerlendirildiği gibi ilerleme çizgisi içinde birden bire fırlayarak barbarlığa düşüş değil, modernleşme çizgisinin en eski ve hakım tarzının taşıdığı eğilimleri ve bunların bulanık niteliklerini şiddetlendirerek devralıştır.

Daha BüyükFransız devriminde, burjuva çizginin bu odak noktası ve bütün bu eğilimler çekirdek halinde bulunuyordu, bugün bile Fransız devrimi sorunu modern devletsorunudur. Özgürlük, eşitlik ve kardeşliğin devrimi, zıddını, merkezci bir devleti, modern yönetici seçkinleri, evrenselci bir ideolojiyi, modern emperyalizmi ve dehşeti yarattı. Liberalizm dışarıdan toplumsal sorunla hırpalandıysa da o, asıl iç çelişkileri tarafından delik deşik edildi. Eğer devrimciler eski rejimi yok etmeye çalışsalardı, temeldeki soruna, yönetim yönetilen ilişkisi sorununa çözüm getirmeye çalışırlardı. Kulların yerini yurttaşlar aldı, fakat devlet politik gücü elinde tuttu, özgürlük ve demokrasi projesi ise devlet dışında yeni politik ilişkiler oluşturmayı reddeden devrimci seçkinler tarafından uygulandı. Eski düzenin intikamcı dolapları her adımında devrimci rejimi baltaladı, sürekli yan ürünler üretti ve nihayet eskinin yıkılışı ve yeni bir düzen kuruluşu sürecini sabote etmekte başarılı oldu. Önemli bir nokta: Bir devrimci savaş başlatıp başlatılamayacağı konusunda ilk tartışmalarda Robessperre bir öngörü ile karşı çıktı, "Onun için kötülüğün merkezi Coblenz'den öne Paris'ti" (13). Paris'te yatan tehlike ne sadece karşı devrimciler ne de kitlelerin sefaletiydi. Bu tehlike ulusal düzeyde ilk olarak beliren könümal ve federatif bir demokrasi ihtimaliydi. Oysa iki yıl önce 14 Temmuz 1790'da devrimci rejim aşağıdan gelen kendiliğinden politika karşısında onun yerine geçmek üzere kendi ideolojik yapısını ortaya koymuştu: Fete de la Federation. Paris ve Versailles'da beliren eğilime koşut olarak ortaya çıkan yerel ve federalist devrimleri engelleyebilmek ve 1789'un devrim-

ci anını kendi politik ve ideolojik sonuçlarına dönüştürmek için kuruldu Fete de la Federation. Bu sonuç, özgürlüğün ve halkın birliğini Ulus-Devlet amacıyla sağlamaktı (14). Bu birlik dondu, devrimin birbiri peşi sıra gelen gerilimli dalgalarını ileriye doğru bir adım atmak dışında çözümlemek giderek zorlaşıyordu; bu ileri adım modernliğe ve dehşete atılan adımdı.

Devrimci dinamik yayıldıkça politik çerçeve daraldı ve siyasi grupların sürekli adaleti sorgulayan halkla savaşları yoğunlaştı. Bu savaşta pasifizm, ihanet ve karşı devrimle özdeşleştirildiği için hiçbir grup pasifist olmaya yönelmedi. Halk kolaylıkla ve işlevsel olarak politik sürecin dışına atıldı, o da intikamını dolaylı olarak seçkinleri hepsini birden yutacak politik maceralara zorlayarak aldı. Avrupa'nın tepkisine karşı bir savunma savaşı olarak başlayan savaş, yayılmacı ve Avrupa halklarına evrensel cumhuriyeti dayatmaya çalışan işgalci bir askeri maceraya dönüştü (15). İçeride becerilemeyen özgürlük dışarıya ihraç edilmeye başlandı. Napoleon'un İtalya yağmasıyla sürecin sonu belirlendi (16): İdeoloji ve emperyalizm birleşmiş, 20. yüzyılın totalitarizminin, sanat hazinelerini yağmalayan faşist çetelerin, Doğu Avrupa'nın bedbaht halklarını "özgürleştiren" Stalin'in ordularının korkunç gürültüsünü yansıtmaya başlamıştı. Daha sonraki dönemlerde olduğu gibi modern politikanın bu başlangıcı da demokrasinin gerilimlerinin onu ihraç etmekle çözülemeyeceğini gösterdi (17). Paris'in sansculottes'larının ve Vendèe'li köylülerin ayaklanmaları karşısında devrimci seçkinler çağdaş barbarlığa yöneldiler. 25 Mayıs 1793'de Paris komünü bazı liderlerinin serbest bırakılmasını isteyerek Konvensiyon'a yürüdüğünde, Jirondin İsmard, bundan sonra gerçekleşecek herhangi bir ayaklanmada, ulusal çıkarlar adına, Paris'in yerle bir edileceği tehdidini savundu. Öyle ki yıkıntıları bile görünmeyecekti (18). İki ay sonra Jakoben Konvensiyon, Vendèe'nin sistemli yok edilmesi kararını çıkardı: Ormanlar, ekinler, davarlar, kadınlar, çocuklar, yaşlılar hepsi bu imhadan paylarını aldılar (19). Yüzyıldan fazla bir zaman sonra benzer uygulamalar Hitler'in yeryüzünü aleve verme politikasında ve Stalin'in Rus köylülüğünü tasfiyesinde ortaya çıktı; yalnızca eski özgürlük, ilerleme ve cumhuriyet nutuklarının yerini yeni seçkinlerin ırkçılık, tarih kuramı gibi kavramları almıştı.

Fakat faşizm ve komünizm ikisi birden köklerini, halkın politik katılımının sınırlarını belirlemenin devlet tekelinde olduğu şeklindeki eski liberal görüşten alıyordu. Belirli bir anlamda kitle demokrasisi sorunu Fransız devriminin temel sorunuydu (20). Onun devletçi önermesi ancak kralın ulusal, bireyin kitlelere, politikanın ideoloji ve yönetime dönüşmesiyle sonuçlanabilirdi. Fransız devrimi, en gereksiz olduğu anda Fransız halkının ruhun ölümsüzlüğünü ve tanrıyı tanımasına karşın bir parlemonto oylamasıyla dine karşı hareketi başlatarak Büyük Terör'ü üretti (21). Kurumsal reformlara gelince, Thermidorci Konvension ve Direktuar bir dizi yüksek öğretim kurumunu oluşturarak modern devletin yönetiminin zorunlu bir parçası olan teknokratik sınıfa temel yarattı. Bu açıdan da Fransız devrimi sadece bir başlangıçtı, Direktuar anayasasına, Kurum'un moral ve politik bilimere ayrılmış özel bir bölümüyle eklenmesi, tamamlanmış olmasa da, modern devlette eğitilmiş mandarinlerin bilimsel rasyonalitesinin artan önemini ortaya çıkardı (22). Bu açıdan bakıldığında Fransız devriminin burjuva doğası, 19. yüzyıl Fransız kapitalizminin tarihsel bir an olduğu ve devletin asıl kurum olduğu uzun vadeli toplumsal devrim projesinin hazırlanışının kısmi bir etkeni olmak rolünün ötesine geçti (23). Bu proje, başlangıç mantığı kuruluşçu ve ilerlemeci bir nitelik göstermesine karşın bir modernleşme projesiydi. Bu proje demokrasinin yönetmi çevresinde cerahatlaşan bir ideolojik öze sahipti. Bu projenin sürekli olarak her türlü ideolojik guruptan seçkinlerce dile getirilişi ve sürekli bulanıklığı nedeniyle:İlerleme gerilemedir,gelişen otonomi gelişen denetimdir.

İşte modern devletin çözümlenmesinde açıklamaya yönelik zorlukları yaratan da bu büyük bulanıklıktır. İlk burjuva devletin içinde yatan *sevk edicilik*, devletin özgün olarak burjuva olan son kalıntılarını da saran bir mantar haline geldi. Bu düşünce çizgisini izleyerek, faşizm kapitalizmin gelişmesinde bir gerilemeden çok, devletin yönetiminde işlevsel olarak gerekli olan bir teknobürokrasiye dayanmayı gündeme getiren bir olgu ve modern devletin gelşimesinde bir adımdır (24). Modernleşmenin değişik tarihsel anlarda ve değişik politik renklerde şaşılacak bir benzerlik göstermesi ancak böyle bir perspektifle açıklanabilir. Gerçekte güç seçkinlerin elindeyken nerede bir halk hükümeti ilan edilse orada modernleşmeye dayalı kültür devrimi görmek hiç şaşırtıcı değildir. Tahakkümün öngörüldüğü bütün durumlarda bu ideolojik formülasyon Nazi Almanyası, Maoist Çin ve İslamcı İran'a kadar birbirinden farklı rejimlerin ortak niteliğidir. Bir yazar Latin Amerika için bu durumu şöyle tanımlıyor:

"Refomist olsun devrimci olsun, hümanist ya da hıristiyan esinli olsun, üniformalı ya da sadece gömlekli olsunlar, toplumsal hareketlerde gerçek bir kurtuluşa, tam demokrasiye,etkin katılıma ve işçiler, köylüler, üreticiler için gerçek bir sorumluluğa yönelik göze çarpıcı bir eğilim yok. Fakat sadece bunun karşıtı bir akım var, genellikle geniş bir karışıklık içinde genel eğilim, değişimin ve otoritenin tek kaynağı olarak görülen devlet iktidarını ele geçirmek yönünde. Eylemcilerin toplumsal kökenleri ve kişilik biçimlenmeleri bu iki yaklaşımın birbiriyle ne kadar uzlaşma olduğunu görmelerini zorlaştırıyor.

Kendimizi yapılamak istenen şeyler programlarının cümleleri içine sıkıştırmadan bu yeni öncülerin her üyesinin davranışlarına ve olaylara yaklaşımına baktığımızda, onlara esin kaynağı olan biricik motifin, kaynakların ve insan gücünün topyekün seferberliğini elde etmek, onlardan azami çabayı elde etmek ve bir savaş ekonomisiyle silahlanmak olduğunu görmek zorunda kalırız.Bir işçi sınıfı yaratmak için tarımsal reform, endüstriyel potansiyeli güçlendirmek için rasyonel işletmecilik ve mümkün yatırımların yapılması, emek üretkenliğini ve iş disiplinini sağlamak için bir sürü örgüt: Temel ilgiler işte bunlar. Bu süreç başlangıçta çoşkuludur ve gönüllüler vardır ama kısır döngüye girilmesi ve zorlamaya dönüşmesi uzun sürmez. Sosyalist denilen bu program aslında millenarian esinlerle planlamanın gereklerinin birleşmesinden oluşur. Başka türden geliştirilebilecek bir program, tehlikeli fakat samimi olurdu, eğer kimin yönettiğini, kimin yararlandığını, artık-değeri kimin aldığını sormak istediğimizi bastırmasaydık." (25).

Başka bir yazar da Etyopya için yazıyor:
"1981'de COPTE (Etyopya İşçi Partisi Örgütlenme Komisyonu) üyelerinin bileşimi % 1.2 köylüler, % 2.9 işçiler, % 95 öğretmenler, memurlar ve subaylar şeklindey-

di. Bu bileşimi değiştirmek için gösterilen yoğun çabalardan sonra ise Ekim 1982'de % 3.3 köylüler, % 21.7 işçiler, % 75 öğretmenler, memurlar ve subaylar şeklini aldı. Rakamlar durumu açıklıyor. Devrimin 10. yılında Addis-Adaba'da iktidarı hangi toplumsal sınıfın elinde tuttuğunu ve tutacağını anlamak zor olmasa gerek. Bu durumda ünlü Etyopyalı yazır Bealu Girma'nın, sadece otomobil ve kadın peşinde koşan yeni bürokratları suçlamasını ve onları Milovan Djilas'ın "Yeni Sınıf"ı ile kıyaslamasını şaşkınlıkla karşılamamak gerek." (26).

Yeni sınıf batıda gelişiyor ve denetim mekanizmaları çoğalıyor. Bu durum kendini öncelikle çağdaş kapitalist devletin dış ilişkilerinde gösteriyor: Üçüncü dünyanın bağımlılığını ve üçüncü dünya Bonapartizmini sağlayan uluslararası para kurumlarını kullanmak (27). Hoche'un Direktuar için Vendée'de (28) uyguladığını aratmayacak pasifikasyon tekniklerini ve işkence okullarını ihraç etmek, istilanın seyahat emperyalizmin ulusal güvenlik ve baskılama ehliyetinin hür seçimler olarak anlaşılmasını sağlayacak ideolojik karışıklığı yaratmak (29). Oysa böylesi gelişmeler kapitalist metropollerde de etkisini göstermeden gerçekleşemez. Yaşam birçok açıdan daha zor, çekilmez ve sinir bozucu hale geliyor. Kriz kökleri söküyor, düşleri ve yaşamları yıkıyor. Daha fazla insan müreffeh ve yine daha fazlası işsiz. Genç insanların iş olanakları çok kısıtlı. Doğum oranları düşüyor. Aileler parçalanıyor. Sınırlar kapanıyor. Devlet yeni refah kararları çıkarıyor (30), fakat bunları uygulamaya çalışırken bile toplumsal yaşamın ya yeni alanlarına el atıyor ya da eski alanlara yeni düzenlemeler getirmeye girişiyor: Cinsellik, sağlık, nüfus, göç, uzay, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde hükümet çocuğunu aldırtmayan kadınlara devletten önemli bir ödeme yapılacağını bildiriyor. Kanada'da daha önceki liberal göç politikası değiştiriliyor ve artık sadece çok sağlıklı ve uzman olan göçmenler alınmaya başlanıyor. (31) ABD'de hükümet nükleer savaşı uzaya taşımak için milyarlarca dolar hazırlıyor. Bütün bunların yanı sıra ABD, Batı Avrupa ve Japonya arasında rekabet sürüp gidiyor. (32). Irkçılık ve şiddet anayasal demokrasileri ya Fransa'da olduğu gibi sağ-kanat politik hareketler ya da video müzikalleri (Thriller) yoluyla, cinayetlerdeki patlamaya varan artış ve televizyonla avucunun içine almaya başlıyor. Anthony Hecht bu durumu şiirinde çok güzel yakalıyor:

Çocuklarım bu gece kambur televizyona doğru
Ve mutlu kovboy filmi seyrettiler.
Bir pazar kuklası gibi,
İyi yendi kötüyü.

Ve masallarında onların
Açıkgöz devle, kötü cadı
Kapısız hapishaneye hapsedilir
Ve bulur kibritçi kız büyük hazineyi.

Kendime bir içki yaptım.
Dev ve cadı geldiler.
Patlattılar hapishaneyi
Uyumuştu çocuklarım.

Bütün sesler bas bas
Bas bas bağırıyor ümitsizliğin işaretleri:
Gök kubbe ışıklar ve
Sinyallerle dolu.

Güçlenmiş cadılar,
Ölümde çoğalıyorlar.
İnekleri genç genç buzağılıyor,
Boğaları bile doğuruyor.

Güç kaynakları Şeytan,
Dünyayı arşınlıyor,
Enine ve boyuna maşallah,
İş bile buluyor.

Ama çocuklarım,
Henüz kuralları kendilerinin;
Yarı tanrı, yarı Santa Claus
Fakat yüzü benim yüzüm, sesi benim sesim.

Bir kahraman çıka geliyor.
Korumak için fakiri, dilenciyi, hırsızı,
Ve kaldırıyor ayağa dünyayı,
Acıya son veriyor.

Uyku sesleri duyuluyor,
Diyorum ki olmasın yine bir katliam
Olmasın hiç bir zaman
Korunsun onlar gazdan (33).

Bu bunalımın altında yatan muhtemelen, adaletsizlik yapıldığına duyulan şüphe, dile getirilmeyen dünya ölçeğindeki baskı, bu anlamda krizin gerçek doğası, geçerli bilgilerimiz, kaynaklarımız, servetimiz ve enerjimiz yani çağdaş toplumsal örgütlenmemiz. Bu durum karşısında üretilen baskın ve acele tepki iktidarsızlığa ve uluslararası olaylar karşısında güçsüz kalan seçkinlere karşı duyulan sinirlilik. Bu duruma panik garip bir dolayımla denetim istemini besliyor. Bu istemde Batılı devletlerin bir parçasında daha otoriter gelişmeler doğuracak toplumsal güçleri etkiliyor (34). Bütün fabrikalarda otomasyon, robotların kulanıma girişi, bütün işleri modası geçmiş kılan bilgisayarlar; fakat toplum hala peşin para ile çalışıyor ve sanki iş çok bolmuş gibi yoluna devam ediyor. (35. Kapitalist merkez toplumlardaki işbölümü ve ödüller, bir uluslararası düzen içinde işliyor: Yönetilen ve tahakküm altında tutulan, göreceli olarak sefil bir aşağı sınıf ve devlette ya da diğer denetleme mekanizmalarında elinde tuttuğu denetim gücüyle onu yöneten uluslararası bir seçkinler sınıfı. (36). Bu mehtemel senaryonun ipuçları, eğer raporlara inanılırsa, gerçekte cahil olan diplomalı insanların oranının artmasında görülebilir.

Bu senaryoda en değerli unsur, teknobürokrasi kalmasına rağmen, iktidarın topluma yayıldığını kanıtlayarak devletin ölmüş olduğu iddiasını desteklemek ve denetimi maskelemektir. Bu, sistemin teorisyenlerinin, toplumun ilerleyen evriminin kendi özgürlüğü için yapıcı olduğunu ileri sürmelerine rağmen kendilerinin tanımladığı bir durumdur: "Bu gelişme her bireye eylem özgürlüğü yaratır, fakat öte yandan giderek artan genellikle bu eylem özgürlüğünü denetlemenin mekanizmalarını da." (37) Bu, iktidarın işleyişi üzerine yanlış olmayan bir tanımdır ve çağdaş toplumda iletişim araçları tarafından yayılır. Tedavi edici bir havada yapılır televizyon açık oturumları.Sunucular şaşmaz bir şekilde ilerici, katılanlar da uygun ölçüde dogmatik ya da sakin. Fakat "Dünyaya Düşen Adam"daki tipin söylediği gibi "Televizyon size birçok

şey söyler, fakat bütün hakikati asla." Belki hiçbir şey yapılamaz, fakat bu özgün delilik için bir yöntem vardır, düzen manyaklarının yöntemi, durumun tanımlanmasını geçerli denetim paradigmasının içine sokmak, insanlar gözlerinin önünde ona katılmak ya da yönetmek istese de beceremedikleri gerçekliği toplumsal inşasının oluşumunun gerçekleştiğini anlarlar.Kaynakların ve iktidarın yapılanmış eşitsizliği durumunda denetim ulaşılması birkaç kişiye ayrılmış bir düştür: Fakat büyük çoğunluk denetim tanımında anlaştıkça, kurtuluşu onun terimleriyle aradıkça denetim sistemi, denetimsiz sistem gibi görünse de sürecektir; (38) toplum kendi sibernetik hareket tarzına sahiptir.

Bunun iç karartıcı ve Orwellci senaryolardan biri olduğunu kabul ederim. Uluslararası bir düzeyde bazı yenilikler ve yaklaşım birlikleri gerektirecektir —doğu ve batı, kuzey ve güney, devlet ve çokuluslu tekel— yüzyılların modernleşme olarak bilinen yeniden yapılanması bunu gerektirecektir, fakat bu etimolojik anlamı dışında bütün bir fantazi değildir. Oysa, başka mümkün bir hikaye de var, işlevselci ve marksist geleneklerin ikisinin de kendince kurguladığı fakat tarihsel bir uyum gösteren açıklamaları, Tarihin yavaş fakat özgürlüğe ve ilerlemeye doğru kesin gidişi. Bu evrimci tarzda, daha karmaşık toplumlar daha uyumlu olduklarından zorunlu olarak içinde otonomi ve denetimin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu geleceği temsil ederler: Oysa ilerleme denetiminin daha incelmiş yollarını gündeme getirirken bireysel otonomi konusunda gerçek hiçbir şey yok ortada. Bazılarına sadece son beş yüz senedeki yaşam uzamasına ya da cinsel sorunlar çevresindeki açıklığın artmasına bakmak yeterli gelecektir. Hatta denetim ve ona uygun düşen bilimsel rasyonalistesini ve ona çağdaş özgürlük derecelerini yanatan maddi temelini bilinemez bir geleceğin varoluş durumunu gerçekçi bir şekilde sınırlar. Bu yaklaşımın politik mirasçıları sosyal demokrasi ve onun türleridir: Bu nedenle özgürlüğe açılan toplumda anayasal ve denetilen bir devleti onsuz olmaz bir unsur olarak savunurlar. Yanlışlanamaz bi yaklaşımdır bu, fakat böyle bir zaman içinde açıktır ki hepimiz ölmüş olacağız. Ayrıca dünyanın liberal bölgelerindeki özgürlük ve ilerleme kavramları muğlaktır ve bu muğlaklığın yarattığı sorunlarda çok çeşitlidir. Seçenekler "çeşitlidir" böyle bir yaklaşımda fakat gerçekte seçenekler yoktur. Çünki herhangi bir şeyi değiştirmeniz son derece güçtür. (39) Belki de bu nedenle endüstrileşmiş ülke insanları zamanlarının çoğunu ellerine kalan son alan olan kişiler arası ilişkilere adamaktalar. Bu da belki her insan gayretini zorunluluk alanını basitleştireceği yerde denetim zincirine daha fazla bağlayan bir süreç haline gelmektedir. Bu da insanın angaryanın bir alanından kaçarken sürekli fedakarlık etmesi gereken başka bir alanına düşmesi olacak.

"...Bireysel yaşam henüz tarihsizdir. Seyirlik gösterilerde sunulanlar bu konuda bir bilgi vermez, dahası seyirlik makina bunları tahrif eder, dahası gerçekten geçmişte yaşananın toplumun resmi ve geri döndürülemez yaşamıyla bir ilgisi yoktur. Ayrık günlük yaşamın bireysel deneyimi dilsiz, kavramsız ve hiçbir yerde yazılı olmayan geçmişin karşısında eleştirisiz kalacaktır. İletişemeyecektir. Anlaşılamayacak ve hatırlanmayanın sahte seyirlik anısı yararına unutulacaktır." (40)

Devletin doğası üzerine tartışmada iki uç var. Devletsiz ve özgürlüğü arayan bir toplum. Öte yanda ilerleme bu sosyal demokrasi ve liberter düşünce arasındaki tartışmanın reel politikle ütopyanın tartışmasının temel noktasıdır. Ve bütün gerçekçilik ve ampiriklikleriyle sosyal demokratlar çağdaş devletin demokrasinin ütopik unsurlarının tarihsel olarak bastirılmalarından ortaya çıktığını unutmuş görünüyorlar. (41) Onların önerdiği çözümler sadece kendilerinin ürettiği sorunlarla ilgili. (42) Önerebileceğimiz en iyi şey toplumsal örgütlenmenin sorunun boyutları kadar köklü bir şekilde dönüştürülmesidir. Belki bugün herzamandan fazla "somut ütopyacı olanağı tanırayarak diyalektik, şeylerin yanlış durumunun varlıkbilimidir." (43)

Bereket, protesto etmeye ve kendilerine dayatılan şeylere reddetmeye devam eden insanlar var. Barış hareketinde kadın haklarında Uluslararası Af Örgütünde, yıpratıcı bir şekilde üçüncü dünyada şeylerin yanlış durumunu sorgulayanlar var. Belki "İdeolojinin eleştirisi... merkezidir" (44) cümlesine katılacaklardır. Kendi çelişkilerinde bunu yaşatmaya çalışacaklardır. Dahasını yapmak "politikanın" işidir. Ve netleşmeyi gerçekleştirmek kuramın. ■

DİPNOTLAR

1- Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komisyonu kararları.
2- N.Cablan "Futile Diplomacy"
3- Amnesty International Rapor 1981
4- Le Monde Diplotatique, Nisan 1984
5- I. Wallerstein, F.Braudel, E.P. Thopmson
6- Chomsky ve Herman "Bütün Yapıtları"
7- Aktaran H. Arendt "Men in Dark Times"
8- E.G. Bermejo Le Monde diplomatique. Aralık 1983
9- Amnesty International Rapor 1981
10- J.Donzelot "La Plice des Familles"
11- J.L. Herbert "Le Monde Dip." Nisan 1984
12- P.Ayçoberry "La question nazie"
13- F.Furet ve D. Richet "La Revolution Française"
14- " " "
15- " " "
16- " " "
17- H.Arendt "The Origins of Tatalitarianism"
18- Furet ve Richet a.g.e.
19- " "
20- H.Sklar "Triteralism"
21- Furet-Richet a.g.e.
22- a.g.e.
23- G.Debord "The Society of the Spectacle"
24- L.Lanza "Fascism and Techno-bureaucracy"
25- L.Mercier-Vea "La Revolution par l'Etat"
26- O. Kapeliouk "Le Monde Dip." Nisan 1984
27- G.Corn "Le Monde Dip." Eylül 1983
28- Furet-Richet a.g.e.
29- Chomsky-Herman a.g.e.
30- E.Shragge "Our Generation" içinde cilt 15, No: 4, Bahar1983
31- L.Vekilli "Le Monde Dip" Aralık 1983
32- P.Chamsol "Le Monde Dip" Nisan 1984
33- A.Hecht "The Hard Hours"
34- R.Heilbroner
35- Aret
36- N.Laurin-Frenette "Les Intellectuels et l'Etat"
37- Parsons "Eserler"
38- H.Marcuse, "One-Dimensional Man"
39- N.Laurin-Frenette "Feminisme et Anarchisme"
40- G.Debord
41- M.Bookchin "The Ecology of Freedom"
42- R.Debray
43- T.Adorno "Negative Dialectics"
44- " " "

BİR FARAZİYE OLARAK EŞİTLİK

Hatice ERTAN

Eşitlik bir faraziyedir. Şimdi bu söze birçok karşı çıkabilir. Ama önce şöyle bir doğaya bakın; güçlü ile güçsüz, akıllıyla aptal, sağlam ile çürük birlikte eşitsizce varolmakta. Bu özellikleriyle bağlantılı farklı etkinliklerde bulunmaktalar. Doğadaki çeşitliliğin yansımasını insanlarda da görmekteyiz; dişiler, erkekler, uzun boylular, kısa boylular, siyahlar, beyazlar, kızılderililer vs. Bütün bunların nesnel olarak yani insan isteminden bağımsız olarak eşit oldukları söylenemez. Sanırım kimse de eşitlikten doğal, nesnelerin kendinde bulunan bir özelliği anlamıyor. Öyleyse eşitlik bizden, istemlerimizden, onları hayata geçirmemizden bağımsız nesnel bir kavram değil. Birbirimizin eşit hakları sahip olduğunu farzedip, ona göre davranmamızla gerçekleşebilecek çok öznel bir kavram. Öznelerin algılayışlarına bağlı.

Bugünkü toplum yapısı ve ahlağı içinde bir insanın doğumundan ölümüne dek nerelerde başkalarınca ve kendince eşit algılandığını arıyalım. Bir "yuva"ya doğduk; anne/baba/çocuk üçlüsü yani aile. Yeni gelen ferd topluma uyum sağlayacak hale getirilmeli. Eğitim ve genel geçer anlayışlar o'na aktarılır. Her evde iki otorite vardır, anne ve baba. Bu ilişkide eşitlik bulmak mümkün mü? Yanlış anlaşılmasın, çocuğa dünyanın tanıtılmasına karşı değilim. Sadece onun belirli bir amaç doğrultusunda ve seçenekleri sınırlandırılmış olarak yaşamasını istemiyorum. Çocuk burada kendi üzerindeki otoriteyi tanımanın yanısıra otoriteler arasındaki farkı da tanır. Kadın ve erkek arasındaki iktidar çekişmesini. Derken okul, seçim hakkının olmadığı bir durum. Öğretmen-öğrenci ilişkisi; bu, kendi başına etkin ve edilgen iki kutbun bulunduğu bir durumdur. Eğiten ve eğitilen. Sınavlar, notlar, cezalar, ödüller. Öğretmenin yargı ve yaptırım hakkı (!!!) Böyle bir hak varsayılınca ortada eşitlik yoktur. Çünkü bu hak diğer tarafça yani öğrencilerce ona verilmiş olmayıp, hiyerarşik toplum yapısı ve ahlağı tarafından verilmiştir. Peki ya "eşitler", yani öğrenciler arasında durum nasıl; çalışkanlar ve tembeller, yaramazlar ve uslular. Hep aynı biçim davranmaları beklenir ve zorlanır, çalışkan ve uslu. Burada eşitlik kavramının düzen tarafından nasıl anlaşıldığını görürüz. Eşitlik, eşitlenmek demektir onun için; tıpkı matematikteki gibi. Özgünlükler yoksanır. Resim yapmayı, kırları ve oyuncakları sevmek mazeret değildir. Öğrenciler eşit ise egemen ahlağın çizdiği çerçevede kalmaları ile bağlantılıdır bu. Tembeller ve yaramazlar diğerleriyle eşit sayılmaz. Okul da bitti. Seçme yaşına geldik, ne zaman *eşit* olacağız merak ediyorum... Çalışma hayatı başlı başına hiyerarşik bir yapıdır. Plancısı, programcısı, ustabaşısı, uygulayıcısı ile bir astlar üsler ilişkisidir. Zaten kimsenin aklına gelmez "Niye ben şu kocaman masanın arkasındaki adamla eşit değilim" diye sormak. Orada iş vardır ve işin bölüşümü temelindeki örgütlenme eşitlik sorununu ortadan kaldırır. Herkes işini yapar. Burada da tıpkı okuldaki, askerlikteki ve günlük hayatın hemen her yerindeki gibi eşitlenme ile karşı karşıyayız. Kendi durumumuzdakilerle -en özel ve en genel anlamıyla- "eşit"izdir. Egemen ahlağın ve hukuğun öngördüğü şekilde varolduğumuz sürece. Herhangi bir istemimiz, davranışımız yani özgünlüğümüz, ta kendimiz bu değerlerin dışına çıkarsa, eşitliğimiz ortadan kalkar; kısaca artık diğerlerince eşit algılanmayız. Diyelim ki boş bulduğumuz bir eve yerleşmeyi, askere gitmemeyi, boş bir toprağı ekmeyi, çalışmamayı, kendi kendimizi temsili seçtik. Kısacası kendi kendimizin efendisi olmayı seçtik. Bu aykırılıklarımıze eşitler içinde daha eşit olan birileri dur demeye kalkacaktır. O zaman farkedilecektir ki, bütün bu eşitlik lafları falan yasa koyucuların ve uygulayıcıların karşısında diğerlerinin eşit daha doğrusu aynı olduğu anlamına gelmekte. Ve onlar yani erk varolduğu sürece eşitlik bir yanılsamadan öte geçemez. Ve yine kişi kendini istediği kadar diğerleriyle eşit varsaysın, otoritenin, hiyerarşinin olduğu ve diğerlerinin de onu eşitleri olarak algılamadığı hiçbir ortamda bu faraziye hayata geçirilemeyecektir.

Eşitlik, ancak bütün bireylerin birbirlerini tüm özgünlükleriyle birlikte toplumsal ilişkiler düzleminde eşit farzettikleri ve öyle davrandıkları bir ortamda yanılsama olmaktan çıkar. Bu anlamda eşitlik çeşitli özgünlüklere sahip bireylerin birarada ve otoritesiz yaşamasını sağlayabilecek bir önyargı; herhangi bir hiyerarşi eğilimi karşısındaki en güçlü dinamiklerden biridir. Bugün ise otoriter ahlağın ve otoritenin yaşadığı bir toplumda bireylerin kendilerini böyle bir önyargıya sahip olmayan otorite savunurlarıyla eşit farzetmeleri mümkün değildir. Çünkü onların böyle bir ahlakları yoktur ve eşitlik karşılıklı bir kabulle gerçekleşir. Bu da bizim onlarla ilişkiye girme zeminimizin yokluğu demektir. Onlara karşı yapılabilecek tek şey özgür ve eşitlikçi bir toplum için mücadeledir. ■

BAY WALLRAFF'IN İŞLERİ

Cumali YABANCI □ Hamburg

Yıl 1985, aylardan Ekim. Kâğıt tüketiminin had safhaya ulaştığı Batı Almanya'da ayın yeni çıkan kitaplarından tek kitap, Wallraff'ın "En Alttakiler"i, ortalığı allak bullak ediyor. Tüm kitle iletişim araçları, yazarın kılık değiştirerek hangi koşullarda kaçak işçi olarak çalıştığını, resim, yazı, karikatür, film yoluyla kamuoyunun gözleri önüne seriyorlar. Alman toplumu afallıyor birdenbire. Aynı ülkede doğup, büyüyüp, öldükleri halde nedense hayretler içinde kalıyorlar. Sokaktaki adam öbürüne soruyor: Bu kadar da olur mu?

256 sayfalık kitabın kapağındaki resim sanki okuyucuyu ağlatmak için oraya konulmuş. Siyah saçlar, kara gözler, burunla üst dudak arasındaki boşluğu dolduran gür bıyık, gülümsemesini bin yıl önce unutmuş esmer bir yüz, çökük avurtlar ve üzerinde "Thyssen" yazılı kafaya geçirilmiş çelik bir miğfer. En dayanılmazı da "Karadeniz'de gemilerim battı" diyen o hüzünlü bakışlar, bakışlar. Kapak fotoğrafı bağırmıyor, çığlık atıyor "ey ahali, duyduk duymadık demeyin, kafanızdaki 'Türk işçisi' resmi işte budur" dercesine. Kitabın içeriğini bu resimde okumak olasıyken, yirmi marka kıyıp kitabı alıyorum, bir solukta okuyorum. Edebi eleştiriyi edebiyat eleştirmenlerine havale edip, kendi kendime soruyorum, yeni olan nedir bu kitapta? Yazar hıncahınç dolu otobüste yanına kimse oturmayınca şaşmış, acıların en acısını duymuş yüreğinin derinliklerinde. N'olacak, Ali kılığına girersen böyle olur işte.

Gerçek Ali otuz yıldır her gün yolda, sokakta, kahvede, metroda, işyerinde, süpermarkette, sendikada, okulda, çocuk bahçesinde, gençlik evlerinde, büroda, bankada, birahanede en katmerlisini yaşıyor. Çoktan yokolmuştu o, üzülseydi böyle ufak tefek şeylere.

Wallraff, bir papazla konuşurken, yüzüne bakmamış papaz. Ali'nin yüzüne hiç mi hiç bakılmadı. Konuşurken, niye baksınlar ki?

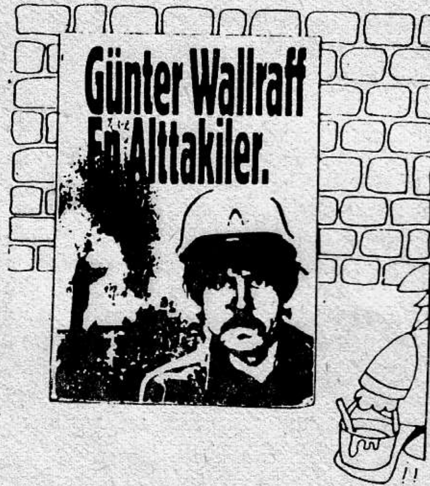
Basın, radyo, televizyon önce Spartaküs'ü keşfediyor, sonra burnunun dibindeki köle pazarını. Wallraff, nam-ı *diğer* Ali, toplantıdan toplantıya koşuyor. Zavallının arabası da külüstürmüş diye iç çekiyor hayranları. Berlin'e de gelse, bir görebilsek kahramanı diyorum kendi kendime. Gerçekten de geliyor. Yarım saat öncesinden gidip yer tutuyorum. Toplantının başlayacağı saatte gelmiyor Wallraff. Aradan bir saat geçiyor, millet huzursuzlanıyor. Acaba faşolar mı kaçırdı düşüncesine kapılıp, gecikmeyi kötüye yoranlar oluyor. İki saatlik gecikmeyle salona giren Wallraff alkış fırtınasına yakalanıyor. Sonradan öğrendiğime göre, toplantılarına hep geç gelirmiş Wallraff. Nedenini sen düşün, sevgili okuyucu.

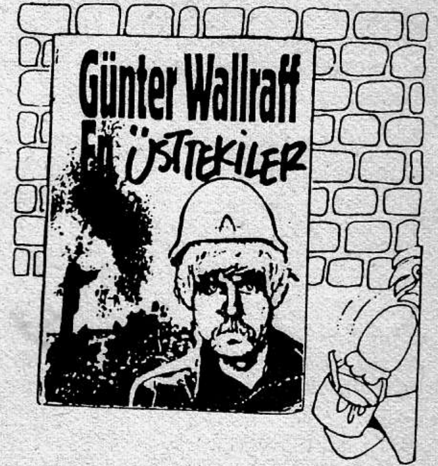
Wallraff'a soruyorum: Sizin tüm yaptıklarınız, yaşadıklarınız Alman yayın organları tarafından salt kaçak işçi işi ve çalıştırma düzeyine indirgeniyor. Artık güncel bir olgu haline gelen ve kitle karakteri alan *ırkçılık*, kamuoyunda nedense tartışılmıyor. Bu konuda sizin görüşünüzü öğrenebilir miyim?

Wallraff önce şaşırıyor sonra düşünüyor. Böyle bir soruyu beklememiş olacak, halinden belli. Alman halkının (ah o halklar yok mu) yüzde altmış-yetmişinin yabancı düşmanı olmadığını söylüyor ve sürdürüyor maceralarını anlatmayı, soruyu geçiştiriyor ustaca. Yeri gelmişken belirteyim. Bir ülkede göçmenlerle ilgili yazı ve konuşma diliyle Alman dili farklı şeyler. Sen *ırkçılık* diyorsun, onlar hayır efendim, yabancı düşmanlığı (Auslaenderfeindlichkeit) diyorlar. Sen göçmen işçi (Einwanderer) diyorsun, onlar, olur mu canım, konuk işçi (Gastarbeiter) diyorlar. Bir kötülük yaptığımız yok ki düşman olsunlar. Konukluğumuz da kalmadı artık. Ayrıca konuk gibi de muamele görmüyoruz. Bunun adı dilde manipülasyon, başka bir deyimle dilde rasizmdir (ırkçılık). Hiçbir dil bilgini çıkıp da, ne yapıyorsunuz kardeşim, Almanca'nın ırzına geçtiniz demiyor . Aptallıklarından değil, politik yobazlıklarından kaynaklanıyor bu miskinlikleri. Faşizm döneminde Hitler'in hizmetine giren bilgin sayısını kim hatırlıyor ki bugün?

Yıl 1986, mevsimlerden sonbahar. "Konkret" dergisinin literatur özel sayısında Türkiye'de "Genç Kız ve Ölüm" romanıyla ünlenen, daha sonra her nedense, kapağı Batı Almanya'ya atan Aysel Özakın'ın "Ali Aynaların Arkasında" başlıklı Türkçe-Almanca makalesini okuyorum. Aysel Özakın soruyor:

"Tarihsel bir suçtan kendini uzaklaştırarak, yeni bir toplumsal kimlik arayan genç Alman solu, yeni azınlık sorunu karşısında acıma duygusundan başka bir çözüm yolu bulamıyor mu? Ya suçlu olma ya da acıma gibi düalist bir yöntem bireysel ve özgür bir algılamayı engellemiyor mu? Geleneksel solun sınıfları ve katmanları uniform bir kitle olarak görme geleneği insan gerçeğini zıtlıkları ve değişkenlikleri içinde tanımayı olanaksız mı kılıyor? Bu gelenek Almanya'da klişeler kategoriler içinde düşünme eğilimiyle mi birleşiyor? Bu eğilimin kaynakları neler?... Yoksa acıma bir küçümsemenin ve horgörmenin en kibar anlatımı mı?"

Aysel şiir de yazıyor artık. Son kitabında büyükannesini anlatmış. İlk karşılaştığımızda biraz ayrıntılı konuşmak istiyorum. Hayır diyor, Wallraff konusunda söyleyeceklerimi söyledim, diyor. Yedi yıl önce birlikte açlık grevi yaptığımız Aysel'i anlamakta güçlük çekiyorum. Devir değişince, insan da mı değişirmiş ne bilemiyorum.

'En Alttakiler'in gerçek Ali'si anlatıyor.

Yıl 1987, yaz, tatil. Almanlar Türkiye'ye akın ediyor. Anadolu'yu güneş kavururken, Hamburg'ta hâlâ kalorifer yakıyoruz. "En Alttakiler" şimdiye dek 2,7 milyon satılmış, ondört dile çevrilmiş. Wallraff ve yayınevinin kaç milyon kazandığını hiçbir Ali bilmiyor. "Yeni Gündem" ve "Nokta"nın benzemeye çalıştıkları ama bir türlü beceremedikleri dünyaca tanınmış "Der Spiegel" haber dergisi "Yazar Wallraff ateş altında, Türkler ifşa ediyor" başlıklı bir haber-röportajda Wallraff'ın eski çalışma arkadaşları Ali Levent Sinirlioğlu ve Taner Anday'la yapılmış iki konuşma yayınlıyor. Ali Levent Sinirlioğlu Wallraff'a kimliğini veren, projenin gerçekleşmesinde en büyük katkısı olan, Wallraff'ın çektiği çileleri paylaşan, kitabın başkahramanı, gerçek Ali.

Telefonda Levent'i arıyorum. "Sen Berlin'de oturmuyor musun?" diyor. Hayır, rüzgar beni Hamburg'a attı, Altona'da oturuyorum, diyorum. Randevulaşıyoruz. Ertesi günü Susanne caddesinde buluşuyoruz. Sarılıp, öpüşüp, söyleşiden sonra asıl konuya geliyoruz. Levent'ten önce kendisini anlatmasını rica ediyorum. 32 yaşında, Trabzon'da doğmuş, üç çocuğu var. Batı Almanya'ya okumak için geldiğini, öğrenimini yarıda bırakıp, değişik firmalarda çalıştığını söylüyor. Beş yıldır taksi sürücülüğü yapıyor, üç yıl önce Wallraff'la tanışmış. Levent'i bir yıl önce T.C. vatandaşlığından atmışlar. Sebebi mâlum. Aşağıdaki konuşmayı burada yayınlanan *BRÜCKE* (Köprü) dergisi için yapıyoruz. (Almanca'ya hayran olduğumuzdan değil, çeviri zahmetinden kurtulmak için.) Konuşmamızın Türkçesi aşağı yukarı şöyle:

(Meraklısı için bir not: *BRÜCKE*"yi tanımak isteyenler şu adresten örnek sayı isteyebilirler: Die Brücke e.V., Grossherzog-Friedrich-Str. 63, 6600 SAARBRÜCKEN, Batı Almanya)

C.Y.: Levent, kitabın yayınlanmasından iki yıl sonra mı aklın başına geldi?

L.S.: Kesinlikle hayır. Wallraff'a zaman bırakmak gerekiyordu. Zaman şimdi olgunlaştı. Wallraff'ın vaatlerini tutup tutmadığının sorgulama zamanı artık geldi.

C.Y.: Birçok Alman kapitalist, eğitimci, öğretmen, sosyal danışman, ekmeğini göçmen işçilerin sırtından kazanıyor. Wallraff aynı şeyi yapmış çok mu yani?

L.S.: Wallraff'ın milyoner olmasına karşı değilim. Fakat o verdiği vaatleri tutmadı.

C.Y.: Hangi vaatleri?

L.S.: Aradan iki yıl geçmesine rağmen ne vaadettiği "Yabancılar Konut Projesi"ni ne "Dayanışma Fonu"nu ne de "Dayanışma Bürosu"nu hayata geçirdi. Kitabın Türkçe baskısına eklediği formlarda "beş dakikanızı alabilir miyim?" diye başlayan sorular soruyordu:

— Kaç yaşındasınız?
— Benzeri deneyiminiz oldu mu?
— Nerede çalışıyorsunuz?

Ayrıca "lütfen bana yazın" ricası. Okuyucular yazdılar. Mektuplar değerlendirildikten sonra hangi sonuçlar çıktı, neler yapıldı, belli değil. Para konusunda Wallraff'tan isteğim yok. Yalnız birkaç yüz markla geçiştirdiği insanlara, en azından sendikal ölçütlere göre ücret verebilirdi.

C.Y.: Wallraff sorunlarımıza ışık tutarak milyonlarca Alman'ı aydınlattı. Heykelini dikmek gerekmiyor mu?

L.S.: Heykeli dikilecek biri varsa, o da en alttakilerdir.

C.Y.: Bu konuda yapılan tartışmalarda Alman ırkçılığından sözeden yok. Burada bir toplumsal tabu var gibi geliyor bana.

L.S.: Kitapta bu konuya bir parça da olsa değinildi. Wallraff toplantılarında ırkçılığı tartışmaktan ilke olarak kaçındı. Dinleyicileri kendi kendileriyle sorgulatma yerine, yatıştırma ve rahatlatma yolunu seçti. Bu tutum gerici bir tutumdur.

C.Y.: Alman dinleyiciler ırkçılık üzerine soru yönelttiler mi, yoksa Wallraff'ın maceralarını mı dinlemek istediler.

L.S.: Wallraff'ın anlattıklarını severek dinlediler. Toplantılar bittiğinde binlerce Alman gönül rahatlığı içindeydi. Aslında onların huzur içinde olmalarını değil, durumdan rahatsızlık hissetmelerini isterdim.

C.Y.: Kişisel olarak sömürüldüğünü, politik olarak kullanıldığını söyleyebilir misin?

L.S.: Diğer arkadaşlar gibi kendimi kullanılmış hissediyorum. Wallraff böylesine ciddi bir sorunun tüccarlığını yaptı, politik yanına gereken önemi vermedi.

C.Y.: Arkadaşlarının ve senin eleştirilerini Wallraff politik grupların bir şantajı olarak değerlendiriyor. Öyle mi gerçekten?

L.S.: O saçmalıyor. Ben politik bir grubun güdümünde politik görüşlerimi dile getirmiyorum. Ben kendi politik görüşlerim doğrultusunda çalıştım, politik bir örgüt için değil, Wallraff eleştirilerimize cevap vermemek için tartışmayı başka bir yöne çekmek istiyor. Burada kendisini bir kez daha somut cevaplar vermeye çağırıyorum.

C.Y.: Wallraff sana hâlâ bir şeyler borçlu olduğunu söylüyor. Alacaklı mısın?

L.S.: Kişisel olarak Wallraff'tan hiçbir isteğim yok.

C.Y.: "Göçmen"in son sayısında "Wallraff, çalışma sırasında ve sonrasında birlikte çalıştığı Almanlar ve Türkiye'lilere maddi ve manevi açıdan eşit davranmadı, ayrım gözetti" diyorsun. Bu iddiayı biraz somutlayabilir misin?

L.S.: Wallraff, kitap yayınlandıktan sonraki girişimlerinde demokratik davranmadı, hiçbir konuda bizlerle tartışmadı. Konut projesini, çalışmayı kendisiyle omuzlayan arkadaşlarıyla değil, mali danışmanlarıyla tartışarak kararlaştırdı. Wallraff sürekli kendisini ön plana çıkararak, bir "one man show" yaptı. Wallraff sekreteri, bürosu, çalıştırdığı insanlarla artık bir kurumdur.

C.Y.: "Türkiye Postası" adlı işçi fetişisti haftalık bir gazete senin işçi sınıfına saldırdığını yazdı. Saldıracak başka kimse bulamadın mı?

L.S.: Bu adamlar gerçekten çok aptal. Şimdilik efendileri dururken, kendileriyle uğraşmayı düşünmüyorum. Burada yabancıların bütün bir Alman toplumuyla hesaplaşmasını içeren bir tartışma sözkonusudur. Onların da bu tartışmadan öğrenecekleri çok şey vardır.

C.Y.: Tartışmanın boyutları genişleyecek.

L.S.: Wallraff'ın duygulandırma ve acındırma sınırlarını aşıp neler yapmamız gerektiğini, enine boyuna düşünmemiz gerekiyor. Hedefimiz eşit haklardır. ■

Mektup

BATI DEMOKRASİLERİ YA DA DEMOKRATİK HEGOMANYA

Recep FIRAT/DORTMUND

TÜRKİYE'DE UZUN ZAMANDIR DEMOKRASİ TARTIŞMALARI SÜRÜYOR. DAHA DOĞRUSU BATI DEMOKRASİLERİNİN BİZDE KURUMLAŞMAMIŞ OLDUĞUNDAN YAKINILARAK PROPAGANDASI YAPILIYOR VE KURUMLAŞTIRILMASINA ÇALIŞILIYOR. BİZ YAZIMIZDA "DEMOKRASİ" KAVRAMININ BAŞINA —BİRÇOKLARININ YAPTIĞI GİBİ— HERHANGİ BİR NİTELEME SIFATI EKLEMEDİĞİMİZ SÜRECE KASTETTİĞİMİZ BATI DEMOKRASİSİDİR.

ÖZGÜR DEĞİLİM,
SOYACAK HIRSIZLARI,
BANA HÜKMEDECEK KATİLLERİ
SEÇEBİLİYORUM YALNIZ
—TON-STEINE-SCHERBEN— (*)

1

M.Belge "Muhalefetten İktidara Demokrasi" (Zemin 3) yazısında demokrasi ve hegemonyayı ayrı kategoriler olarak değerlendirmektedir. Takıp edebildiğimiz kadarıyla bu anlayış tartışmalara katılan her kesimce kabul görüyor, öylesine kabul görüyorki, demokrasinin tanımlanmasına bile gerek duyulmuyor. Bu yüzden biz, bizimde katıldığımız, Schumpeter'ın demokrasi tanımıyla başlamak istiyoruz.

Demokrasi halkla kendilerini yönetecek insanları kabul ya da reddetme imkanının verilmesidir. (Schumpeter, 1946)

Ayrıca Schumpeter "Halkın yönetimi" kavramının "Halkça onaylanan yönetim" kavramıyla değiştirilmesini öneriyor. Yani halk her durumda bir azınlık tarafından yönetiliyor. Eğer bir avuç azınlığın yönetimi hegemonya olarak değerlendiriliyorsa, demokrasinin de yönetimin her biçiminin de hegemonya olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. İster "sosyalist parti" olsun, ister "sosyalizm ve demokrasi" olsun, tartışmalarda ön plana çıkarılan "demokrasi"dir. Demokrasi yönetici azınlık için bir araç, bir yönetim metodu iken, sosyalistler tarafından amaç haline getirilmiştir bu tartışmalarda. Burada yine Schumpeter'e birgönderme yapmak istiyoruz.

Demokrasi politik bir metoddur, yani politik kararlar veren belli bir kurumsal düzen biçimidir. Bundan dolayı da, mevcut tarihi ilişkiler içinde hangi kararların gündeme geleceğinden bağımsız olarak, amaç olma niteliğine sahip değildir (1810).

Biz de diyoruz ki; sosyalizmi bir demokrasi sorunu olarak görmek, bir yandan demokrasiyi amaç haline getirirken, diğer yandan sosyalizmi demokratik bir biçimde seçilen yönetici azınlığın icazetine bırakmaktan başka bir şey değildir.

2

M.Belge'ye göre "sosyalizm sınıf mücadelesi verirken demokratik oluyor, böylece güçlü ve geniş tabanlı bir güç haline geliyor; ama iktidara gelince toplumdaki demokratik dinamiği bir şekilde durdurarak yeni bir hegemonya biçimi kuruyor. "Demokrasininde bir hegomanya biçimi olması bir yana, bu durumun nedeninin "toplumdaki demokratik dinamiğin" durdurulması olmadığına inanıyoruz. Wallerstein bu konuda şunları söylüyor:

Sistem karşıtı hareketlerin en güçlü yanlarından biri, birçok ülkede iktidara geldikleri gerçeğidir. Bu güçlü yan aynı zamanda bir zayıflıktır da. Bu zayıflık iktidara geldikten sonra tarihi kapitalizm içinde toplumsal işbölümünün bir parçası olarak işlev görmeleridir. (Wallerstein, 1983).

Yani yukarıda sözü edilen durum, M.Belge'nin özellikle vurguladığı gibi, bu toplumların demokratik bir geleneğe sahip olmadıklarıyla açıklanamayacağını, esas nedenin, mevcut kurumların muhafaza edilmesi ve mevcut olmayan —demokrasi gibi— Avrupa merkezli (Eurocentric) kurumların da oluşturulması ya da oluşturulmaya çalışılması olduğunu düşünüyoruz. W. Benjamin "Bakunin'den bu yana Avrupa'da radikal bir özgürlük kavramı yoktur" cümlesiyle yukarıda sözü edilen durumun nedenlerine yeterince dikkati çekmektedir.

Key "Demokrasinin yaşatılmasının halk kitlelerinin değil, yönetici azınlığın sorunu" olduğunu söylemektedir. (Key, 1961). Biz, bugün bunun "demokrasinin sosyalistlerin değil, yönetici azınlığın sorunu olduğu" şeklinde söylemenin daha doğru olacağını düşünüyoruz.

3

Genel olarak "sosyalizm ve demokorasi" tartışmalarında özel olarak da M.Belge'nin yazısında, merkez ülkeler ve demokratik gelenekleri vurgulanıyor sürekli. Bir sonraki sayfada O. Dilber daha da ileri gidiyor ve birtakım meseleleri tartışmaya bile gerek duymuyor. Şöyle ki:

* "Ton-Steine-Scherben" Yetmişli yıllarda, Almanya'da bir müzik grubunun adı. Söyledikleri bir parçadan yapılan alıntının orijinali şöyle: Ich bin nicht frei, / ich kann nur wählen, / welche diebe michbestehlen, / welche mörder mir befehlen

Bugün ''çağdaş demokrasi'lerin, 'yaşayan sosyalizm'-lere karşı gurur vesilesi yaptıkları ne varsa, hemen hemen hepsinin XIX. yüzyılın ikinci yarısı boyunca (ve daha sonra) emekçilerin zorlu mücadelelerinin sonucunda ve o gün kendilerini, sosyal demokrat diye tanımlayan sosyalistlerin damga vurdukları bir süreçte elde edildiği tartışılmaz bir olgu (Zemin 3)

Biz O. Dilber'in tartışılmaz olgusunun hiç de öyle tartışılmaz olmadığını, o dönemde merkez ülkelerdeki mücadelelerin, kapitalizmin yaşadığı krizi aşmaya yönelik burjuvazi içi mücadeleler olduğunu söylüyoruz —umarız bunu söyleyerek dinden çıkmıyoruz. Yine bu ''tartışılmaz olgu''ya ilişkin olarak Wallerstein şunları söylüyor:

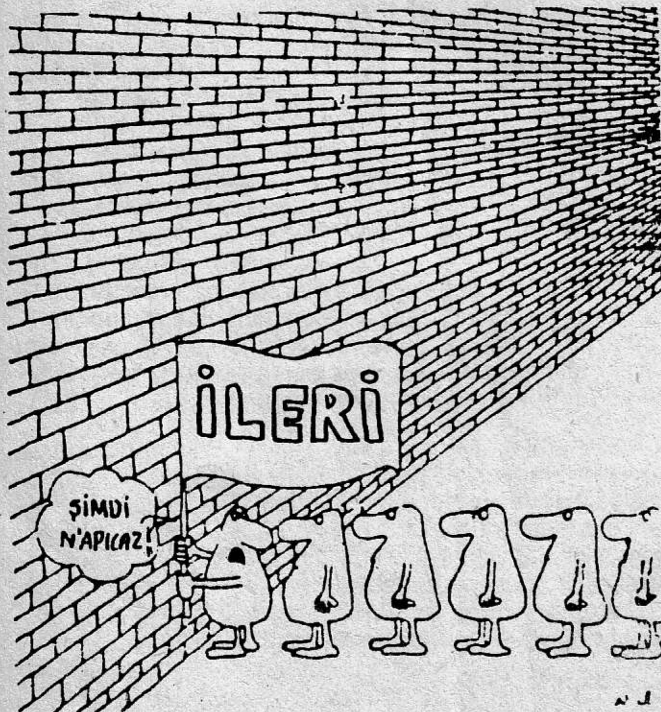
...''Özgürlük'' ve ''demokrasi'' gibi ''feodalizm''e ve ''geleneğe'' karşı verilen politik mücadeleler, çalışanlar sınıfının kapitalizme karşı mücadeleleri değil, temel olarak sermaye birikimi uğruna, bunu (sermaye birikimini RF) gerçekleştirenler arasındaki mücadelelerdir. (Wallerstein, 1983)

Kısacası demokrasi planlı ekonomilere değil, kapitalizme özgü bir kurumdur. Planlı ekonomi ekonomik gelişmeyi hızlandırmak için diktatörlüğü tercih ederken, demokrasi kapitalizmi ayakta tutabilemek için özgürlükten feda etmiştir. Hayek'in cümleleriyle ifade etmek gerekirse...

...Eğer kapitalizm rekabet ve özel mülkiyete dayanan bir ekonomik sistem anlamına geliyorsa, ancak böyle bir sistemde demokrasiye yer vardır. Kollektivist bir ideolojinin hakimiyetiyle demokrasi kendi mezarını kazmış olur. (Hayek, 1952).

4

Yukarıda eleştirmeye çalıştığımız anlayış, ''sosyalizm ve demokrasi'' tartışmalarıyla sınırlı kalmıyor. Türkiye, ''aydını''na hakim olan temel anlayış bu. Yeni Gündem'in yaptığı aydınlar soruşturmasında aydınlarımız demokrasi konusunda birleşiyorlar. Die Zeit'in yaptığı soruşturmada Alman aydınları gelecekten umut olmadığı konusunda hemfikir. Aynı sayıda ''Hitler Aklanıyor'' başlıklı yazı esas olarak batı demokrasilerini aklamaya çalışıyor. Yazı Hitler'i atlamaya çalışan akımın ''Helmut Kohl'la gelişip güçlenen'' ya da Helmut Kohl'ün Başbakan olmasıyla...'' ortaya çıkan bir akım olduğu vurgulanarak, durum Kohl iktidarıyla sınırlandırılmaya çalışılıyor (1986'nın ikinci yarısında Ernst Nolte'nin pek de haksız olmayarak Auswitsch'i Gulag'la karşılaştırması ve Auswitsch'in özgünlüğünün (singularity) yeni teknoloji uygulamasıyla sınırlı olduğunu yazması ve Jurgen Habermas'ın Nolte'yi eliştirmesiyle başlayıp devam eden tartışma Yeni Gündem'de anlatılandan tamamıyle farklı bir şekilde gelişti. Almanya'da tarihçiler tartışması, (historikersstreit diye bilinen bu tartışma başlı başına bir yazı konusu). Elbetteki öyle olması gerekiyor, Hitler'i aklama çabaları ''uzun süreli demokratik geleneklerin var olduğu'' bir ülkede, yani Türkiye aydınlarının her fırsatta hayranlıklarını belirttikleri, eksikliğinden yakındıkları batı demkorasisinin olduğu bir ülkede ortaya çıkıyor zira. Böyle bir ülkede Hitler'i aklamaya çalışmak söz konusu bile olamazdı. Olsa bile Kohl iktidarı gibi özel ndenlerin olması gerekirdi ve bununla sınırlı olurdu, Hitler de Kohl da demokratik bir ülkede demokratik bir biçimde seçilmemişlerdi zira.

5

Hayek iç barışı korumanın aracı olarak demokrasiyi, bireysel özgürlüğün aracı olarak demokrasiden ayırıyor. İkincisinin, yani bireysel özgürlüğün birçok otokratik rejimde demokrasilerden daha fazla olduğunu ileri sürüyor. Bugün Türkiye'de bireyler arasındaki ilişkilerde de demokrasinin yokluğundan söz ediliyor, evlilik kurumu eleştiriliyor, sözüm ona tabulara karşı mücadele kampanyaları açılıyor. Bireyler arasındaki ilişkilerde de özellikle kadın-erkek ilişkileri üzerinde duruluyor. Biz de diyoruz ki, kadın-erkek ilişkileri —ve hatta evlilik kurumu da— bugün var olan biçimiyle tamamen demokratiktir. Politik alanda bir hegemonya biçimi olan demokrasinin, bireyler arasındaki ilişkilere de bir hegemonya olarak yansıması kaçınılmazdır. Tıpkı halkın bir azınlığın hegemonyasını (onu soyacak hırsızları ve hükmedecek katilleri) demokratik bir biçimde onaylaması gibi, kadın-erkek ilişkilerinde de —ve evlilikte— taraflardan biri diğer tarafın hegemonyasını onaylıyor.

Ayrıca, bireysel ve toplumsal yaşamın tüm alanlarının kurumların ve uzmanların (ya da teknikerlerin) denetimine girdiği bir evrede bireyin özgürlüğünden ve bireyler arasında özgür ilişkilerden söz etmenin anlamsız olduğunu düşünüyoruz. Atom felaketleri bir yana, insanın kendi yaşamı üzerinde söz hakkının olmadığı bir dünyada yaşıyoruz. I. Illich bu konuda şunları söylüyor:

İnsanın en bireysel sorunu olan sağlık sorununun bile kendi denetiminden çıkıp önce bir teknikerin sonra da bir kurumun denetimi altına girmiştir. Ölmek istendiğinde bile bir teknikerin ya da kurumun onayını almak zorundadır. (Ivan Illich, 1980).

Bilimsel teknik ilerleme sonucu kitle iletişim araçları yatak odalarına kadar girmiştir. Kurumların ya da uzmanların denetiminde olmayan tek bir bireysel alan kalmamıştır. Tabuların yıkılması adı altında kitle iletişim araçları vasıtasıyla insanların nasıl sevişecekleri dikte ettirili-

yor. Bununla yine bireylerin en bireysel alanları toplumsallaştırılıyor. Yani bireysel özgürlük değil "perversion" yaygınlaştırılmaya çalışılıyor.

Tabuların yıkılması kendi başına daha fazla özgürlüğe götürmez...

...Her ne kadar tabular seks düşkünlüğü ve perversion üretirlerse de, seks düşkünlüğü ve perversion özgürleştirmez. (E.Fromm, 1976).

Tabularla mücadele etmek gereklidir elbette. Esas olarak mücadele edilmesi gerekilen tabuların, tabularla mücadele ettiğini söyleyen kesimlerce tabu olarak kabul edilmesidir karşı çıktığımız. Bugün Türkiye'de teknolojiye, endüstrileşmeye karşı çıkmak, demokrasiyi eleştirmek her kesimce dokunulmaması gereken tabular olarak mühürlenmiştir. Otomobili reddetmek ilkellik, demokrasiyi eleştirmek gericilik teknolojik gelişmeye karşı çıkmak taş devrini savunmak anlamına gelir. Kısacası, toplumsal ve bireysel yaşamın her alanına hakim olan kurumlardır karşı çıkılması gereken. ayrıca, "tabu söylenilmesinin müsaade edilmeyen değil düşünülemeyendir" (I.Illich, 1982).

6

Sosyalizmden yeni bir toplum biçimi ve özgür insan anlaşılıyorsa, sosyalizm ve demokrasinin birbirinden ayrılması gerekir. Mevcut kurumun önüne "sosyalist" kelimesini eklemek kurumun niteliği ve işlevini değiştirmez. Toplumsal ve bireysel baskı yalnız diktatörlüklerde, faşizm de yalnız Alman faşizmi biçiminde ortaya çıkmaz. E. Fromm, yeni bir toplumun oluşturulabilmesi için çözülmesi gereken sorunlardan ilki olarak şunu belirtmektedir.

Toptan merkezileşmeyi engellemeden, (mevcut sistemde RF) endüstriyel üretim biçiminin nasıl muhafaza edileceği, yani eski biçimde bir faşizmle mi, yoksa —büyük bir ihtimalle— teknokratik "güler yüzlü bir faşizm"le mi, sorununun çözülmesi gerekir. (E Fromm, 1976).

Biz "teknoktarik 'güleryüzlü' faşizm" evresine geldiğimizi ve araçlarının da mevcut kurumlar olduğunu söylüyoruz. Sistemin adı ne olursa olsun, kurumlar kimin ellerinde bulunursa bulunsun, bireye kurumların müdahalesini reddediyoruz. Marx "Din kitlelerin afyonudur" diyor, R.Aron "Marksizmin entellektüellerinin afyonu" olduğunu söylüyor. Wallerstein ise ikisinin de "Afyonun bazen yararlı olabileceğini" görmediklerini belirtiyor. Biz de demokrasinin Türkiye aydınının afyonu olduğunu söylüyor ve Wallerstein'in görmediği bir noktayı belirtmek istiyoruz. İster "sosyalist" eroinman, ister "burjuva" eroinman olsun, bir eroinmanın kurtulması mümkün değildir. Türkiye aydınının çabasını, idama mahkum bir insana, onu idamdan kurtarmaya çalışmak yerine, "Türk sicimi mi istersin, İngiliz sicimi mi?" diye sorup İngiliz sicimi seçmesi için ikna etme çabasından farklı görmüyoruz. Ne de olsa atalarımız söylemiş: "Asılacaksan İngiliz sicimiyle asıl."

Ben Her türlü yönetime,Özellikle de en kötüsü olan devlet tarafından insanların yaşam alanlarına müdahele edilmesine karşıyım. (E. Burke, 1975) ■

KAYNAKÇA

W.Benjamin, Avrupalı Aydının Son Fotoğrafı,, Düşün Ocak 87

E.Burke, 1975: Thoughts and Datails upon Scarcety

E.Fromm, 1976: Haben oder Sein

F. A. Hayek, 1952; der Weg zur Knechtschaft

I.Illich, 1980: Selbstbegrenzung

I.Illich, 1982: Von Recht auf Gemeinheit

V.O.Key, Jr.. 1961: Public Opinion and Democracy

I.Wallerstein, 1983: Historical Capitalizm

Mektup

SELİM ADALI'YA CEVAP:

NEDEN NÜKLEER ENERJİ?

Kurt BERLO/Zekeriya TİĞREK

□ DORTMUND

Kara'nın 9. sayısında yayınlanan yüzeysel yazısında, Selim Adalı teknolojik gelişmenin yaşam düzeyini refahı ve konforu artırdığını ve bu yaşam düzeyini muhafaza edebilmek için atom enerjisinin vazgeçilmez olduğunu ileri sürmekte. Yalnız konfor ve refahtan ne anladığı, teknolojik gelişmenin kimler için konfor ve refah sağladığından söz etmemektedir. Nedir mevcut şistemin sağladığı konfor? Her geçen gün daha hızlı arabalara binmek mi? Her geçen gün daha fazla tüketmek mi? Kişi başına tüketilen enerji miktarı mı? Sürekli iktisadi büyüme mi? Kimler için konfor sağlamıştır teknolojik gelişme? Sayıları her geçen gün artan açlıkla karşı karşıya olan insanlara mı? Her geçen gün daha fazla tahrip edilen doğaya mı?

Biz teknolojik gelişmenin hiçbir şekilde insanların yaşam standardını artırmayı amaçlamadığına,aksine amacının hükmetmek ve yoketmekolduğuna ama bugünkü şartlar altında bile atom enerjisinden vazgeçilebileceğine ve bunun gerekli olduğuna inanıyoruz.

Selim Adalı fosil enerji kaynaklarının sınırlı olduğunu söylerken tamamiyle haklıdır. Eğer güneş enerjisinin tek başına fosil ve nükleer enerjinin yerini alamayacağını söylüyorsa yine doğru. 2030 yılına kadar atom enerjisine gerçekleşebilir bir alternatifin olmadığı tespitine temelden karşı çıkıyoruz ama.Gerçekleşebilir alternatifler vardır.Ayrıca atom reaktörünün çevreye verdiği zararın neredeyse sıfır olduğu ve dünyanın hiçbir üretim biriminde olmayan güvenlik ve çevreyi koruma sistemi olduğu şeklindeki düşüncelerini tamamıyle yanlış buluyoruz. Adalı,

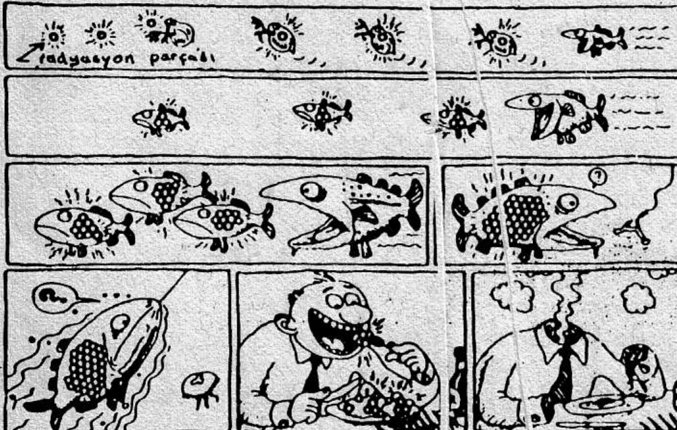
atom reaktörlerinin mevcut birçok tehlikelerini ya dikkate almıyor ya da göremiyor. Bize göre 5 önemli sebep atom reaktörlerinden vazgeçilmesini zaruri kılıyor.

1. Yalnız Çernobil kazası değil sayısız arızalar atom reaktörlerinin kontrol edilemez olduğunu göstermiştir.
2. Atom reaktörleri "normal işleyiş" denilen şekilde işlemeleri halinde bile yüksek düzeyde inşan ve doğa yaşam ve sağlığını tehdit eden radyoaktif emisyonlara sebep olmaktadırlar.
3. Artıkların yok edilmesi sorununun çözülmemesi atom reaktörlerinin binlerce yıllık tehlike potansiyeli taşımalarına sebep olmaktadır.
4. Çeşitli bilim adamları atom enerjisinin bütün masraflar ve atom reaktörlerinin doğurduğu sonuçların gerektirdiği masraflar dikkate alındığında hala propagandası yapıldığı gibi iktisadi olduğunun yanlış olduğunu göstermişlerdir.
5. Atom enerjisinin barışçıl kullanımıyla askeri kullanımı bugün birbirinden ayrılamaz durumdadır. Aksine atom enerjisinin ticari ve askeri amaçlarla kullanımı gittikçe daha tehlikeli boyutlarda dünya çapında içiçe geçmiştir.

Şimdi de yukarıda sözünü ettiğimiz atom reaktörlerine alternatiflere geçmek istiyoruz. Bu alternatifler birtakım teknik yaklaşımlarla sınırlı olmayıp, dünya çapında iktisadi, örgütsel ve politik yapıları kapsamaktadır.

Bizim savunduğumuz, şimdiye kadarki enerji politikasından vazgeçmek anlamına gelen, enerji dönüşüm politikası, monopol olarak örgütlenen ve sermaye üretimini hedefleyen bir enerji politikası değil, enerji tedarikinin çevreye zarar vermemek, tasarruf ve toplumsal olarak kaldırılabilme gibi yeni kriterlere dayanan enerji politikasıdır.

Bugün enerji elde edilmesinde kullanılan fosil enerji kaynaklarının sınırlı olması ve kondensasyon reaktörlerinin düşük etki derecesi nedeniyle bu kaynakların lüzumsuz sarfedilmesi gerçeği ve ayrıca fazla miktarda yüksek derecede zehirli gaz üretmeleri bu enerji kaynaklarının gelecekte tasarruflu ve rasyonel kullanılmasını gerekli kılıyor. Bu durum hem enerji üreten taraf, hem de tüketen taraf için geçerlidir. Üretici taraf bu tür enerji kaynaklarını gaz arıtma tesisleri ile teçhizatlandırılmış ve geleneksel reaktörlerde kullanılmayan ısının sıcak su ya da mekan ısıtmada kullanılabilecek hale getirilmiş, (Kraft-Wärme-Kopplungprozess) reaktörlerde kullanmalıdır. Aynı zamanda elektrik ve ısı üreten bu reaktörler yüksek etki derecesine sahiptirler ve büyük ölçüde enerji tasarrufu ve çevrenin yükünü azaltmaktadırlar. Tüketici taraf izole tedbiriyle tasarruflu bir enerji kullanımı gerçekleşebilir. Batı Almanya'da Öko-Institut bir araştırmasında enerji kullanımında kapsamlı bir dönüşüm ile Federal Almanya'nın enerji tüketiminin 2030 yılında 1973'te tüketilen miktarın % 60'ına düşeceği sonucuna varıyor.

Potansiyel ve tükenmeyen enerji kaynaklarının (özellikle güneş, rüzgar, su ve organik artık) gelecekte geniş ölçüdekullanılması gerekir. Hidrojen tekniği güneş enerjisinin depo edilmesini ve borular vasıtasıyla ihtiyaç duyulan yere naklini mümkün kılıyor. Böylece güneş enerjisinin temel sorunlarından olan enerjinin üretimiyle kullanımının zamansal uyumu sorunu çözülmüş oluyor. Batı Almanya Warentest Vakfı ve Teknoloji Kontrol Birliği'nin yaptıkları testlerleAlmanya'nın bulunduğu paralellerde güneş enerjisiyle sıcak su dağıtımının iktisadi ve emniyetli olduğunu ıspatlanmıştır. Mekan ısıtmasında bile güneş kollektörleri önemli ölçüde ihtiyacı karşılayabilecek durumdadırlar.

Ayrıca Adalı, Solarselle denilen güneş ışınlarının doğrudan (kapalı havada bile) elektirik enerjisine dönüştürülmesi yöntemine hiç değinmiyor. Bu yöntemle, güneş ışınlarının yaklaşık olarak yarısı % 50 verimlilikle elektiriğe dönüştürülebiliyor.

Ayna ile yansıtma sistemi ise Adalı'nın dediği gibi % 30 - 40 gibi bir verimle çalışmıyor. Toplanılan ışınların % 30-40'ı elektriğe dönüştürülebiliyor. Bu reaktörlerde ortaya çıkan buharın ısıtmada kullanılmasıyla yakalanan ısınların tümü kullanılmış oluyor.

Bu strateji enerji monopollerinin ortadan kalkması ve yukarıda belirtilen bakışaçısıyla komunal düzeyde kontrol edilebilen desentral ısı reaktörlerinin oluşmasıyla uygulanabilir.

Çeşitli araştırmalar bir teknoloji ve endüstri ülkesi olan Almanya'da bile atom enerjisinden vazgeçilmesinin mümkün olduğunu ve hem de 1) Enerji tedarikine zarar vermeden, 2) "Konfor"u ve yaşam standardını tehlikeye sokmatan, 3) Enerji emmisyonlarını artırmadan ve 4) Önemli ölçüde fiyat artışı yaratmadan mümkün olduğunu göstermişlerdir.

Adalı, nükleer enerji savunusuyla teknolojik gelişmeyi ve bununla da mevcut sistemi ve sistemin kurumlarını savunmaktadır, hem de hiçbir ikna edici gerekçe göstermeden ve yüzeysel bir biçimde.

Yukarıda kısaca tasvir etmeye çalıştığımız atom enerjisinden vazgeçmenin mümkün ve zaruri olduğu bakış açısı sayısız araştırmalarda detaylı olarak gösterilmiştir. Bu konuyla ilgilenenler için iki önemli çalışmayı belirtmek istiyoruz:

Amory B. Lovins, 1977: Soft Energy Paths. Toward a durable Peace. Peter Hennicke, Jefrey P. Johnson, Stephan Kohler, Dieter Siefried, 1985 Energywende ist Möglich. Für eine Energiepolitik derKommunen Strategien für eine Rekommunalisierung. ■

ŞİİRİN ŞİDDETİ

M.KAZMACI

Çağımızın hemen hemen bütün ilişkileri ve insanı "bilimsellik" denen büyük yanılsamanın; leş gibi kimya kokan, etleri plastikten, tırnakları çelikten, damarları elektronik bir örgüden olan pençeleri altında analize tabi tutulmaktadır.

Otorite ile bir şekilde işbirliği yapmakta olan "bilim adamı" için, insan bireyi yoktur: Nesne-İnsan vardır. Onun gözünde insan parçalanacak bir nesnedir. Bu durumun erdemli olduğu söylenemez. Bütün bu olumsuz duruma rağmen; ne aklımızdan ne de gönlümüzden vazgeçebiliriz. Aklından ve gönlünden vazgeçemeyen insanlar daha çok şairane bir eylem içindedirler.

Dünyanın hali hazırdaki ilişkileri içinde, herhangi bir "bilimsel keşif", -sanılanın aksine- insanları daha, çok-daha-çok mutsuz etmektedir. Bilimsel bir keşfin veya teknolojik yeni bir makinanın "mutlu geleceğimizi hazırladığı" yolundaki iddia, fazlasıyla aşağılık bir yalandır!..

Oysa şairane bir eylem içindeki insan kendi coşkusundan haz duyar ve bundan dolayı o an özgür ve mutludur. İnsanın coşku, çığlık ve yangınlardan haz duymasının "hastalık" ile hiçbir ilgisi yoktur. Zaten çoğu zaman "suçluluk" ve "hastalık" aynı durumu ifade eder. Ve her "suç" gibi, bir çok "hastalık" da uydurmadır.

İnsan bireyi son birkaç yüzyıldır "bilimselliğin" tahakümü altına daha çok girmiştir. Bir mesele mi var? Yöntem, "bilimsel" olacak, parçalanış ve sayım da öyle, sonuç da öyle. "Bilim" ve "bilimsellik" birer sihirli değnek. Bu iki kavram modern kültürümüzün bize bahşettiği birer "mucize" sanki. Meselenin bulunduğu alan toplumsal ya da insani mi? Elbette ki ona da öyle yaklaşılacak ve "bilimsel" bir "çözüm" önerilecek.

"Bu iki kavram herkes tarafından sorgulanamaz. Onları sorgulasa sorgulasa bilimin otoriteleri sorgular" denilir gibidir. "Gerekli" görülürlerse ve "gereken ölçüde" tabii! Sözgelimi "bir şair, bilimi sorgulayamaz" denilir bazen de. Ama yine de sorgulamışlardır şairler de. Bunu tarihi hayal ederken hissediyorum. Kendini bilen kişi tarihi bilir. Ama geleceği bilmek şart değildir. Ve birkaç saniye sonra, hatta birkaç saniyeden çok daha kısa bir zaman sonra, zorunlu olarak ne olacak; kimse bilemez, kesinlikle bilemez, asla bilemez. Bunun bilinebileceğini iddia etmek *zoru* peşin-peşin kabul etmek, kendi varlığını şiir-dışı bir uzaya kendi elleriyle fırlatmaktır. Ki artık kendi elleri değildir o eller.

Bilimin otoritelerine göre bilim ve şiir birbirine hiçbir şekilde karışmamalıdır. Otorite tarafından buna özel bir önem verilir. Onun iddiası şudur: "Şiirsel bir ortamda bilim yapılamaz."

Oysa ben rahatlıkla şunu söyleyebilirim: Şiirlerden estetik haz duyan bilim adamları azımsanamayacak kadar çokturlar ve onların haz duymaları yine de otorite ile işbirliği yapmalarını engellemez. Fakat şairlerin çoğu şiir yazmazlar, yaşarlar.

Şairlerin çoğu gözüpek ve çılgındırlar hatta koçyiğit ve sinirli olduklarını rahat rahat söyleyebilirim.

Siyasi-hukukî otorite, şairleri "suçlu" olarak görür. Bilimsel otorite ise onları "hasta" diye tanımlar. Eğitim otoritesi için ise çocuk eğitilmeli ve öğütülmelidir; o "potansiyel suçlu" diye tanımlanmıştır çünkü. Ve bütün otoriteler bilir ki; her insan doğuştan şairdir, yani özgürlükçü, yıkıcı ve yaratıcı. Bundan dolayı hapishane, hastane ve okul binaları birbirlerine feci benzemektedirler.

Salon şairleri kendilerine pay çıkarmasınlar: Onların şiiri coşkulardan ve yangınlardan yoksundur çünkü. Zira halk şairleri de kendilerine pay çıkarmasınlar: Onların şiirlerinde şiddet, estetik bir şekil almamıştır çünkü.

Öfkeden yoksun bir şiir unutulmaya mahkumdur. Şiir unutulmaz olmalıdır. Öfkeden yoksun bir şiir okuyan kişiyi, meydanlardan kovarlar. Oysa şiirin öfkesidir, kalabalığı donduran ve yeniden alevlendiren. Kalabalık genellikle böyle zamanlarda büyülenir.

Bilimin sonuçları, çoğu zaman insanları aptallaştırır. Bilimin insanları büyülediği çok az görülmüştür. Büyülenmek ve aptallaşmak aynı şey değildir.

Şiir bir hatırlatıcıdır. O, akış ve hareketi hatırlatır. O, kalabalığın kanına girmesini becerebilen tek bilgidir. Öfke dolu her şiirsel söz, buzları çözen bir dinamittir. Buzlar çözülünce coşku durdurulamaz. Coşku kendisinin içinde akacağı yatağı yıkılış için de, yıkılış zamanında görür. Yıkılış şiirin bir sonucudur. Yıkma bilgisine sahip insanlar şairlerdir. Çünkü onlar birer fatihtir; ve kesinlikle devrim, gönüllerin fethi ile başlar.

Hayat nasıl başladı, diye sorulabilir. Nitekim çoktan sorulmuştur bile. Hava dendi, toprak, su, ateş denildi; evet hayat öyle başladı. Ama hayat diye bir vaziyet yoktur ki, ona kan katmayınca.

Şiir "yapıcı" değildir; çünkü "yapıcı" günümüzde statünün korunmasına işaret eder. O yıkıcıyaratıcıdır. Yıkılması gerekeni yıkmadan, hiçbir şey yaratamazsınız. Bunun tersi de geçerli: Yaratmaksızın hiçbir şey yıkamazsınız. Bunlara şiirin yasası gözüyle bakabilirsiniz. Şunu da eklemek gerek: Hiçbir yaratım kibar bir üslupla gerçekleşmez. Ve hiçbir yaratım "barış sembolü" de değildir. Yaratımları birer "barış sembolü" gibi görenler *sanatsalcılık* budalalığı içindedirler: Onlar en bariz kavgaya bile yüzlerini çevirmişlerdir. Onlar kâinatın daimi bir kavga üzerinde varolduğunu görebilecekleri gözlere sahip değiller. Zira o kavga gönül gözüyle görülür. ■

SEÇ-SEÇİM-AD-ADAY OY-OYMAK- OT-OTO-OTORİTE DEV-DEVE-DEVLET YA DA SEÇİMLER ÜZERİNE

Can BURAK

Yönetilmek isteyenler varoldukça bir parlamentoya kuşkusuz ihtiyaçları olacaktır. Seçimler ise, halkın kimler tarafından yönetileceğini belirleme sistemidir. Seçenler oldukça da seçimlerin gerçekleşmemesi için bir neden yok.

Bu yazıya da devam etmek benim için anlamsız; ne seçmek-yönetilmek, ne de seçilmek-yönetmek gibi isteklerim yok. Lakin seçimlerin yaklaştığı şu günlerde bir sürü insan bir sürü şey yazıp çizecek. Strateji belirlemeler, asgari müşterekler, flörtler, birleşmeler ve daha nice ince politik hesaplar. Bütün bu oryantal oyunlara katlanacağız, kafamız ütülenecek. Bu yazının devamı da bu türden bir karşı-üteleme.

I- Bunca zamandır parlamento denen aygıt yeryüzünde varlığını sürdürüyor. Bu yasa koyma ve yönetim işlevini üstlenen kurumun, kimlerden oluşacağını seçme işi ne, halkın kendi iradesini dile getirmesi deniliyor. Burası kuşkulu. Milletvekillerine yarım milyon aylık, her polise bir 14'lü, çikita muz, iki günde bir zam v.s. isteyen halk mıydı? Eğer "halk" ise, "halk" olmayan birilerinin de olması sevindirici.

II- Oy kullanan her birey bir tür aşağılık duygusu içindedir. İnsanın kendi yapabileceklerinden vazgeçip, tanımadığı bir vekile kendini temsil ettirmesi nasıl açıklanabilir. İstemlerini dolaysız olarak dile getirememesi için bireyin aciz olduğuna inanması gerekir. Bu acizler sürüsü iradelerini ifade etseler ne olur? Kendine güvenmeyen insanın isteği kaç paralıktır?

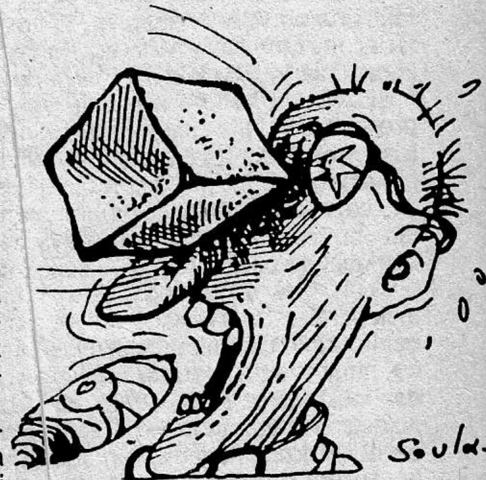
III- Oy kullanan her birey bu düzene atfedilen tüm olumsuzlukların suç ortağıdır. Bilmem kaç yüzyıldır gördük ki, hangi yönetim gelirse gelsin "yönetim" olayının işlevi değişmiyor. Silahlanma, ölesiye çalışma, gecekondular, işkence, cezaevleri, fuhuş, insanların sindirilmesi ve daha yüzlerce şey insanca yaşamın engelleri iseler, bunların suçu yalnızca yöneticilere yüklenemez. Onları seçenlere ne demeli?

IV-İktidar kendi insanını yaratır. Bir aday hoşgörülü, iyi niyetli olabilir ya da meclisi kürsü gibi kullanmak isteyebilir. Ne var ki meclis bir kürsü olmadığı gibi, iktidardan dünya farklı gözükür. Binlerce insanın sorumluluğunu almak kolay değildir. Onlar istese de istemese de artık onlar adına karar vermek zorundadır. (Güç ondadır artık. Ülkenin ekonomik ve politik "gerçek"lerine göre davranmak gerekir. Gerçekler ise acıdır, iktidar tatlı. Ufak ufak yönetir. Yönetimin iyisi kötüsü olmaz. Reagan'ın Hitler ya da Stalin'den daha kötü yönettiği söylenebilir mi?

Sonuç olarak derdim şu: 1 Kasım 1987'de erken seçime gidiliyor. Ben bir yere gitmiyorum. Yapmak ve söylemek istediklerimi kendim yapmak ve söylemek isterim. Temsil sistemiyle işbaşına gelenlerden hiçbir beklentim yok. Ne aday ne de seçmen olmak istiyorum. İnsanların istemlerini dile getirebilecekleri bir ortamın, özgürlüğün, parlamentoda değil, tüm kurumların dışında gerçekleşeceğine inanıyorum.

Yine de, para cezası yememek için illaki oy kullanmak istiyorsanız, işte size bir aday: İstanbul'daki hayvanat bahçesinde yaşayan en yaşlı akbaba.

Ha akbaba, ha *akbaba!*

İYİ, KÖTÜ, ÇİRKİN

Ufuk GÜR

KARA, cezaevlerindeki tutukluların başlattığı ve dışardaki aileleriyle yakınlarının desteklediği protesto hareketleriyle dayanışma içine girdi. Bunu yaparken, Türk solu tarihinde eşine belki de hiç rastlanmayacak bir ortama katıldı. 13 değişik marksizm yorumu ile en hakiki işçi sınıfı öncüsü olduğunu iddia eden 13 farklı dergi ile KARA (ki marksist olmayıp, liberter olduğunu ifade eden tek dergi - 15. dergi FEMİNİST bu tanımların dışındadır.) biraraya geldi. Bu deney marksistlerin olayları ele alış tarzları konusunda epeyce ilginç oldu; bizce aktarılması önemli. Olayların gelişimini kısaca özetleyelim.

Tutuklu aileleri ve hükümlü yakınları tarafından Ankara'da sona ermek üzere düzenlenen protesto yürüyüşünün sembolik bir anlamı vardı: Birkaç kentten geçerek T.B.M.M.'ye açılış gününde dilekçe vermek ve böylece kamuoyuna tutukluların ve yakınlarının maruz kaldığı baskıları duyurabilmek. KARA, yürüyüşe katılacağını, çünkü cezaevlerine ve oradaki tüm uygulamalara karşı olduğunu, ancak meclise dilekçe vermeye hiç niyeti olmadığını belirtti. Yürüyüş kolunun Ankara'da karşılaştığı çıplak devlet zoru, bir mahkum yakınının ölümüne sebep oldu: Didar Şensoy.

Birçok gelişme bekleniyordu, ama bir ölüm? İşte bu, gerçekten soğuk duş etkisi yaptı. Protestoculardaki dilekçe verme isteği, yerini "Bu meclise dilekçe verilmez" şeklindeki tepkiye bırakırken, tutuklu yakınları ile 15 dergi birden birbirlerine daha yakın olmaları gerektiğini farketti. Yapılacak işler vardı. Evet, işler.. Ama ne yazık ki, bir şey daha vardı: politik hesaplar; marksistlerin bitmek bilmez hesapları.

Didar Şensoy'un öldürülmesi ile başlayan yoğun süreçte, iki tip davranış öne çıktı: İşleri omuzlayanlar ve politik entegral hesaplarına dalanlar. Şunu ayrıca belirtmekte fayda var, liberterler için önemli olan iştir. Eğer bir liberter o işe sahiplenirse, o iş sürecinde omuzuna değen omuzun rengine pek aldırmaz; çünkü o, ruhu ile davranır, kendi isteminin üstünde yasa, strateji, taktik, uzun vadeli hesap vs. tanımaz. Bu yüzden liberterler, işi omuzlayanların arasındaydı. Marksistlere gelince; onlar,ne yazık ki benliklerindeki bir çatlak ile varlar: coşkuları, nefretleri, öfkeleri, yani yaşayan yönleri ile programları, ittifak ilkeleri, taktik hesapları, yani benliklerinin buz tutmuş öteki yarısı. Bir liberter olarak şunu iddia ediyorum: Eğer buz tutan kısım diğerini de ele geçirirse, bir marksistte devrimci olan hiçbir şey kalmaz. İşte bu yüzden, işleri omuzlayanlar arasında "şu şu marksist dergiler vardı" diyebilmek çok zor; ancak "kendine marksist diyen değişik devrimci bireyler vardı" demek gerekir. Bu bireylerle yanyana olmak bir zevkti. Ama, benliklerinin buz tutmuş öteki kısmını ortaya sürdüklerinde, bir liberter için su altında nefes almaya çalışmak kadar katlanılmaz oldu. Örnek mi? Uzun vadeli marksist politika hesaplarında yer tuttuğunun bilincinde olarak, burnu bir karış havada, işin ucundan olsun tutmaya tenezzül etmeyen bir politik tavra kimse "ya hu bu yaptığınız ayıptır" bile demedi. Kimbilir, belki bazı bireyler içinden "ha siktir" çekmiştir, ama kolay mı uzun vadeli hesapları bir çırpıda berbat etmek? Didar Şensoy'a sağlığında "polis" diyerek merdivenlerden aşağı atan şahıslara, ait oldukları politik çizgiyi incitmemek için gülümsemeyi bile becerebildiler.

Sonuçta KARA tavır almak ihtiyacını hissetti. Çünkü, bu hesaplar sonucu ortaya çıkan tavırsızlık ortamı, keyfe keder olmayı aşıp, tehditkâr bir belirsizliğe dönüştü. Bu noktada, KARA, 15 dergilik işbirliği ortamından kendini çekti.

Bir şey daha var. Bu işbirliği ortamı, genel bir slogan etrafında somutlaşabilmişti: "Zindanlar boşalsın, bütün cezalar silinsin". Liberterler bunun altına çekinmeden imza atarlar. Ancak bu kadar genel bir slogan dışında bir şeyler söylemek gerektiğinde, marksistlerle aramızda bir tavır farkı önem kazandı: biz liberterler, "cezaevleri boşalsın" derken, onun yokolmasını da anlıyoruz. "Politik" ve "adi" hükümlü ayrımı yapmıyoruz. Üstelik "insanca yaşam koşullarına sahip bir cezaevinin" lafını bile duymak istemiyoruz; çünkü cezaevi (ister içinde olsun, ister dışında) insanca bir yaşam ile birarada varolamaz. Eğer dayanışma içindeki güçler, savundukları görüşleri bütün farklılıklarıyla ortaya koyabilirlerse, dayanışma bizce anlamlıdır. Kısaca, birbirine *rağmen* yanyana durmaya çalışmak bir çin işkencesidir.

Bir daha işbirliği mi? Neden olmasın? Eğer yapılacak iş bizim için değerliyse elbette. Ama artık ince hesaplar bir kenara bırakılmalı, her görüş kendi zenginliğini de ortak işe katabilmelidir. En azından bizim için, bu vazgeçilmez bir koşuldur. ■

DİDAR ŞENSOY

ÖZGÜR BİR DÜNYA HAPİSHANELERİN OR

İNSANCA BİR HAPİSHANE?

Osman KONUR

Yaşamımızda yer etmiş birçok olgu var. Bu olgular öylesine yer etmişler ki kendilerine, varlıkları içimize işlemiş. Hal böyle olunca zaman zaman o olgulardan rahatsızlık duyarak, karşı çıkmak istediğimizde önümüzdeki en büyük engellerden biri yine kendimiz oluyoruz. Sonra başlıyoruz olgunun varlığının sorgulanmasını bir yana bırakmaya, sağından solundan düzeltmeye çalışıyoruz. Zamanla daha da ileri gidiyoruz, düzeltme çabalarımız gibi geri bir noktayı bile allı pullu kavramlarla süsleyerek yanılsamalar yaratıyoruz. "Ekmek kavgası, özgürlük kavgasıdır" dersek, sözgelimi bu tür yanılsamalara yenisini katmış oluruz. Çünkü biliyoruz ki, ekmek ile özgürlük arasında böyle zorunlu bir bağ olmadığı gibi, bazen durum tersi de olabilir. Ekmek kavgası yapılmayan pekçok toplum vardır bu dünyada ama bu, özgürlük kavgasının tatil edilmesi anlamına gelmez o ülkelerde. Ya da açların ekmek için giriştikleri her kavganın özgürlük kavgası olmaması süslemelerle unutturulamaz.

Geçen ay Türkiye'de hapishanelerle ve ardından Didar Şensoy'un ölümüyle ilgili kampanya sırasında bu yanılsama üreten tavırların bazı örnekleri sergilendi. Ben bunlardan birikisine kısaca değinmek istiyorum. "KARA"nın imzasını çekmesiyle, 14 dergi tarafından imzalanan ortak özel sayıda ileri sürülen bir istem bu.Bariz bir gaf ve biz bunun hata olduğunu umut etmek istiyoruz."İnsanca bir hapishane",sözü geçen istem.Bu gözden kaçırılmış, dizgi ve baskıya yanlışlıkla girmiş, yanlışlıkla imzalanmış bir özel sayı ise, söylenebilecek bir şey yok. Böyle hatalar her zaman olabilir. Hepimiz insanız. Ama yok bu hata değilse ve 14 dergi ya da aralarından bazıları bu isteme gerçekten katılıyorlarsa, durum değişir.

Böyle bir istemi ileri sürebilmek için "insanca bir hapishane"nin olabileceğine inanmak gerekir. İnsanca bir hapishane, insanca bir gizli polis kavramı gibi, insanca savaş gibi kavramlardan ayrılamaz. Bu bana eski bir meseleyi hatırlattı. Dört halife devrinin son halifesi Ali ile ilgilidir bu mesele. Ramazan ayında müslümanlar dağıtmak üzere fitre ve zekatları biraraya toplarlar. Ancak gece bastırmak üzeredir ve ortada dağ gibi mal birikmiştir. Bu durum üzerine Ali'ye giderek ne yapacaklarını sorarlar. Ali de onlara "Bu malları burada bırakırsak, haydutlar çalabilir, ama başına asker de koyamayız, çünkü savaş yok, onun için asker de yok. Bir yere kapatmak istersek, saray yaptırmamız gerek bu kadar mal için, asker, saray, nöbetçiler... en iyisi bu malları dağıtalım" der. Hapishane düzenin koparılamaz bir parçasıdır. Nasıl otoriter bir düzen hapishanesiz yapamazsa, hapishanenin varlığı da otoriter bir düzenin kanıtıdır.

İkinci nokta, sol dergilerin sürekli vurguladıkları "bütün *politik* tutuklular serbest bırakılsın" ve "politik tutuklu statüsü" yönelişleridir. Birinci yönelişe katılıyorum ama onu aşmak koşuluyla. Evet bütün politik tutuklular serbest bırakılsın ama, bütün tutuklular serbest kılınarak. "Adi" ya da "normal" ya da "sivil" tutuklu hükümlü denilen o geniş kesime neden gözlerimizi kapayalım? Yoksa onların hakim değer yargılarınca ileri sürülen kriminal tipler oldukları iddiasına bizde mi katılıyoruz? Onlar "suçlu" oldukları için oradalar ve "dışarıdaki" bütün insanlar "masum" mu? Onların haydut, cani, dolandırıcı, hırsız, vb. olduklarına mı inanıyoruz? Hayır. Bu nedenle serbest olması gerekenleri politik tutuklular olarak sınırlamamalıyız. Serbest olması gereken bütün tutuklu ve hükümlülerdir.

Öte yandan "politik tutuklu statüsü"nden sözediliyor. Bu, adı geçen kişilere daha uzun görüş günleri, daktilo, kitap, okuma olanakları, vb. sağlayacaktır. Bunu hele bir de *statü* gibi onları hiyerarşik olarak ayrıklaştıracak bir sözcükle ileri sürmemizin eşitlik kavramlarımızla nasıl bir bağlantısı var. Diğer mahkumların bu statünün sağlayacağı şeyleri değerlendiremeyeceğini mi düşünüyoruz? Ama eğer böyle düşünüyorsak, gerek içeride, gerekse dışarıda hapishanelere karşı mücadele cephesini "seçkinlere" daraltmış olmuyoruz muyuz?

Politik ya da değil, sorunumuz bütün tutuklu ve hükümlülerle, bütün kapatılmışlarla kardeşleşmek olmalıdır. Bugün henüz kardeş değilsek bile, yönelişlerimiz bu kardeşleşmeyi baltalayıcı değil, onun doğrultusunda olmalıdır. "Politik olmayan" mahkumların ve onların ailelerinin bugüne kadar "politik" olanlardan uzaklıkları, mahkumluk sorununa duyarsızlıkları mahkumları ve onların ailelerini iki ya da daha çok "statü"de toplayarak, çözümlenebilecek bir sorun değildir. Anti-otoriterler hapishanenin ve mahkumluğun şu ya da bu şekline karşı

'U ANIYORUZ

TADAN KALKTIĞI BİR DÜNYA OLACAKTIR

çıkmıyorlar; hapishanenin ve mahkumluğun bütün biçimlerine karşı çıkıyorlar. Tek bir hapishane ve tek bir mahkumu bile "doğal" görmek derin bir tutarsızlığa düşmektedir.

Giriştiğimiz her eylem ve olgulara karşı aldığımız her tavır, zihniyetimizi de sorgulamamızı gerektirmektedir. Korkarım "insanca bir hapishane" istemi şöyle ya da böyle hapishanelerin ileride bir kısım sosyalist akımların "kendi düzenlerinde" de olacağı varsayılarak, ileri sürülüyor. O zaman "bizim hapishanelerimiz ne kadar da *insanca* denilerek övünülecek mi? İşte vahim olan bu düşünce. Hapishanelerin "zorunlu" kurumlarmış, "doğal" olgularmış gibi görülmeleri bizim zihniyetimizi örümceklendirir. Osmanlılarda bile "insanca" hapishane kavramı yokmuş yahu.. 16. yüzyılda Rumeli Hisarı zindanına hapsedilen Avusturya elçiliği üyelerinden Baron W.Wratislaw hapisten kaçan ve sonra yeniden yakalanan iki mahkum üzerine verilen kararı aktarırken, bu konuda güzel bir ipucu veriyor.

"Yakalanan her iki tutsak vezir katına götürülmüşler, kaçış olayını bütün ayrıntılarıyla anlatmışlardı. Vezir bunların nasıl bir cezaya çarptırılmaları gerektiğini Şeyhülislamdan sormuş. O da tutsaklara hiçbir ceza uygulanamayacağını, nasıl yiyeceği, içeceği bol bir kuş bile kafesten çıkıp özgürlüğüne kavuşmanın yollarını ararsa, elbetteki sefalet ve her türlü yoksulluk içinde kıvranan bir tutsağın özgürlüğe kavuşmak için her türlü çareye başvuracağını, bunun çok doğal bir davranış olduğunu hatırlatmış, ancak tutsakların muhafazası için görevli kişilerin cezalandırılmaları gerektiği, çünkü onların kendilerine emanet edilen görevi yapmamış olduklarını ileri sürmüştü."

"Anılar" Karacan yayınları s.141

Bugün Türk Ceza Kanunu'na göre hapishaneden kaçmak ya da kaçmaya çalışmak suçtur. Mahkumdan zorla kapatılması yetmiyormuş gibi bir de kapatıldığı kurumu tanıması beklenmektedir. İnsanca bir hapishane yerine keşke "firar etme hakkı" ileri sürülse idi. ■

O ÖZGÜRLÜĞE SEVDALI BİR KARA RÜZGAR İDİ

yaşlı bir ırgat gibi gözlerin
sevgilim sevdiğim
işte kulaklarımda sondan bir önceki senfoni
ud ayrı bir havadan esiyor
flüt ayrı bir havadan sanki
kolunu patronuna hediye etmiş
bir işçi gibi yanar yüreğim
sevdiğim diyetimi isterim

ayak sesleri koridorda
ardı arkası kesilmez
sıklaşır sıklaşır
açılır gıcırtıyla kapı
süngüler takılır beyinlere
pusuya yatmış ölüm sessizlikte

kahretsin yine aynı senfoni
tiz bir çığlık hücremde
gözlüklü biri düşüncelerini yoluyor
herkes bir ağızdan konuşuyor
sen kıvılcım gözlü sevdiğim
yapayalnızsın bu kalabalıkta

bir heykel ölmüş
gömüyor heykeli çocuklar
tutsaklar kaderlerine kelepçelenmişken
bir kara rüzgar yüzünden
tüten bir baca gibi umutlar
senfoni ile birlikte gökyüzüne dağılıyorlar

Ahmet Nazım Hür

KENDİME ÖĞRENCİ DEMEKTEN UTANIYORUM

Bilgin SAYGIN

Şu an içinde yaşadığımız dünya, *hayatın* çeşitli alanlara parçalandığı, ya da daha doğru bir ifadeyle; hayatın bir veya birkaç alana indirgendiği bir dünyadır.

Evet hayat... Öğrencilik hayatı, öğretmenlik hayatı, bir de çocukluk. -Bu sonuncuna "hayatı" kelimesi eklenmiyor, çoğu zaman "devresi" deniyor- Neyse, daha sıralanabilir: Askerlik hayatı, aile hayatı, iş hayatı, aşk hayatı... Daha değişik kategoride olanları da var: Özel hayat, genel hayat -bütün bu ayrımlara rağmen nasıl olabiliyorsa, bu "genel" !??-

Devam edelim: Sanat hayatı, politik hayat, devrimci hayat ve daha ne hayatlar. Başkaları da var: Şehir hayatı, köy hayatı... Bu gidişe DUR demezsek, hayat çok daha fazla *bölünmeye* devam edecek.

Bütün bu "hayatlar" sorgulanmadan, insan "işte bu *benim hayatım*, işte bu *benim dünyam*" diyemez, ya da demesinin pek bir anlamı yok. Yok, çünkü bu cümledeki "hayatım" veya "dünyam" sözcüklerindeki birinci tekil şahıslık, sadece liberalizmin -bunu liberterlikle kesinlikle karıştırmamak gerekir- bireyliğini içerir: Yani bu bireylikler de, hayatımızı bölme hakkını kendilerinde bulan *hayat bölücüleri* tarafından bize sunulmuştur. Evet onlar -"her kimse bu onlar" demiyeceğim, biliriz kimdirler!- hayatın bölücüleridirler. Ama biz de, hayatımızın bölünmesine izin vermekle, kendi hayatımızla beraber başkalarının da hayatını bölmüyor muyuz?

Otorite öte yandan kendini de çeşitli kategorilerle tanımlıyor: Parlamenter, milletvekili -Vekâlet hakkını kim verdi ona?-, başkan veya büyük B ile Başkan vb... Öğretmen, müdür, profesör, dekan, vb... Sanatçı, bilim adamı (veya kadını) vb...

Otorite insanların bir kısmını -ki ben de o kısmın içindeyim- öğrenci diye tanımlamış, kodlamış. Hangi yaşta hangi okulda olacağım önceden belirlenmiştir. Neleri, hangi kitapları okuyacağım da öyle. Hangi öğretmenden -aslında öğütmen demek daha doğru olur- ders alacağım da belirlenmiştir. Bu durum da, bir tür köle-efendi ilişkisidir. Kim söylüyor "köleci toplum yüzlerce yıl geride kaldı" diye? Kuşkusuz işçiler bir tür ücretli kölelerdir, lumpenler de ücretsiz köle, yoksul köylüler de köle. Ama ya öğrenciler?...

Şunu neden açıkça itiraf etmiyoruz: Yüzlerce yıldır şu iki sınıf var; köleler ve efendiler, ya da başka bir deyimle yönetenler ve yönetilenler. İnsan şu soruyu sık sık kendine sormalıdır: Ben efendi miyim, köle mi?

Efendiler efendiliklerinden utanmazlar, hatta övünürler. Efendi utanmaya başlarsa -ki bu çok az görülebilir bir durumdur- efendiliğini kaybeder, köle ise köle olmanın utancını hissettiğinde özgür bir hayata doğru koşmaya başlar.

Düşünsenize arkadaşlar! Kaçımız matematiği, fiziği ya da tarihi isteyerek öğrendik. Ve şu çocuksu soruyu sormadan edemeyeceğim: Gerçekten öğrendik mi? Özgürlük, şefkat ve dayanışma ahlâkının olmadığı bir ortamda insan bir şey öğrenemez. Ama böyle bir ortamda köle olmanın utancını hissedebilir. Sözgelimi herhangi bir okulda insan, zorla "öğrenen" bir köle olmanın utancını hissedebilir.

Arkadaşlar, aramızdan birileri "alternatif" diyor, alternatif istiyor. Ben diyorum ki; tüm bir özgür hayata koşmaktan daha güzel bir alternatif var mı? Elbette ki akademik-demokratik haklar, elbette ki derneklerimiz olmalı. Elbette ki söz hakkı... Ama yetmiyor, yetmiyor, yetmiyor be güzelim! Daha, daha fazla hayat. Daha, daha fazla özgürlük, daha fazla kavga.

Ama ne acı! Köleliğin tarihini paylaşan bu söz de -kavga- tanımlanmış ve sunulmuş bize. Çoğu zaman salt politik bir anlam taşıyor, bu tanımlama. Hayatı salt politik bir boyuttan ele alanlar, özgür bir hayatın kavgasını da salt politik bir kavgaya indirgiyorlar. Hayır, insan hayvandan ibaret değildir, politik bir hayvandan ibaret hiç değildir. ■

AKIL TUZAKLARI

Sabri BULUT

Bütün felsefe, insan aklının kendini insan zihninde ayrışmış olarak tanımlayıp, kendini abartması ve bir takım kuruntulara kapılmasının ürünüdür. Bilim de aynen budur; hatta dinler de...

Aklın tuzakları nelerdir?

Öncelikle **herşeyi,** bu arada kendi varoluşunu ve kendini de bir bütünlük içinde kavrayabileceklerini zanneder. Bu kavrayış, materyalist olabileceği gibi, idealist de olabilir. Aralarındaki fark, bütün felsefe okullarının arasındaki fark kadar yani bütünlüğü kavrayışlarını oturtmak için seçtikleri "yanlışlanamaz önermeler" arasındaki fark kadardır. Bütün bu bahsettiklerimizi düşünce sistemleri adı altında özetleyebiliriz aslında. Düşünce sistemlerinin ortak nitelikleri vardır, ki bu nitelikler onları doğrudan eylemin yani özgürlük için atılabilecek her adımın düşmanı kılar. Bu nitelikler bence şudur: Her sistemin üzerine inşa edildikleri temel varsayımlar vardır. Bunları sorgulamak o sistem için sözkonusu değildir. Örneğin, hiçbir tek tanrılı din, tanrının varlığını sorgulayamaz. Sorgularsa sadece totoloji yapmış olur. İslam, allahın varlığını, onun tarafından gönderildiği söylediği metinlere dayanarak, kanıtlar. Marksizm, gelişimi zıtların mücadelesi olarak varsayar. Bunu kanıtlamak için gösterdiği tüm deliller, bu temel varsayım sayesinde, türetilmiş sınıflamalardır: Sınıf mücadelelerinin, tarihin ilerletici gücü olduğu saptaması gibi. Ya da matematik, sıfırın "yokluk" olduğunu kanıtlamak isterse, kendileri de önsel varsayım olan diğer rakamlara başvurmak zorunda kalır.

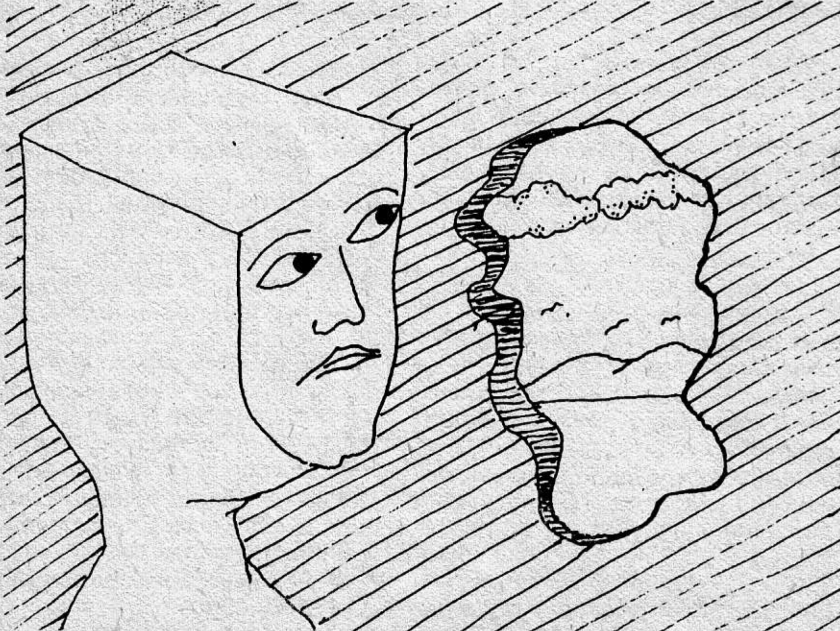
Böyle olunca da hiçbir sistem **içinden** yıkılamaz. Çünkü bütün sistemler, varsayımları üzerinde işlemsel bir türetme ile bir bütünlük yaratırlar ve herşeyi bu sisteme maledebilirler. Eğer edemezlerse, bu onların teorisyenlerinin yeteneksizliğindendir. Herşey sistemce açıklanabilir, ama açıklayacak birileri de elbette gereklidir. Marksizmin çağdaş bunalımı başka nedir ki?

Herşeyi açıklayabilir olmaları, sistemlere geçmiş ve gelecek üzerinde kendinden menkul bir tasarruf hakkı yaratır. Bütün sistemlerin bir tarih kuramı olduğu gibi, gelecek konusunda, bireyin ya da daha genel bir ifadeyle, parçanın iradesini çaresiz, geçersiz ve suçlu kılan bir saptaması vardır.

Ayrışmış akıl varoluşunun geçiciliğini, tesadüfiliğini ve uçuculuğunu kabul edemez. Onun her zaman tutunmak istediği, sabit ve yerinden kopup, onu boşluğa terk etmeyecek sağlam bağlanma noktalarına gereksinmesi vardır. Çünkü akıl, zihinde ayrıştığı andan itibaren yok olmaktan korkar. Belirsizlik, onu yok edecektir. Bu yüzden, belirler, sınıflar, kavramlaştırır, soyutlar. Şeyler özgün varlıklarından kopuk birer soyutlama halinde aklın nesnesi kılığına sokulduklarında **saptanmış** olurlar. Ama bu halleri ile birer kadavradan başka bir şey olamazlar. Aklın egemenliğindeki her eylem, bu yüzden küf kokar. Cansız ya da cansızlaştırıcıdır.

Akıl, kendi nesnelerinden bir teori dünyası inşa edince, teori-pratik ikiliğini de icat etmiş olur. Artık hep, teorilerin pratikle ilgili sorunları çıkar. Uygulanma, örtüşme, birliklerinin yaratılması ve benzeri gibi talihsiz çabalar...

Oysa eyleyen insanda böyle bir ikilem yoktur. İster ve yapar, kısacası yaptığı şeyi seçmiştir. Boyun eğmekde bir seçimdir, isyan etmek de. Zihninde bir düşünme (reflexion) sonucu beliren istek, dış dünyada değişiklik yaratarak, tezahür etmiştir. Sistematiklik düşüncenin değil, aklın karakteridir. Düşünce evrensel bir doğru aramaz. Bu nedenle gerçek (realite), hakkında birden fazla "doğruyu" yanyana barındırabilir. Çünkü gerçek, onun için kendisiyle bağlantılı olandır ve sürekli yeniden kurulan bağlantı değişken ve çok yüzlü bir gerçeklik yaratır. Aslında dönüştürücü eylem, bu bağlantının dönüştürülmesi, dolayısıyla seçilmiş yeni bir gerçekliğe varılmasıdır. Düşünce sürekli devingendir; kendini sağlam kazıklara bağlamak gereksinmesi yoktur; uçarıdır, kısacası yaratıcıdır.

Öyleyse akıl nasıl olup, insan zihninde ayrışmıştır? Bu sorunun cevabı bence hükmetme ilişkisinin doğuşunda saklıdır. Tahakküm eden **mutlak** olmak ister. Belki de **mutlak** olmak isteyen tahakküm etmek zorundadır. Biri ya da öteki... Tek bildiğim, kendini evrenin fatihi ilan eden aklın egemenliğine son verilerek, apoletlerinin sökülmesi gerektiğidir. İnsan zihninin uyumlu varlığı, yaratıcı ve özgürleştirici eylem için ön koşuldur. ■

AKIL VAR, AKIL VAR

- zorunlu bir açıklama -

Suat ALACA

"KARA"nın elinizdeki sayısında "Akıl Tuzakları" başlıklı bir yazı da var. Yine "KARA"nın 3. sayısında "Akıllanmayalım" başlıklı bir yazı yayınlandı. İki yazıda da "akıl" kavramının ele alınış tarzına takılıp kaldığımdan, iki yazının da bence yanlış olmayan ama çubuğu daha fazla büktükçe bilgilenme ve düşünme sürecine yönelik önemli olumsuz tarzlarda yorumlanabileceği kanısında olduğumdan ve günümüz Avrupa ve Amerika'sında otonom denilen gruplarda bilgilenme ve düşünme sürecine yapılan olumsuz yaklaşımların özgürlük projesine pek de yararlı olmadığını düşündüğümden, bu konuda çubuğun öte tarafından yaklaşmayı anlamlı buluyorum.

Bugün, Avrupa'da bir kısım liberter ya da kendilerini liberter olarak adlandırmayan yüzlerce otonomda "akıl" kavramıyla birlikte bilgilenme ve düşünme sürecine yönelik bir aşağılanma ve hor görme havası gelişmiş durumda. Öyle ki bu durum, kitap okuyanlarla dalga geçmeye, onları kitap kurdu olarak görmeye, "yaparken okumaya ne gerek var" tarzında sonuçlara vardı çoktandır. Tabii bu durumda yıllardır Avrupa "muhalif" hareketlerinin üniversite kütüphanelerine dönüşmesinin, hareketlere entellektüel seçkinlerin otoritesinin egemen olmasının, toplumsal otoritelerin başkaldırıcılara sürekli "akıllı olmalarını" tavsiye etmelerinin yarattığı büyük tepkinin yadsınamaz bir rolü var. Özgürlük "ben böyle yaptım oldu" diyebilme durumunu da içerdiğinden üstelik ne bu tepkiyi ne de yapılanları açıklama gereği duyulabilir. Ama unutulmamalıdır ki bireylerin birliği açıklamalar olmaksızın da gelişemez, o zaman da herkes birbirine "sen öyle yap ben de böyle yaptım" diyebilecektir.

Gelelim konunun büyük önem taşıyan başka bir yanına. Otoriteler birine "akıllı ol" dediklerinde "Akıllanmayalım" yazısında da kanımca belirtmek istediği gibi amaç-araç ilişkisine mahkum olmuş araçlaştırılmış bir akıldan söz etmektedirler. Böyle bir akıl, verilen amaca nasıl ulaşılacağının sorgulanmasını dile getirir; o amaca niçin ulaşılması gerektiğinin ve niçin onun amaç olduğunun sorgulanmasını değil. Otoritelerin tavsiye ettiği akıl, gerçeklikler içinde kendisine yol açmayı hedefleyen akıldır, yeni gerçeklikler yaratmayı hedefleyen bir akıl değildir. Ama biz, böylesi bölünmüş ve araçlaştırılmış bir akla mahkum değiliz. Bu aklı reddetmenin tek alternatifi aklı reddetmek yani düşünce sürecini ve daha damıtılmış bir düşünce sürecini reddetmek değildir. Eski Yunan demokrasisinde olduğu gibi, doğrudan demokrasi uzlaşmadan değil, ama diyalogdan geçer. Akılsızların diyaloğu ise kimbilir neye benzerdi.

Başka bir önemli nokta. Totaliterlik çağdaş devletin rastlantısal bir biçimi değil, onun genel eğilimidir. Teknoloji ise bu totaliter eğilimin temelini gün be gün kuyumuzu kazarak oluşturmaktadır. Totaliter eğilimlerin olmazsa olmaz hedeflerinden belli başlısı da düşünmeyi ve düşünme sürecini yok etmektedir. Akılsız düşünme olamayacağına göre totaliterliğin temel saldırısı akla olacaktır. Teknoloji bilgisayar buluşuyla bu konuda önemli bir adım atmıştır. Bilgisayar, bir süreç olarak düşünmeyi öldürmenin en etkin aracıdır. Karar verme mekanizmasının, özgürlüğün en temel özelliklerinden biri olduğu göz önüne alınırsa bu mekanizmanın bir makineye devredilişinin iyi, kötü, insanal v.b. gibi kavramları dışarıda bırakacağı, dolayısıyla özgürlüğü dışarıda bırakacağı açıktır. Oysa akıl bilgisayara ait bir özellik değildir, o, adı üzerinde bir sayma, düzenleme ve niceliksel yenilikler üretme (yaratma değil) aracıdır, akıl, bütün diğer özellikleriyle birlikte (ahlak değerleri v.b.) insana özgüdür. Onu bir mekanizmaya atfetmek akıl kavramını insanal içeriğinden soyutlamak, doğasından soyutlamak olacaktır. Tersi de totaliter eğilimlerin yaratmak istedikleri insan modelinde görülebilir. Doğasında varolan bir özellik yani akıl kendisinden soyutlanırsa, insan olarak geriye bu eğilimlerin özlediği biyolojik robotlar kalacaktır.

"Punk nihilizmi, kendi egoizmi ve kaba şiddet kültüyle kendisini yalnızca toplumsal uzlaşmaya karşı değil ama akla karşı da bir isyan olarak ortaya koymakla sadece ve sadece resmi söylemin öteki yüzü olmaktadır"(1).

Totaliterliğin böylesi bir zıt yüzü de olsa olsa "efendisizlik" değil "kaos" olabilir. Unutulmamalıdır ki "efendisizlik" çeşitlilik içinde birliğin düzenidir. "Efendisizlik" kargaşa değildir. Akıldan ve dolayısıyla doğasından soyutlanmış bir insanla varılabilecek tek yer totaliterlik değilse eğer bu sadece "kaos" olabilir. Ben ne kaos istiyorum ne de akılsızlık.

Araçlaştırılmış akla karşı çıkarken, aklın araçlaştırılmış olmasına yani kendi bütünlüğünden koparılmasına karşı çıkalım, aklın kendisine değil. Yapmamız gereken aklı, insan doğasındaki saygın ve bütünlüklü yerine hiyerarşik olmayan bir tarzda yeniden oturtmaktır. ■

(1) Murray Bookchin,"1984 ve Hafızasızlaştırma Heyulası"

DOĞRU OLAN RABITA YANLIŞ OLAN DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Cihad ISLAM

Otorite nasıl yıkılır?

Bilmiyorum. Teferruatta iddiam yok. Zaten ümitsiz değilsem de fazla ümidim var da denemez. İdeolojik bombardıman altındaki insanların çoğunun güncel çıkarları uğruna —otoriteye başkaldırmak şöyle dursun— politikacılara bile parmak ısırtacak vücut çalımları beni hergün hayretten nefrete, nefretten anlayışa, anlayıştan ümitsizliğe ve garip bir biçimde nadiren de olsa iyimserliğe susuz götürüp susuz getiriyor.

Fazla ümidim var denemez dedim, ama hiç de "kara" olmayan bu resim benim elimi kolumu bağlamıyor. Çünkü hiçbir anti-otoriterin güzel günler görmek sevdasıyla yola çıktığını sanmıyorum. Tırnak içinde gerçekçi olursak, bizim bi bok göreceğimiz yok. Ama seçimimiz —içimizden geldiği sürece— hürriyet için mücadele etmek. Kendimizi boyun eğmiş insanlar olarak değil de hürriyete kavuşmak için mücadele eden tutsaklar olarak görmek bizi bir parça özgür kıldığı için. Bu, ahlaktan çok sevgiye dayalı bir tutum.

Otoriteyle mücadele nasıl yapılmalıdır?

Valla bunu da bilmiyorum. Herkes birşeyler yapıyor işte. Elden geldiğince kendimizle uğraşıyoruz, şimdi yaptığım gibi yazıyoruz, yürüyoruz, otorite Didar Şensoy'u ölüme iteleyince cenazesine sahip çıkmaya çalışıyoruz, Patagonyalılara yanlarında olduğumuzu hissettirmeye çalışıyoruz (biz dediysem lafın gelişi) falan filan. Gücümüzün yettiği kadar, ve yorgun içimizden geldiği kadar mücadele ediyoruz.

Kimi anti-otoriter beni yanlış bulur, gider benim yanlış bulduğum eylemler yapar. Belki ben de yarın, şimdiki kendimi yanlış bulurum.

Bunu bilmek önemli değil. Önemli olan kimsenin otoriteyi yıkacak güce ulaşmak için beklemesi gerekmediğini ve mücadele etmesi gerektiğini bilmek.

Mücadele otoriteyle alışveriş demektir. Zaman zaman çatışmak, zaman zaman da talep etmek demektir. Tutsaklık koşullarının hafifletilmesi, sisteme karşı daha iyi silahlanmak demektir. Avrupa'daki anti-otoriter eylemlere bakıp ne üzülelim, ne de kendimize kızalım. Orada ev işgalcilerine ateş açılmıyor. Bunu oradaki kardeşlerimizi küçümsemek için söylemedim. Yalnızca koşullarını nispeten rahatlatabilen tutsakların hürriyet mücadelelerini daha bir kolaylaştırabildiklerine işaret etmek istedim.

Burjuva demokrasisi aristokrasiye karşı burjuvazi tarafından oluşturuldu ama halkın, özellikle de işçi sınıfının yüzyıllarca süren mücadelesiyle bugünkü şeklini almaya zorlandı.

Şimdi yanlış anlaşılmaktan korkuyorum. Yani ben tutup şu ünlü demokrasi mücadelesine katılalım, oyunumuzu onların kurallarına göre oynayalım falan demiyorum. Bırakalım isteyen isteyerek katılsın bu demokrasicilik oyununa. Ama istemeden katılmak da genellikle kaçınılmaz oluyor. En azından dergimizi çıkartmak için otoriteyle bir alışverişe giriyoruz. Yasal öğrenci dernekleri kuruyoruz. Baksanıza iki saattir anti-otoriter deyip duruyorum. Neden? Otoritenin gözü önünde bu dergi elinize ulaşsın diye.

Öyle veya böyle, otoritenin kurallarını sineye çekerek ya da çekmeyerek sürdürmeye çalıştığımız hürriyet mücadelesi, bazılarını otoritenin oluşturduğu çeşitli engellere toslayıp duruyor. Bazı durumlarda hürriyet mücadelesi yerini bir ölüm kalım mücadelesine terkediyor. Örneğin faşist saldırılar karşısında devrimci hareketler asıl amaçlarından kopup yalnızca kendilerini savunmak durumunda kalıyorlar. Devrimciler, bırakın aşık olmayı, gazete okumaya bile fırsat bulamıyor. Anti-faşist mücadele hürriyet mücadelesinin yerini aldığı gibi, bir müddet sonra iki mücadele birbiriyle karıştırılmaya da başlıyor. (Bunları birbirinden soyutlamamakla karıştırmak elbette farklı işler)

Benim bu yazıda söylemek istediğim şu: Oyalamalar, geciktirmeler, saptırmalar bize asıl mücadelemizi unutturmamalı. Hürriyet mücadelesini unutan adam, tutsak olduğunu da unutur birgün. Otoriteyi yıkma, otoritenin yerine geçme düşüncesiyle yer değiştirebilir. Düşmanından farkın kalmaz o zaman.

Bugün Türkiye'de devrimcilerin ve müstakbel devrimcilerin karşısına bu kez şeriatçılar çıkartılıyor. Bunlar o eski baygın bakışlı miskin herifler değil, oruç tutmadığı gerekçesiyle adam öldüren reziller. Bu kez de bunları paçalarımıza salacaklar. Biz de yine mecburen işi gücü bırakıp bunlarla uğraşacağız. Canı çekmeyen de alıp başını çekip gidecek. Onları en azından anti-otoriterler eleştirmeyecek.

Herneyse, bu ayrı konu. Evet bunlaral yine mücadele edeceğiz. Ama nasıl mücadele etmeli? Bilmem, göreceğiz. Ama bildiğim bir şey var, o da nasıl mücadele etmememiz gerektiği.

Bu konuda iyi bir örnek bence Rabıta olayı. Hatırlarsınız, kemalistler devletin imamına nasıl başkaları maaş verir diye kıyameti kopardılar. Maalesef bazı solcular da bu koroya katıldı. (Ben Kara'daki diğer arkadaşlardan farkıl olarak marksistlere fazla kötü gözle bakmam, ama bu sizi ilgilendirmez)

Kemalistlerin yaygara koparması normal. Onlar kendilerinden olmayan herkese düşmandır, devletin de "doğal" sahibidirler. (Bırakın öyle sansınlar, bırakmasanız da öyle sanacaklar nasılsa). Dillerinden düşürmedikleri demokrasi, yalnızca güzel bir süstür onlar için, muhalefetteyken takarlar. Ama solcular bu tuzağa nasıl düştü onu kavramak zor (Bir arkadaşıma göre hiç de zor değil, çünkü hepsi kemalist gelenekten geldiler). Belki de düşmanın gücü karşısında farkında olmadan yıldılar (Farkında olmadan da yılınabilir).

"Devlet dururken imamlarımızın (!) maaşını Rabıta nasıl öder?" deniyor. Bak hele, bizim tanrıtanımazlar nasıl da imamlara sahip çıkıverdiler. Bunlar ABD yardımının kısılmasını bile ABD aleyhine kullanmaya çalışan insanlar. ABD'ye karşı çık, yardım kısılınca da feryad et "Bu nasıl dostluk?" diye. Şimdi de Rabıta'ya saldır "Benim (!) imamımın maaşını sen nasıl ödersin?" diye.

Senin yetkili, sorumlu vs. merci olarak gösterdiğin Diyanet İşleri Başkanlığı, laik Türkiye Cumhuriyeti devletinin din işlerini yönlendirdiği kurumların başında gelmiyor mu? Laiklik, din devlete burnunu sokmasın, ama devlet dine karışsın mı demek? Yoo, kim dedi?

İslam da, esinlendiği diğer dinler gibi enternasyonal bir din. Milleti falan yok. Yasalara aykırılığı bir tarafa (Çünkü yasaları koyan da yürüten de biz değiliz) enternasyonal bir dine mensup çeşitli ülkelerdeki kişi ve örgütlerin yardımlaşması doğal ve meşru değil mi? Devrim sırasında İspanyollara gönderilen yardımlara karşı çıkmıyorsun da müslümanlar tüm islam ülkelerinde iktidarı ele geçirmek için dayanışınca niye karşı çıkıyorsun?

Ayrıca sen kendini neden devletin yerine koyuyorsun? Yoksa ele geçirdin de haberimiz yok? O imamlar nereden "senin" oluyor?

Hayır onlar senin değil, devletin imamları. Senin ve benim gibi tanrıtanımazlardan koparılan vergilerle beslenen imamlar.

Ben imam beslemek istemiyorum. Müslümanlar o kadar güçlüyse kendi yağlarıyla kavrulsun. İşte bu nedenle doğru olan Rabıta'dır, yanlış olan Diyanet İşleri Başkanlığı'dır diyorum.

Denilebilir ki "Biz kendimizi devletin yerine koymuyoruz. Yalnızca bu çelişkiyi teşhir ediyoruz. Yani ABD'nin bize karşı ılımlı şeriatçı akımları desteklemesi ve yönetimi ikna etmesi sonucu, devletin kendi kurumunu askıya alıp Rabıta'ya ödün vermesini teşhir ediyoruz."

İş bu olsa güzel, eyvallah. Ama bu kadarla kalmıyor. Onlar devlete çeki düzen vermek istiyorlar, devletin kendine gelmesini istiyorlar. Aslında gelişen şeriatçı tehlikeye karşı devletin kendilerini korumasını istiyorlar. Hangi devletin?

12 Eylül öncesinde atılan üç sloganı örnek göstereyim. Birincisi "Zamlar geri alınsın", ikincisi "Sağ sol çatışması yok, faşist katliamlar var", üçüncüsü "MİT-Kontrgerilla, MHP, ÜGD kapatılsın". Bence bu sloganların birincisi doğrudur. Bu, halkın burjuvaziden haklı talebidir. İkincisinin içeriği tartışılır olsa da yaklaşım olarak doğrudur. Bir olay halka teşhir edilmektedir. Üçüncü slogan ise devletten yardım istemekti, yanlıştı, hiç atılmamalıydı. MHP ve ÜGD'nin daha sonra kapatıldığını hatırlayınca ne demek istediğim daha kolay anlaşılır.

Denilecek ki "Boşver, karıştırma, bunlar can düşmanımız". Şeriatçılar can düşmanımız da olsa ben "Bana ne" diyemem. Bu ikiyüzlülüğe hem ilkesel hem de —başka bir kelime bulamadığım için bunu kullanıyorum— siyasal nedenlerle ortak olamam. Çünkü bir görüşe baskıyı kabullenmenin beni bir gün "kendimden başka herkese baskı" düşüncesine götüreceğini bilirim. Üstelik görüşlerin baskıyla yok olmayacağını da çok iyi bilirim, onların ancak "çürütülerek" yok edilebileceğini de.

Doğru, şeriatçılar can düşmanımız. Doğru, hepimizi kesecekler. Ama bunlarla mücadelenin yolu bazı doğruları yok saymak ya da yanlış kılmak değil. Ne yani, geliyorlar diye bizi döven çocuğu babamıza şikayet eder gibi devlet babanın eteğine mi yapışacağız?

Bence hürriyet savaşçısına hürriyet savaşçısından başka dost yok. Canımızı dişimize takıp kendimizi savunmaktan başka yolumuz yok. Rabıta'yla şeriatçılarla mücadele edelim, ama tanrıtanımazlardan koparılan vergilerle imam beslenmesiyle de mücadele edelim. Anti-şeriatçı mücadele bize hürriyet mücadelesini unutturmasın, sonra kemalistlerden farkımız kalmaz. Şu küçük ayrıntıda ne şeytanlar gizli değil mi? O zaman hep birlikte imamlara haykıralım: Hadi Rabıta versin! ■

POLİSE YARDIM EDİN KENDİNİZİ DÖVÜN!

GÜÇLER SAVAŞI...

İstanbul'un güçlü ekonomik yapısı ve politik ağırlığının, Ankara'nın bürokratik gücüne karşı yeni bir denge oluşmasına yol açtığı ifade edildi. Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye'nin en büyük polis örgütüne sahip İstanbul'da sürekli olarak tasarrufta bulunmak isterken, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün gerekçesiz atamalara karşı çıkması, iki örgüt arasındaki soğuk savaşı, sıcak hale dönüştürmeye başladı. -Hürriyet-

ÖZGÜRLÜĞÜN TÜRKÇESİ

Buğra ATEŞ

Yola çıktığımızda çok kişiydik. Herbirimiz başka başka yerlerden gelmiştik. Yürüyorduk. Çünkü güçlüydük (en azından öyle hissediyorduk), geçmişimiz yoktu, geleceğimiz bugündü. Hepbirlikte yürüyorduk, kimse yanındakini görmüyordu. Nice karlar yağdı, soğuk yellere dayandık, gövdelerimizi günlerce aç ve susuz bıraktık, nice sevdalara asılı kaldık, geceleri yıldızlarla konuştuk, nice soğuk sabahlar karşıladı bizi. Yıllarca biz yürekten direndik çünkü bizde yürek vardı. Minnete alışamadık (alışmadık) savaşı öğrendik. Doğayla savaştık, insanla savaştık, ikisinin bir olup kurdukları tuzaklarla savaştık. Arkadan vurmayı öğrenemedik (öğrenmedik), ölmeyi şan belledik.

Karşımıza çıkanlar çürük yüreklerdi (aldatmayı, arkadan vurmayı, kaçmayı becerenlerdi). Zaman iki kalın çizgiyle ayırdı bizi onlardan. Kim haklıydı kim haksızdı anlaşamadık (anlatamadık). Yenenin haklı olduğuna inananlar, herşeyi yenmek için kullandılar. Onlar yendiler ama yenilen biz olmadık. Bağırdılar, emrettiler, küfür ettiler. Duymadık. Top ve tüfek seslerini davul zurna sesine benzettik, halay çektik. Biz yıllar boyu özgürlük için yürüdük. Akın akın orta Asya'da estik; dalga dalga Ege'de köpürdük.

Biz savaşı yaşamdan öğrendik. Mertliği, dürüstlüğü, gerçekçiliği, içtenliği, korkuyu, nefreti, ölümü ise savaştan. Yaşamanın tadına biz savaşta vardık. Savaşta doğduk savaşla yoğrulduk. Ekonomiyi icat etmemişken sakallı materyalistler, biz insan ruhumuzla yüz yıllar önceden yere, göğe ve ateşe tapıyorduk. Ruh sağaltıcılar klinik çalışmalarıyla dürüstlüğü ararken, biz en ince sinir uçlarımıza dek insan onurunun zevkini yaşıyorduk. Biz tanrılarımızı çoğaltıp insanı yüceltirken, onlar insanı çoğaltıp tanrıyı yücelttiler. Biz ne öğrendik, ne yaptıksa asi ruhumuzla yaptık. Dilenmedik, minnet etmedik, köle olmadık, sadece ve sadece istedik ve olduk, istedik ve yaptık, istedik ve aldık.

Özgürlük ne tarihin şanlı olmasıyla, ne eğitim bombardımanıyla, ne de ekonomik mucizeler dilenciliğiyle var edilemez. O'nu sindirecek ruh gerek, beden gerek. Koskoca bir yüreklilik-tir insana güven (kendine-dışına). Tarih sadece bir perde oyunudur; ekonomi, başkalarının oyununa katılma yoludur. Yetmiyorsa, ki yetmez başkalarının oyunu size; güvenin kendinize, kurun sahnenizi oynayın asi ruhunuzla insan onurunuzu. Herşeye yeniden ve aşkla başlamak, dürüstlüğü ve onuru elden bırakmamak tanrı yapar herkesi kendine. ■

ÖZGÜR IRKÇILAR

K.H.

Bu yazının Nokta dergisinde yayınlanacakmış gibi yazılması gerekiyor ki kırılgan kalplerimiz daha çok kırılsın:

"Genç zenci bu kuzey ülkesinde güneşli bir gün yakalamanın keyfiyle çıktığı bisiklet gezisine 'mahalle'-yi de katmaya karar verdiğinde, başına gelecekleri hiç tahmin etmemişti.

Mahallenin girişindeki genç esrar satıcıları birden hareketlendi. Sarışın bir genç kız zenci gencin bisikletine bir tekme savururken, sarışın bir oğlan da "Orospu çocuğu zenci" diye bağırdı.

Akabinde kavgaya tutuştular. Sarışın oğlan tabancasını çekip zencinin suratına indirdi. Sonra daha yaşlı bir mahalle sakini araya girerek kavgacıları ayırdı ve genç zenciyi daha fazla yara almadan gönderdi.

"Mahallenin girişindeki bu ırkçı saldırıya şahit olduğunuz için üzgünüm. Bu giriş böyle. Ziyaretçilere hep diğer girişleri kullanmalarını söylüyorum."

Mahalle Kopenhag'daki "Christiana Özgür Eyaleti", yukarıdaki sözlerin sahibi ise eyaleti kuran —International Herald Tribune gazetesinin deyişiyle— anarşist-hipilerden biri, Henrik Gottlieb'di.

16 yıl önce bir grup işgalci, ordunun terkettiği bir üsse el koyarak kurmuştu Özgür Ülke'yi. Bugün 800 büyük ve 200 çocuk barındırıyor. Kuranlar büyük ümitlerle kurmuştu. Bugün Avrupa ve ABD'ye giden uyuşturucu yolunun önemli bir durağı. Kurucuları çareyi örgütlenmekte bulmuş. 9 yerel konsey, Özgür Ülke halkı üzerine bir zamanlar gereksiz buldukları bazı "kurallar" koymak zorunda kalmışlar.

Kokain ve eroin satıcıları sınırdışı ediliyor. Mahalledeki her dükkan Mahalle Sakinleri Derneği'ne ayda 300 dolar, her kişi de 60 dolar ödemek zorunda. Ama vergiler önemli değil. Çünkü herkes bir iş yapıyor, ayrıca işsizlik sigortası alıyor. Mahallede yeni bina yapımı da yasak. Ev değiştirmek isteyenler, yasak olmasına karşın belli bir "hava parası" vermek durumunda kalıyor.

Özgür Ülke, varlığını sürdürebilmek için kuruluşuna yol açan bazı şeyleri kabullenmek zorunda: Vergi, ücret, yasak, kira. Hatta bazı mahalle sakinleri düzenli polis devriyeleri bile istiyor.

Özgür Ülke'nin gençleri ise açıkça ırkçı. Genç çeteler Özgür Ülke'nin duvarlarına "Beyaz Güç" ve "Ku Klux Klan" gibi sloganlar yazıyorlar. Bu çocuklar, 16 yıl öncesinin işgalcilerinin çocukları. Irkçılıklarının nedeninin Danimarka'daki yabancı işçiler olduğu söyleniyor.

Çoğumuzun, belki de hepimizin hep sempatiyle baktığı Özgür Ülke, özgürlüğün küçük adacıklarla değil, tüm insanların başkaldırmasıyla geleceğini kanıtlayan örneklerin en canlısı herhalde. Bir şirket kurup Özgür Ülke'ye turlar düzenlemeye ne dersiniz? ■

STEVE BİKO: SİYAH BİLİNCİN SESİ

Nedelko SUAT

12 Eylül, Güney Afrika'daki Siyah Bilinç hareketinin tarihinde de önemli bir yer tutar. Bu tarih, Güney Afrika'daki ırkçı beyaz azınlık yönetiminin 'terörizm yasası'na dayanarak, siyah olma bilincine varma savaşı veren *Steve Biko*'nun altı gün işkenceden sonra İç Güvenlik Polisi nezarethanesinde öldüğü gündür. Siyah Bilinç hareketinin öncüsü *Steve Biko*, bundan 10 yıl önce, polisin tüm engellemelerine rağmen binlerce siyahın katıldığı bir cenaze töreni ile gömüldü. Irkçı yönetim, *Biko* ile ilgili tüm yayınlara yasak koyarken, geçtiğimiz ay içinde tüm dünyada *Biko* bir kez daha otoritenin karanlık yüzünün bir kurbanı olarak anıldı.

Steve Biko, Mandela ve diğer siyah önderlerin mahkum edilmesinden sonra, siyahların bir süre için kesintiye uğrayan mücadelesi sırasında, 1970'lerde adını duyurdu.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin *King Williams* kasabasında doğan *Steve Biko*'nun babası memurluk, annesi ise beyaz ailelerin yanında hizmetçilik yapıyordu.(1) 1960'da *Sharpaville*'de polisin siyahlar üzerine ateş açarak 72 kişiyi öldürmesini izleyen dönemde, ırkçılığa karşı muhalefet büyük ölçüde bastırılmış, siyasi çalışmalar ise yasaklanmıştı. 1963'te polisin yürüttüğü tutuklama kampanyası sırasında *Biko*'nun abisi de tutuklandı.

Biko ve NUSAS

1966'da Natal Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girdikten kısa bir süre sonra Öğrenci Temsilciliği Konseyi'ne seçildi ve Güney Afrika Öğrencileri Ulusal Birliği (*National Union of South African Students - NUSAS*) üyesi oldu. Birliğin üye ve yöneticilerinin büyük çoğunluğu İngilizce eğitim yapan liberal üniversitelerin beyaz öğrencileriydi ve uzun süreden beri ırkçılığa karşı mücadele ediyorlardı. Siyah öğrenciler ise birliği tek mücadele aracı olarak görüyorlardı.

NUSAS içinde bir süre çalışan *Biko*, değişik ırklardan kişilerin yer aldığı örgütlerde çalışmanın yanlış olduğunu düşünmeye başladı. Beyazlar siyahlara, beyazlara karşı nasıl davranmaları gerektiğini söylüyorlardı. *Biko*'ya göre çözümü siyahlar bulmalıydı.

Güney Afrika Öğrenci Örgütü - SASO

Biko gibi düşünen bir çok arkadaşı biraraya gelerek 1968'de Güney Afrika Öğrenci Örgütü (*South African Student Organization - SASO*)'nü kurdu. Örgüt, Biko'nun düşüncesinin özünü oluşturan *''Siyah Bilinç''*'i temel alıyordu.

SASO, kısa zamanda siyah gençlik arasında yayıldı. Aynı ilkeler doğrultusunda kurulan *Black People's Convention* da (Siyah Halk Kongresi - BPC) etkin bir mücadele sürdürmeye başladı. *Biko*, kongrenin onursal başkanı oldu.

SASO ve *BPC*'nin ırkçı beyaz azınlık için tehlikeli olmaya başladığını düşünen Güney Afrika yönetimi çeşitli yıldırma yöntemleri kullanmaya karar verdi. İlk olarak *Steve Biko*'nun tüm siyasi faaliyetleri yasaklanarak King Williams Town'da oturmak zorunda bırakıldı. Arkadaşlarıyla görüşmesine, yazı yazmasına izin verilmedi.

SASO ve *BPC* üyeleri, 1974'de Mozambik'in Portekiz'den bağımsızlığını kazanmasını izleyen günlerde, hükümetin koyduğu yasaya karşın çeşitli dayanışma gösterileri düzenlediler. Bunun üzerine örgüt üyelerinin çoğu tutuklandı ve devleti yıkmaya yönelik yasadışı eylemlerde bulunmaktan dolayı ''terörizm yasası''na dayanılarak dava açıldı.

Biko ve İşkence

Biko, arkadaşları aleyhine açılan davaya tanık olarak çağrıldı. Mahkemeyi seslerini duyurabilmek amacıyla bir araç olarak gören *Biko*, beş gün süreyle *''Siyah Bilinç''* hareketini anlattı. Ancak arkadaşlarının hepsi suçlu bulunarak ağır hapis cezalarına çarptırıldı. *Biko* ise mahkemeden alınarak *İç Güvenlik Polisi* tarafından nezarethaneye götürüldü.

Biko, tam 26 gün boyunca *Port Elizabeth* nezarethanesinde çırılçıplak bir halde radyatöre bağlı olarak lağıma batırılmış battaniyeler üzerinde yatmak zorunda bırakıldı. Son altı gün boyunca ise yoğun bir işkenceye tabi tutuldu. Doktorların, kafasına yediği ağır bir darbe yüzünden yürüyemediğini ve görüşünün bozulduğunu söylemelerine rağmen polisler işkenceye devam etti. Bir polis arabasının arkasında çıplak bir halde *Pretoria Merkez Hapishanesi*'ne götürülürken, polisler baygın haline rağmen dövmeye devam ettiler. *Steve Biko*, 12 Eylül 1977'de aynı hapishanede öldü. Ölümü üzerine açılan soruşturma sonrasında yargıç, olaydan kimsenin sorumlu tutulamayacağına karar verdi.

Biko'nun ölümünden sonra tam 10 yıl geçti. Bu kahraman devrimcinin ardından söylenen belki de en anlamlı söz *Biko*'nun ölümünden sonra kurulan *AZAPO* örgütünün sözcüsü *Muntu Myeza*'ya aitti:

''Ölümünden 10 yıl geçmesine rağmen özgürlüğümüzü hala elde edemediğimiz için senden özür dileriz. Özgürlüğü yarın ya da gelecek hafta değil 'dün' istiyoruz.'' ■

(1) G. Afrika'da artık beyaz ailelerin yanında hizmetçilik yapmak da zorlaştı. Hükümet, yeni aldığı bir kararla, beyazların yeni bir hizmetçi seçerken Afrika Ulusal Konseyi ile ilişkilerinin olup olmadığının soruşturulmasını şart koşuyor.

EŞİTLİK ÜZERİNE

Fadime TOPRAK

Bol bol eşitlikten sözediliyor: İnsanlar arası, ırklar arası, cinsler arası ve hatta türler arası eşitlikten.

Nedir eşitlik desek... Matematiksel bir kategori mi? Yoksa somut biçimde mi sözediyoruz eşitlikten?

Matematiksel bir kategori gibi ele alınıyorsa bu kavram ve yerin yedi kat üstünden yere indirilip pratik bir anlam atfedilmeye çalışılıyorsa 'eşitliğe', bir zorlamadan başka neyi ifade edebilir bu çaba? Farklı varoluş biçimlerini, kafamızdaki (ya da o bilinmeyen yerlerdeki) 'idealar' nasıl eşitleyebilirler?

Eşitlik kavramına daha somut olarak bakıldığında da farklı bir yere varılamaz. Kendi özgünlüğü içinde varolan'ı, başka bir özgünlük içinde varolan'la eşitleyemeyiz. Peki bütün bu eşitlik istemleri, söylemleri nedir? Varolana bir değer biçmek ve böylece onu nesneleştirmek değil midir? Varolanların özgünlüklerinden kopartılıp, günün kurlarına göre piyasada değer edinmeleri değil midir? Bütün değerler, ortak bir payda görünümünde olmalarına karşın, 'bütünlüğün' değil, sahte bir 'bir'leştirmenin ifadesidir. 'Bütünlük' içinde varolmaktan, varolanların kendi özgünlükleri ve ancak özgünlükleriyle varoldukları sürece özgür olabileceklerinden, özgürlükleriyle oluşturdukları bir varoluşu anlıyoruz. Oysa 'bir'leşmeye, tek tip olma ve köksüzleşme anlamını yüklüyoruz. Böylesi bir birleşme, eşitlik içinde bir birleşme olacaktır elbette. Eşitlik, olumlu bir değer olarak belirlendiğinden, ezilenler için, ya da konumları içinde ezildiğine karar verilenler için, eşitlik davası haklı bir dava olarak belirir. Böylece, eşitlik düşüncesinin kendisinde hiyerarşinin yaşadığı görülmez.

'İnsan' gibi bir değerden yola çıkarak, "siyahlarla beyazlar, araplarla avrupalılar, kadınlarla erkekler eşittir" söylemleri, egemen olan değerlere göre yerleştirir insanları. Bir siyahla bir beyaz eşittir deniliyorsa, bu, beyaz olana göre belirlenmiş bir eşitliktir; o anlamda da siyah için aşağılayıcı bir değer kazanmadır. Siyah olanın aşağıda olduğu yargısından yola çıkılarak, siyah yükseltilmiş, beyazın ayarına getirilmiş olur.

Araplar ve Avrupalılar için de sorun aynı: Apayrı dünyalar, kültürler eşitlik terazisinde tartılıyorlar. Örnekleri çoğaltabiliriz. Bir de kadın erkek eşitliğinden sözetmeli.

Kadının erkekle eşit olması, erkeğin sahip olduğu değer 'kadar' kadının da değeri olması; ya da erkek "canavarının" biraz değer kaybetmesi ve böylece ortak paydalarda eşitlenmeleridir. Ama kadın erkek eşitliği söyleminin, "kadın ya da erkek olmaktan önce insan olmak gerek" anlayışıyla, onları özgür bir birey olmaktan uzaklara götürüp, kadınlıklarından, yani insan oluşlarının kökünden kopardığı görülmez. Yine de, bunun kavgasını vermek bile, "özgür bir insanım" deme hakkı verir kadına ya da erkeğe. Nedir bu özgür insanın değeri? Egemen olanın ölçüsüyle saptanmış bir değer yalnızca. Kişinin cinsiyeti, varoluşunun kökünde ve biçiminde yoksa, "kadın ya da erkek olmaktan önce insan" (yani 'erkeğe' göre insan) olmak gerekiyorsa, pahalıya malolacak ve malolan bir hesabın peşindeyiz. Kadın olamayan ya da bunu reddeden biri karşısında, erkek de erkek olamıyor çünkü. Tam tersi de öyle: Kadın erkek eşitliği hesabıyla yaşayan bir sürü erkeğin, karşılarındakinin kadın olduğunu farketmemek isteğiyle davrandıklarını görüyoruz. Kadın da hakikatine göre değil, o değerlere bağlı isteğe göre davranıyor.

Göklerdeki bir 'insan'la uğraşıyoruz. O insan ki, hem kadının hem de erkeğin ötesinde bir varlık! Ne uydurma tanrım... Nasıl da gözardı ediyoruz birbirimizi oluşturduğumuzu; karşımızdakinin cinsiyetini de bir anlamda yarattığımızı. Kadının ya da erkeğin karşı cinsten ya da kendi cinsinden birinin karşısında cinsiyetinin farkına vardığını ve insanın kendini kadın veya erkek olarak sevdiğini.

Varolanlar özgünlüklerinden kopuyorlarsa, hakikatlerinden de kopuyorlardır. İşte orda, ortak değerler ve sahtelik alanındayız. Bu değerler hep aynı kalmıyorlar tabii. İlerlemelerin tarihi, değer ayarlamalarının da tarihidir. Egemen olanın öznelliğine uygun hedefler, her tür etkinliğin, eylemin değerini belirlerler. En değerli olana ulaşmak, onunla eşitlenmek gerektir. Eskiden "sınıf atlamak" denirdi buna (sınıf atlamaya çalışarak belki de); ahlâksal anlamda sınıf atlamak.

Varoluş biçimi herhangi bir nedenle ezildiğinde, varoluşu savunmaktan çok, ondan vazgeçip de kavga ediliyor. Zenciler zenci olmanın inceliğinden (Brel'in bir şarkısında dediği gibi), kadınlar kadınlıklarından oluyor ya da ediyor kendini. Bir Alman şair, "Köklerimize tutunduğumuz sürece gelişip açabiliriz" diyordu. ■

İLK SORGULAMA – İLK ADIM

Buğra ATEŞ

...aşılmaz duvarların ardında yaşamak köpekçe yaşamaktır.
A. Camus

Ayın aydınlanmış yüzünü seyrettiğimi sonradan anladım. Gökyüzü kapkaranlıktı. Birden içimde korkunç bir coşku duydum. Korkuyla sevinç ve hüznün birbirine karıştığı bir coşkuydu bu. Ciğerlerim patlayacakmış gibi dolup dolup boşalıyordu. Kalbimin atış hızı koskoca gövdemi yerden havalandıracak kadar artmıştı. Birden yükseldiğimi hissettim, sanki yerçekimi yok olmuştu; onunla birlikte sevinç ve hüzün de. Sonunda kala kala bana bir ter boşalması ve tüm vücudumu kaplayan bir korku kalmıştı. O gün son bir kez daha ölüme sığınarak, korkuyu ve vücudumu ruhumdan sıyırıp aya doğru fırlatıp attım. Ve bir daha da onları hiç görmedim.

Artık yaşam 'doğum-ölüm' arasındaki iki çizgiden çok şey anlatıyor bana; yani hiçbir şey. Başkalarına adanan bedenlerin deneyimlerinin, geleceği sorgulayan tarih kitaplarının, kendi sisteminde kendini doğrulayan mantık sistemlerinin, elde olanları yaşamında kullanamazken gelecek müneccimliği yapan yeni yeni bilimlerin sadece insandaki korkuyu yaşatmak için varolduklarını anlamak, zaman boyutunun farkına varmış insanlara mümkün olması, bugünkü anlamda İNSANIN DELİRMEDEN ELDE EDEBİLECEĞİ HİÇBİR ŞEY OLMADIĞINI anlattı bana.

İnsanın doğasında varolan asi ruhun yeniden canlanabilmesi ancak ölümün (zamanın) açık ve seçik olarak kavranması, yani zamanın ruha çarpması ile mümkün. Asi ruhu sizler gibi yerken, içerken, giyinirken, solurken, sözcükleri kullanırken, ağlarken ya da gülerken görmeniz; onun da sizler gibi sıradan yaşadığını sanmanıza neden oluyor. Yani sizlerin tek sorunu olan: ETRAFINIZDAKİLERLE FARKI ENAZA İNDİRME derdiniz çözüm buluyor.

Sizin zaman boyutundan yoksun yaşamınızın ütopyası taş gibi böğrünüzde otururken, insanın organizmasının ötesini yaşamak çok mu ütopik geliyor size? Ama asi ruhun devinimlerinin tüm enerjisi buradan elde ediliyor. Belki de siz çoktan bunları söyleyen birinin şeklini çizdiniz bile. Yani ölmüş asi ruhların bedensiz tasavvur gücü hiç yok. Oysa düşünceler eylemlerinden bir milim öteye geçemezler. Korkuyu fırlatıp attığınızda ölüm de avcunuzun içindeyse eylemi ne ile sınırlayabilirsiniz? Ütopyaya sığınmadıkça; yanıt 'hiçbirşeyle' olacaktır.

Biliyorsunuz artık hepimiz farklı yerlerden geldik; aynı odada binlerce de olsak ıssız dağ başlarında yapayalnız da kalsak; omuz omuza versek de vermesek de, varolmanın dayanılmaz yükünü özgürlüklere dönüştüren yaşam savaşçılarıyız biz. Ve aramızdaki farklar asi ruhumuza verebildiğimiz haklardan kaynaklanıyor, özgürlüklerimizde son buluyor.

Bugün yine gökyüzü karanlık ve ben bu kez de —ayın karanlık yüzünü— sorgulayan bir deli deniz olmak istiyorum. Sakinliği ve coşkusuyla, içinde sözcükleri öldürmesiyle, örtünmeye, gizlenmeye gerek duymamasıyla, yasalarının kendiliğinden oluşmasıyla, ölüm keskinliğini dibinde, özgürlüğü enginliğinde yaşatmasıyla varolan bir deniz olmak istiyorum.

Aydınlık ve karanlık yüzlerimizi sorgulayan birer deli deniz olmalıyız hepimiz. ■

ÖZGÜRLÜKÇÜ BİR ETİK YARATALIM

Esin KARAMAN

Günümüzde toplumlar iş bölümü temelinde örgütlenmiş hiyerarşik yapılardır. Kulenin üst ve alt katlarında bulunan farklı kodlarla tanımlanan sınıflar, tabakalar ve hepsinin tepesinde de siyasal erk-devlet. Bu yapılanış içinde ayrı sınıflar ve tabakaları oluşturan bireylerin birbirleriyle ilişkileri en aza indirilmiş durumdadır. Özellikle yöneten ve yönetilen, durumlarını göz önüne alarak topluma baktığımızda yönetilenler; bunlar daima çoğunluğu oluşturur; paramparçadırlar. Her sınıf ve tabakanın ayrı bir yaşam alanı vardır. Oturdukları semtlerden alışveriş ettikleri yere, yemek alışkanlıklarından seçtikleri ya da seçmedikleri okullara kadar birbirleriyle karşılaşmaları ise toplumsal sıfatlarının sınırları içinde olur: Öğretmen/öğrenci, hasta/doktor, kadın/erkek, fırıncı/müşteri vb. Fakat bütün bunlara rağmen çok benzer şeyler yaşamaktalar. İhtiyaçlarını satın alırlar, çalışmaya mahkumdurlar, seçenekleri sınırlıdır ve seçimlerde oy kullanırlar. Bunun dışında çocuklarını sevip kaygılanırlar, aşık olurlar, hastalanırlar, soğukta üşürler vb. Ve bütün hoşnutsuzluklarının temelinde yönetilmeleri, sömürülmeleri ve özgür iradeleri ile seçemedikleri bir yaşam vardır. Otorite, toplum yapısı, kurumları ve ahlağıyla, bir yandan yaşamlarının tüm çeşitliliğini bir kodlama içinde eritmeye çalışırken, diğer yandan da onları parçalamakta sınıflara tabakalara ayırıp içinde eritmeye çalışmaktadır. Bireylerin bir yandan biricik'likleri atomize edilirken, diğer yandan da beraberlikleri engellenmekte dayanışmalarının ve birlikte davranabilmelerinin önüne toplumsal sıfatlarının bölücü karakteri dikilmektedir.

Bu ortamda bireylere değil ama, işçilere, memurlara, öğrencilere, kadınlara ve diğerlerine kalan tek yol spesifik birliklerini örgütlenmelerini oluşturmaktır. Hoşnutsuzluklarını ifade edebilmek ve var olan hukuk ya da egemen ahlak içinde haklarını arayabilmek için onlar da bunu yapmaktadır; sendikalar, öğrenci dernekleri, kadın örgütleri kurmaktalar. Bunlar birer çıkar birliğidir. Kişilerin bir birlerini seçerek oluşturdukları yapılar değildir. Toplumsal hiyerarşinin öngördüğü çıkarlar doğrultusunda ve onun tanımlaması üzerine kurulmuştur. Böylelikle daha en baştan egemen ahlağa prim verilmiştir. İnsanları çıkarlarının ortaklığı biraraya getirir. Benzer yaşam anlayışları birbirlerine olan güvenleri, dayanışma duyguları değil.

Bu otoriter toplum yapısı tarafından saptanmış bir durumun bireylerce de farklı bir şekilde ama, bir. kez daha onaylanması kabulüdür. Artık, dayanışma dahi oluşturulsa, bu anlayış ve var olan tanım içine sığdırılmaya çalışılarak bölük pörçük eksik ve başka bir şey olur. Bir işçinin fabrika dışındaki yaşamı ve sorunları ne kadar diğer sendika üyelerini ilgilendirir? Genellikle hiç. Hangi işçi işsiz kaldığında sendikada barınabilir? İşçi olmadığında artık ne olursa olsun ister işsiz, ister işportacı, ister hamal o yapının hiçbir olanağı ona açılamaz. Bu hem bu tür örgütlenmelerin yapısı ve işlevi gereği böyledir, hem de zihniyeti gereği. Peki hangi öğrenci okulu bitirdikten ya da ayrıldıktan sonra öğrenci derneğinin mücadelesine ve öğrencilerin sorunlarına eski ilgiyi gösterir ya da onlar onun ya da bir öğrencinin kalacak yer geçinmek gibi pek çok problemi dernek içinde çözülebilir mi, çözülmeye çalışılır mı? Ama hayır o zaten bunları amaçlamamaktadır ki. İşte çıkar birlikleri böyle şeylerdir. Sınırları ve ilişki biçimleri otoriter ahlak ve toplumsal hiyerarşi tarafından saptanmıştır. Sonuçta yönetilenlerin bu bölünmüşlüğü kendilerinin de bunu ''gerçek'' olarak kabul etmeleri nedeniyle onları karşı karşıya getirir: İşçilerle işsizleri, kadınlarla erkekleri, yerli işçiyle yabancı işçiyi ve hatta Filistin ve: İsrail halkını, İrlanda ve İngiltere halkını daha pekçoğunu.

Bu spesifik alanlardaki mücadeleler otoritenin kendilerine daha geniş bir alanda tanımasını hedef almaktadır. Veya kendilerine daha fazla hak tanıyan bir başka otoriteyi hedeflemekteler. Biz de varız demek istemekteler; işçiler olarak, öğrenciler olarak,esnaflar olarak. Ama bireyler olarak değil. Işte bu da otoriter ahlağın temelini oluşturmakta. Çünkü ancak toplumun böylesi bir örgütlenişi yönetilmeye uygundur. Şimdi herhangi birimiz kalkıp meclise gitsek ve ''Beni kimsenin temsil edebileceğine inanmıyorum. Fikirlerimi kendim söylemek istiyorum'' desek muhtemelen deli gözüyle bakılır. Ama bunu 50, 100, 500 ya da daha fazla kişi yapsa deli diye de bakılamaz. Başka şeyler yapılır.

Yönetilmeyi reddeden ve özgür iradelerin varolabildiği bir toplum ise ancak kendi özgürlükçü etiğini yaratırsa var olabilir. Bir kılıç ustasıyla kılıçla dövüşülmez. Ve otoritenin tarih boyunca en büyük gücü silahlı adamları değil, insanların ruhuna sızmış olan otoriter ahlağı olmuştur. İnsanlar geçmişte pek çok kez baş kaldırdı, hatta otoriteyi parçaladı. Ancak iş bölümü temelinde örgütlenen toplum anlayışına karşı *özgün* bir mücadele verilmediği her yerde devrimler boğuldu. Yeni yöneticiler, sömürücüler, zorbalar yarattı. Hatta sıcak mücadele içinde doğal olarak ortaya çıkan dayanışmayı da devrim sonralarının muhafazakar zihniyeti yok etti.

Özgürlükçü bir etiğin yaratılması özel bir çaba gerektirir. O, liberterdevrim tasarımının olmazsa olmaz unsurudur. Düzen kurumları ve oralardaki yaşamın statikliği, yeknesaklığı içinde onun var olma olanağı yoktur. Ancak, anti-otoriter bir mücadele sürecinde oluşabilir. Anti-otoriter mücadele otoritenin var olduğu her yerde kısaca HER YERDE olur. Spesifik alanlar bir yandan da böyle bir mücadelenin başlatılabileceği yerlerdir, ama üzerine kurulabileceği yerler değil. Hiçbir toplumsal sıfat kendi başına anti-otoriter ve devrimci bir karaktere sahip de-

BİR YAKLAŞIM

Ali MERD

Kimdir liberter? Nesli tükenmiş bir keşiş mi, yadsımanın çilesini eyleminde dile getiren bir bilge mi? Yoksa kimi otoriter ideolojilerin kodladığı gibi "bir küçük burjuva ütopyacısı" mı? Kuşkusuz liberter denen nevr-i şahsına münhasır (türü kendine ait) zat bir ÜTOPYACIDIR, ama kimilerinin "tanımladığı" gibi "HAM HAYALCİ" bir ütopyacı değildir. Üstelik o, GELECEK SENARYOLARINA olan kesin inançlardan dolayı *devrimci* olmamıştır. Hayır. O, bugüne ilişkin duyduğu öfkeden dolayı devrimci olmayı seçmiştir. Otoriteden tek kelime ile nefret eder; başlıca sloganı "KENDİ İSTEMİNDEN BAŞKA YASA TANIMAMAK"tır. Bundan dolayı sınırsız özgürlüğü ister ve isteğini gerçekleştirmek için mücadele eder. Sınırsız özgürlüğü kendi eyleminde gerçekleştirir. Ancak bu tanımlamalar liberter için genellemelere dönüştüğünde anlamsızlaşır. Liberterler, genellemelere pek hoş gözle bekmezler. İSTER ve YAPARLAR. Bu yüzden "aydın" denen yumuşakçalar güruhundan kesin sınırlarla ayrılırlar. Başkaldırının ahlakını taşır ve çilelerini eylemlerinde dile getirirler.

Burada, şu sıkça kullandığımız eylem tanımına açıklık getirmek gerekiyor. Liberterliğin eylem tanımlaması, uçları hayli geniş tutulmuş bir tanımlama; kimi "aklı evveller"in anladığı gibi, oraya buraya bomba koyan, şu ya da bu kişiyi öldürmekten orgazmatik ya da şehevi bir zevk duyan sabotaj "delisi" tiplerin eylemini ifade etmiyor. Diğer taraftan canı sıkıldığı için ya da "yahu bu hava çok serinledi, biraz ısınalım" dercesine üstüne benzin döküp kendini yakan bireysel kundakçılık da değil. Bunu söylerken, Vietnam savaşını ya da Diyarbakır cezaevindeki işkenceleri protesto etmek için kendini yakan insanları küçümsemiyorum, ama putlaştırmıyorum da.

Kuşkusuz, Fransa'yı teröre boğan Ravachole bir liberterdi. Bakunin kendine tahripkarlığı ilke edinirken, Tolstoy şiddet karşıtı, Kropotkin ise bu konuda sakınımlı bir tavır içinde olan liberterlerdi. Böylesi farklılaşmış bireylerin birarada olmasından doğan çeşitliliğe yalnızca liberter hareket içinde rastlanabilir. Bunun da nedeni, liberterliğin kesin, sistemli, kuralları genellemeler üzerinde oluşmuş bir düşünceye sahip olmayışıdır.

Bir liberter için, kendi seçimi, yani yaptığı şeyin/davranışın sorumluluğunu üstlenerek gerçekleştirdiği her olay, davranış, eylem olarak tanımlanabilir. Bu eylem tahripkar da olabilir, yaratıcı da. Liberter açısından yıkma ve yapma eylemi arasında bir ayrım yoktur. Eskiye ilişkin olan yıkılmadan yeni yaratılamaz ve bu yüzden devrimci liberterler DEVRİM'i, aynı zamanda en büyük yıkım olarak tanımlarlar. Liberterlik, oraya buraya bomba koyma düşüncesi ya da onulmaz bir karışıklık yani kaos olarak tanıtılır. Oysa bu tanımlamalar bir kere daha baştan kurgusu yanlış yapılmış senaryo gibidir. Çünkü bir liberter, karmaşa ortasında bir düzen, düzen içindeyse bir düzensizlik görür. Yaparken yıkar, yıkarken yapar. Liberterlik daha baştan "yaşayan çelişki" üzerine inşa edilmiştir. Marksistler gibi dört başı mamur "sağlam" bir düşünce sistemi arayanlar için, kaygan bir sabun gibi her an ayaklarının kayacağı hissini verir. Liberterliğin zemini yaşamdır, bu yüzden devingen ve değişkendir ama tam da bu yönü ona görülmemiş bir çeşitlilik, zenginlik katar. Marksizm, koyduğu sistemle kendi içine kapanık bir bütün olarak giderek daha baskıcı ve tek boyutlu hale gelirken, o açılarak öz insiyatif üzerinde gelişti. Bu nedenle alabildiğine özgür bir düşünce olarak değişer her ana ayak uydurdu. Bunu söylerken, "sağlam" sistematik düşünceler gibi, hava kaçıran her deliğe yama vuran bir restorasyonculuğu kastetmiyorum. Çünkü bu düşünce biçimi değişen her anı o anın içinde ele aldı.

Peki liberterlikte 'sağlam' bir şey yok mu? Var, biri olmadan öbürü var olmayan yapışık ikizler: ÖZGÜRLÜK ve BAŞKALDIRI. Liberterlik, özgürlüğün *hükümsüzlük* olduğu bir dünyanın özlemi, "ezilen dünyanın iç çekişidir". ■

ğildir. Özgün örgütlenmeler içinde hiyerarşik ve otoriter tavırlarla mücadele, istemlerde ise özgürlüğü ve doğrudan etkinliği hedefleme bunu yaratabilir.

Öncelikle bunların gönüllü birliklerden oluşmasında ısrar etmeliyiz. Hiç kimse bir mesleki örgüte ya da çıkar birliğine katılmak zorunda olmamalı. Katılımın şekliyse birliği oluşturanlarca saptanmalı, örneğin hiçbir işçi zorunlu aidat ödememeli, hele bugün olduğu gibi işverence ücretten kesilip sendikaya verilen bir para olarak hiç değil. Yine katılım herhangi bir sıfatla sınırlanmamalı. O bireylerle dayanışma ve ortak davranmak isteyen her birey orada olabilmeli. Açıktır ki, bunlar egemen ahlak ve hukuğun sınırlarını aşan istemlerdir. Bir yandan tanımlı kimliklerle mücadeleyi gerektirdiği gibi diğer yandan da bu sınırların kırılmasına yönelik bir mücadeleyi gerektirmektedir. Yönetilenlerin gönüllü birliği ve dayanışması, otorite için çok farkında olduğu bir tehlikedir. Ve buna asla fırsat vermek istemeyecektir... Diğer yandan da bu örgütlenmelerde otoriter eğilimlere fırsat verilmemeli ve dolayısıyla hiyerarşik, merkeziyetçi tarzlarla mücadele edilmeli. İç işleyişte doğrudan demokrasi mücadelesinde ise doğrudan etkinliğin geliştirildiği yatay çeşitliliğe açık eşitlikçi örgütlenme tarzları oluşturulmalı. Dayanışma askerlik sorunundan barınma sorununa (ki bu evsiz olanların ortak evler yapmaları veya bulmaları gibi olabilir) yasalarla ilgili sorunlardan faşistler ve diğer otoriter tarzlarla mücadeleye aile tartışmalarından çocuklarının bakımına dek geliştirilmeli ve yine dayanışma başka bir boyutta da düşünülüp bu tür birlikler, anti-otoriter, özgürlükçü, liberter, tüm birlikler ve kişiler arasındaki haberleşme ve dayanışma otoriteden icazetli kitle iletişim araçlarına vs. bırakılmamalı. Bunları sağlayacak federatif tarzlar aranmalıdır. Bu özelliklerden birini ya da birkaçını taşıyan örgütlenmelere sendika, öğrenci derneği vb. herhangi bir şey diyebilir miyiz ya da otorite onları böyle kabul eder mi? Evet, ilk soru için biz yaptık oldu diyebiliriz. İkincisi için ise bunu yaptıktan sonra zaten pek de derdimiz değil, çünkü artık kendi silahımızı yaratmışızdır, anti-otoriter kavga içinden doğan özgürlükçü etiğimizi. Mücadele bu noktada özellikle bu noktada gelişen bir yaşamın savunusudur artık.

ÖZGÜRLÜK KAVGASINDA ÖZGÜRLÜKÇÜ BİR ETİĞE DOĞRU!

FEMİNİST DERGİSİNDEN AYŞE DÜZKAN'IN CEVABI:

Her öğüt otoritedir

Kara'nın Ağustos-Eylül sayısı adeta feminizme ayrılmış durumda. Ama ne varki, feminizm üzerine edilen laflar bir yana birçok yanlış bilgi de var yazılanlarda. Bu arada,Kemal Demir Zemin dergisinde Kara'nınönceki sayılarında çıkan bir karikatüre değindiğim için bana düz kafa militan demiş. Ama bu yazıyı yazmamın nedeni Kemal' in bu yorumu değil. Militanlık bu ülkede bir süredir pek revaçta değil belli ki, ama ben güncel modalara uymamakla hep övünmüşümdür. Düz kafalılığa gelince, kendi dümdüz kafamı onun karaşık, yani karışık kafasına tercih ederim.

Önce şu karikatür işinden başlayalım. Bence o karikatür *özellikle* kadınlara yönelik olmaktan ziyade karikatürün öznesi bebeğin ve onunla özdeşleşenyayıncıların fallus sahibi olduğunua işaret eder nitelikte. Fallus, ya da halk arasındaki adıyla çük, en iyi biz kadınların bildiği gibi, bir işkence, ceza (kulakların çınlasın Tayfun) ve otorite aracıdır ve *yalnızca* erkekler tarafından, kadınlara *ve* erkeklere karşı kullanılır. Kara'nın bebeği de Jaruzelsky'ye karşı bu aracı kullanıyor. Bir muhalif için, hele hele her türlü otoriteye karşı olduğunu iddia eden bir muhalif için en makul durum değil tabii. Kemal Demir ise, çükünden önünü göremez birhalde,"Bizim fallusumuz varsa sizin de sorumlu müdürünüz Handan Koç var" diyor. Bir dergi çıkarabilmenin müdür gerektirdiğini bildiğim için Kara'nın künyesine bakıyorum. Sahibi ve Yazıişleri Müdürü: Ahmet Kurt'muş. Şimdi bir dergi çıkarmanın yasal prosedürünü muhtemelen bilmiyor olan okura karşı (ben de Feminist'i çıkarmadan önce bilmezdim) böyle şeyleri kullanmadaki ucuz uyanıklık bir yana, feminizm *genelde*, sorumlu yazı işleri müdürü sahibi olmamayı gerektiren bir düşünce değil. (Biz Feminist'i çıkaran kadınlar böyle kimliklere karşıyız ve mümkün olsaydı bu formel künyeyi dergiye koymazdık. Nitekim Handan'ın müdürlüğüyle dergide dalga da geçtik.) Ancak liberterlik böyle değil. O yüzden bu müdürlük işine çare bulması gereken bizler değil, Kara dergisi çıkaranlarıdır.

Gelelim şu yürüyüşte erkekleri arkada yürütme meselesine. Kemal Demir bu işe çok kızmış. Anlaşılabilir bir ruh hali. Ben de kendimi "kısmi otoritelere karşı mücadele eden bütün 'kendiliğinden (yani hiyerarşik olarak kurumlaşmamış) hareketleri desteklerken, otoriteye karşı toplumsal mücadelenin her türünün yer aldığı bir bileşke alanı" olan liberter hareketin parçası falan olarak görsem, tabii ki kısmi otoriteyle uğraşıp duran, üstelik bir bölümü radikal bile olmayan üç beş kadının mitinginde arkada kalmaya gelemezdim. Ama böyle düşünseydim feministleri ikna etmekle yetinen zemincilere de söyleyecek sözüm olmazdı. Ama ben böyle düşünmüyorum. Üstelik de maddeciyim. O yüzden, erkeklerin, tek tek bireyler olarak da kadınların ezilmesinin devamından çıkarları olduğunu düşünüyorum. Evet, erkek kimliği toplumsal bir kategoridir. Tam da bu nedenle, ben de yürüyüşü düzenleyen birçok kadın gibi, eşcinsellerin, travesti ve transeksüellerin aramızda yürümesini tartışma konusu bile yapmadım. Konuşmacı kadınlardan biri de,konuşmasında, "Tüm kadınlara ve kendini kadın hissedenlere" seslendiğini ifade etti. Bu kadarokumuş anti-otoriter, akıllı delikanlının sırf erkek oldukları için kadın hareketinin dışına düşmeleri birhaksızlık olarak gözükebilir belki, ama Kemal Demir, Tayfun Gönül ve diğer erkek arkadaşları bize akıllar vermekten vazgeçip ezen cinsiyet kimliğinden nasıl kurtuluruz diye kafa patlatsalar haklarında daha hayırlı olur diye düşünüyorum (1).

Gelelim bizimle ilgili olarak sunulan yanlış bilgilere. Benim bildiğim buralarda benim dışımdakendini radikal feminist olarak adlandıran kadın yok. Feminist dergisi de radikal feminist bir dergi değil. Kemal Demir'in yazısından alıntı yapıp "Radikal feminizme yakışıyor mu bunlar?" diyerekten eleştirdiği Sedef, katiyen radikal feminist olmayıp radikal feminizme de az buçuk karşıdır. Biz zaten dergiyi çıkarırken, "Biz homojen bir yapı değiliz" deyip duruyorduk, ama herkes yalancı olduğu için başkalarının doğru söyleyebileceğine inanmıyor galiba.

Radikal feminizm kadınlara uyarlanmış liberterlik değildir

Bence her düşünce akımı kendi kavramları bağlamında değerlendirilmeli. Başka bir düşünce akırımın kendi kavramlarının alanına çekmeye çalışmak belli bir otoritenin ifadesi gibi geliyor bana. Hani ilgilenen olabilir diye bunları Kara dergisine yazıyorum. Örneğin Kemal Demir, radikal feminizmin tarihsel olmayıp evrensel çözümler önermesi gerektiğini söylüyor. Oysa genel olarak feminizm, tam da bunun aksine, hayatın dönüştürülmesinin geleceğe ertelenmeyip bugünden başlayan bir süreç olmasını savunur. (2) Biz kadınlar, kendi ezilmişliğimizle ilgili olarak, bir sosyalist ya da liberter devrimi beklemeksizin *bir şeyler* yapmak zorundayız ve bu nedenle, güncel ve gündelik politikanın hiçbir biçimini reddetmeyiz. Bu yüzden, örneğin erkeğin hakkı olarak görülen kadın dayağına karşı yürüttüğümüz politikanın ilk aşamasında bunun meşruluğuna karşı mücadele etmeye çalışıyoruz. Erkeğin hakkı değil suçu olduğunu iddia ettiğimiz bu fiile karşı bazılarımız devletin ceza vermesini istiyorlar. Ben, bu cezayı, (evet örgütlü bir ceza) devlet dışı, gayrı resmi oluşumların vermesinden yanayım. Baskı altındaki bir grubun cezalandırma talebinin, yani mağdurun doğrudan vereceği cezanın hukukla bir tutulamayacağını düşünüyorum. Üstelik de bütün bunların da dışında olarak, başka birine şiddet uygulamanın yasak olduğu bu ülkede kadınlara (aynı şey tutuklular, mahkumlar, öğrenciler vb. için de geçerli) atılan dayağın cezalandırılmamasının teşhir edilmesi gereken bir durum olduğunu düşünüyorum. Radikal feministim ama liberter değilim. Türkiye'de feminizm konusunda her türlü işkembeden atmayı mübah kılan bir cehalet olduğunun farkındayım. O yüzden Kemal Demir gönül rahatlığıyla, "Günümüzün liberter düşünce ve hareketi, dünyanın birçok yerinde ekoloji, barış ve feminizm hareketleriyle çok yakın ilişkiler içindedir" diye yazabiliyor. Barış ve ekoloji hareketlerini bilemeyeceğim, eskiden o işlere Tayfun bakardı ama Kemal Demir liberterlerle feministler nerede yakın ilişkiler içindeler umarım izah eder. Benim bildiğim örneğin İngiltere'de feministlerin arası, Kemal Demir'in zemin dolayımıyla burun kıvırdığı devrimci marksistlerle liberterlerle olduğundan daha iyidir (3). Yine de, daha önce Kara'da, feministle-

rin en radikallerinin bile erkeklerle eşit haklar istediklerini iddia eden çeviri bir yazı çıkmıştı. Görünen o ki Kemal Demir bize karşı daha insaflı. Gelelim Tayfun'a. Önce Tayfun'un eşcinsellerle ilgili yazısını kendisi açısından çok olumlu bulduğumu belirtmeliyim. Çünkü Tayfun, bundan birkaç ay önce yaptığımız bir kişisel sohbette, eşcinselliği doğal bulduğunu, ama gerek kadınların, gerekse erkeklerin eşcinsel ilişkiyle cinsel doyuma oluşamayacaklarına inandığını söylemişti. Umarım, ilerde, eşcinselliğin, varolan cinsel kimliklere bir reddiye ve bu yüzden de tüm handikaplarına rağmen dönüştürücü bir özelliği olduğunu görebilir. Neyse, biz kendi işimize bakalım. Şimdi bu Tayfun bir ideoloji-duyarlılık ikilemi uydurmuş. Soruyor;'Feminizm erkek egemen toplumsal sisteme karşı kadın duyarlılığının adı mı, yoksa dünyaya kadın erkek karşıtlığının penceresinden bakan bir ideolojik yaklaşım mı?'' •'Doğru cevap'' hiçbiri. Feminizm, kadınların kendilerini baskı altında tutan erkeklere karşı kadın olma noktasından verdikleri mücadelenin adıdır. Feminizm bir düşünce akımı ve politik hareket olarak içinde çeşitli eğilimler barındırır. Bu eğilimler arasında oy hakkı, kürtaj hakkı gibi talepleri savunanlardan, dünyada var olan bütün iktidar mekanizmalarını erkeklerin kadınlar üzerindeki iktidarıyla açıklayanlara, sosyalizmin kuruluşuna kadınların kurtuluşunun önkoşulu olduğunu savunanlara, erkekleri doğrama cemiyetine kadar her ülkede farklı şekillerde biçimlenen bir sürü renk vardır. Yalnız bu eğilimleri tasnif ederken, sol eğilimleri sosyal demokratlardan komünistlere kadar tasnif ediyormuş gibi düşünmemeli. Yani, örneğin, en sağ eşitlikçiler, devlete karşı değillerdir, onların ''sol''unda sosyalist feministler vb. gibi, eşitlikçi feminist olup devlete karşı olmak bal gibi mümkündür. Üstelik genellikle, bir sürü durumda bu eğilimler iç içe var olurlar. Yani diyeceğim, Tayfun'un ''feminist eğilimlerle ilgili varsayımları tamamen spekülatiftir. Bunlar bir yana, hayata kadın erkek karşıtlığından baktığında, diğer bütün oluşumları gerektiğinde kullanılabilecek oluşumlar olarak görürkün'.'şeklindeki bir cümlenin nasıl bir anlamı olabilir? Bir ke e kim hayata kadın erkek karşıtlığından bakıyor? Biz kadınlarla erkekler arasında bir iktidar ilişkisi olduğunu söylüyoruz. (Liberter bir dergiyi iktidardan söz ederek eleştirmek durumunda kalmak da tuhafıma gidiyor ya neyse). Hadi diyelim ki öyle düşünenler var, diğer bütün oluşumları, (bu oluşumlar neye göre diğer o da belli değil), neden gerektiğinde kullanılabilecek oluşumlar olarak görmek durumundalar? Devam ediyiyoruz: ''Radikal feministler, bu çıkmazdan kurtulmak için (bakalım ne dolaplar çevireceğiz —Ayşe) bütün otoriter kurumları 'erkek' olarak adlandırıyorlar. Devlet 'erkek', kapitalizm 'erkek', bilim 'erkek' vs.'' Diğerleri bir yana, Tayfun hangi radikal feministin kapitalizm erkektir dediğini nerede duymuş ya da okumuş? Evet bence de devlet erkektir çünkü hem ezici bir biçimde erkekler tarafından yönetilir, hem de esas önemlisi, işlevlerinden biri de erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini sürdürmektir. Kadınların bazı kazanımları, tıpkı işçilerin ya da öğrencilerin bazı kazanımları gibi bu durumu değiştirmez. Ben otoriter kurumların ortadan kaldırılması için onların neden ve kimin çıkarına bu otoriteyi uyguladıklarının açık edilmesi gerektiğini, bu yapılmadıkça anti-otoriter mücadelenin otorite kötüdür diye bağırıp ya da yazıp durmakla yapılamayacağını düşünüyorum. (4) Bu arada, Tayfun'un tarihte matriyarka vardır demekle yetinmeyip ''Kadına ilişkin sayılı iktidar alanlarında hala varlığını sürdüren'' birine örnek olarak ana ile çocuk arasındaki ilişkiyi göstermesine söyleyecek laf bulamıyorum. Erkekler kadınları iktidarları altında tutuyorlar demek kadınların kimse üzerinde iktidarı yokturdemekle eşmidir de bu örnek akla gelebiliyor? İkincisi, kim ''ailenin ve toplumsal cinsel kimliklerin ortadan kalkmasını hedefleyen bir cinsel devrim'' savunuyor da Tayfun, tutup, ''Kaldı ki hayatın yalnızca bir alanında, örneğin cinsellik alanındaki devrimin diğer alanlardaki otoriter kurumlaşma yıkılmadan olanaksız olduğu, başka bir tür eklemlenmeye ve yozlaşmaya uğradığı 50'lerde Avrupa'da başlayan devrim hareketiyle ortaya çıkmıştır'' diye yazıyor? Biz cinsiyetten söz ediyoruz, cinsellikten değil, bu bir. Avrupa'daki cinsel devrimle ''ailenin ve toplumsal cinsel kimliklerin ortadan kalkmasını hedefleyen'' herhangi bir şeyin ilgisi olabilir mi? Bu iki. Yozlaşmış filan gibi ifadeler anti-otoriter bir kaleme yakışmıyor. Bu üç. Dahasına üşeniyorum. Bir de Tayfun'un bize önerisi var tabii. (Tayfun belli birilerine birşeyler önermeyi anti-otoriterliğine halel getiren bir durum olarak görmüyor.) Okuyalım: ''Dayaktan kurtulmak isteyen kadınların sığınabilecekleri, barınabilecekleri evler, hukuk bürosu (evet, evet yanlış okumadınız *hukuk* bürosu öneriyor Tayfun-Ayşe) bu kadınlara iş bulmaya çalışan bir gönüllüler ekibi, (kadınları bir de 'zorunlu çalışmanın çarkları arasına' sokacağız -Ayşe) çocuklarını bırakabileceklerikreş ve bu süreci finanse edebilecek kadınların çalışacağı çernişevskivari bir atölye (bu Tayfun'da hep ufak üretim takıntısı olagalmiştir.Ayşe) gibi somut ekonomik-toplumsal örgütlenmelerden oluşan bir kompleks.

Hiçbir feministin böyle bir şeye hayır diyeceğini sanmıyorum.''

Tayfun için sürpriz olacak herhalde, ben batılı kadınların sığınak deneyiyle, kendi güya-liberter hayallerinin bir karmaşası olan bu ''kompleks''e hayır diyorum. (Kendisi de bu kompleksin peşini bırakıp kastrasyon kompleksiyle yetinebilir bence). Çünkü Türkiye'de var olan yasalar ve var olan kocalarla, buraya gelen kadınları korumanın devlet gücü dışında tek yolunun —o da çok güvenilir olmamakla birlikte— yeraltına geçmek olduğunu, dayak yiyen kadınlara yeraltında yaşamanın önerilmesinin ise mümkün ve mantıklı olmadığını düşünüyorum.

Aslında daha söylenecek çok şey var ama dedim ya üşeniyorum, hem üstelik bu yazı çok uzadı ve bazı şeyler iflah olmaz gibi görünüyor bazen. Bu yazıyı yazacak enerjiyi bulabilmem de Ahmet Arslaner'in mektubunun payı olduğunu söylemeliyim. Belki bir liberter erkek, bir yerlerde biraz daha az erkek... mi?.. ■

ayşe düzkan

(1) Gerçi Kara dergisi yazarları dört ''anlamlı'' soru patlatıp Patagonyalı Nevruz'un bile kafasında soru işaretleri yaratabiliyorlar.

(2) Feminist'in ilk sayısında Gail Chester'dan çevirdiğim Ben Kendime Radikal Feminist Diyorum adlı yazı bu konuyu uzunlamasına ele alıyordu. Meraklısına.

(3) Yeri gelmişken, bence liberterlerle devrimci marksistler arasında *bu açıdan* bir fark yok.

(4) Yoksa, bildiğimiz rock müzik piyasasından, bildiğimiz starı Pink Floyd'un, bildiğimiz hit albümü The Wall'u zikrede zikrede anti-otoriterlik değil, olsa olsa okul kaçakçılığı yapılır. O da fena değil ama, politika olarak beni kesmez mesela.

KARA'nın notu: Yukarıdaki yazının orjinalinde hiç büyük harf kullanılmadığı halde, dizgideki bir yanlış anlama yüzünden bu şekilde yayınlamak zorunda kaldık.

DİYALEKTİK MAKAMINDAN

Can BURAK

Gevşeyin biraz. Önce yandaki şekle dikkatle bakın; ◘

şimdi de şuna; ⊡

Derin bir nefes alın. Bir daha. Ne anlamı var demeyin, yazının bundan sonraki bölümüne dayanabilmeniz için gerekli. Gevşemek, derin derin nefes alıp ona buna bakmak ve kuşbakışı yorumlar yapmak bazılarının hergün yapageldikleri sıradan işlerdir. Bu nadide varlıkların bilahere bu egzersizleri yapmaları gerekmez.

Yazının konusu şu: Zıtların birliği. Girişte yer alan iki şeklin konuyla olan bağlantıları da dikkatli okuyucuların gözünden kaçmamıştır şüphesiz. Birinci şekil, yani siyah kare içindeki beyaz daire, ikinci şeklin, yani beyaz kare içindeki siyah karenin negatifidir. Bir 'yani' daha dersek, bir şekli diğer şekle kıyasla,onun zıddı olarak tanımlayabiliriz. Bu tanımlama salt teorik düzlemde genel kabul görmekle kalmaz, aynı zamanda pratik olarak da geçerliliği ispatlanabilir: Bu iki şekli birbirlerine yakın olarak yerleştirip, gözümüze yaklaşık 20 cm uzaklıkta tutalım. Gözlerimizi burnumuzun ucuna doğru odaklayalım. Bu surette bir süre sonra iki şekil birbirinin içine geçer ve siyah bir kareye dönüşür. Pratik bir çıkarsamadan hareketle olayı formüle edersek:

$$\left[\frac{\text{1.Şekil}}{20} - 8^{\cdot}\right] + \left[\frac{\text{2.Şekil}}{20} - 8\right] = \blacksquare$$

(TEZ) (ANTİTEZ) (SENTEZ)

(*)Burnumuzun ucu gözbebeğimize yaklaşık 8 cm uzaklıktadır.

Kabaca bu olay bize diyalektiğin temel taşlarından sayılan zıtların birliği ilkesini örnekler.

(Yorduk sizi, gevşeyin yine, yukardaki şekillere bakın falan.)

Tahmin edersiniz ki bu ilkenin geçerlilik alanı yukarıdaki basit örnekle sınırlı değildir, üstelik yaşamın kapsayıcı alanı kadar esnek sınırlara sahiptir. Doğanın ve toplumun algılanması ve yorumlanması, hatta değiştirilmesi gibi olaylar üzerinde de uygulanabilir. Örneğin, bir eşekle bir at alın. Koyun yan yana, odaklayın gözlerinizi burnunuza. Nasıl? Gördüğünüz bir katır değil mi.

Bir sağcıyla bir solcuyu alın. Odaklayın gözünüzü; işte masum bir sosyal demokrat. Bir generalle bir profesörü odaklarsınız üst düzey bir bürokrat elde edebilirsiniz. Örnekler çoğaltılabilir. İçinde yaşadığımız dünyada gelişen olayları diyalektik bir gözle incelersek, birleşik zıtlıklar mantığının anlamlı yerini bulması işten bile değil.

Oysa bizler, dünyayı sadece yorumlamakla yetinecek tipte yaratıklar değiliz. Sorun bir nebze değiştirmek olsa gerek. İşte ZB burada da devreye girer. Şöyle: Burjuvazi var, proletarya var. Burjuvazi zenginleştiği oranda proletarya fakirleşir. Toplumsal üretim bazında, üreten insan sayısı artar. Hem burjuvazi olmasaydı proletarya olmazdı. Hem de tersi. Yani bir zıtların birliği sözkonusu.

Ama diyeceksiniz ki, herşey odaklanmıyor. Doğaldır ki her zıtlık her zaman birlikte varolmaz. Biz buna bilimsel bir deyimle 'yanılma payı' diyebiliriz. Her genelleme de bir kadı kızlığı taşır hani. Fazla zorlarsanız şaşı bile olursunuz.

Gerçi olunacağı kadar olunmuş ya, siz odaklayın yine de. Ortak paneller falan, barış içinde birlikte filan, onunla işbirliği, bununla demokrasi... bilirsiniz bu işleri. Odaklayın gözlerinizi, içiniz rahat etsin. Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu türünden düşüncelere kapılmayın sakın. Bilimsel bulgularımıza sıkı sarılalım lütfen. Höt, zöt. ■

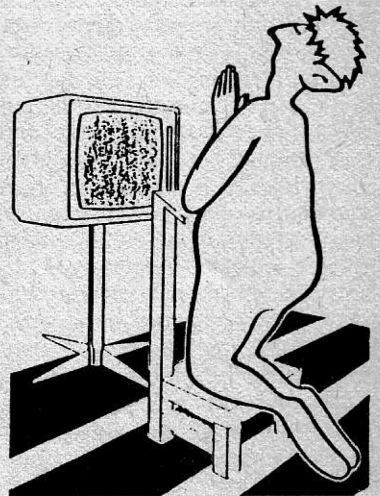
TV yayınlarına kızınca önce televizyonu parçaladı, daha sonra intihar etti

-CUMHURİYET-

RİZE, (THA) — Televizyon yayınlarına kızan Gani Zalımoğlu adındaki bir kişi önce tabancayla televizyonu parçaladı, daha sonra da intihar etti.

Cumhuriyet Savcılığından alınan bilgiye göre, Rize'nin Pilavdağı köyünde meydana gelen olayda önceki gece TV'de sinemayı seyrederken, aşırı derecede sinirlenen Gani Zalımoğlu (33) adındaki bir kişi evinde bulunan tabancasıyla önce televizyona ateş ederek parçaladı. Daha sonra kafasına kurşun sıkarak intihar etti.

"TERCİH EDİLECEK YAŞAM BİÇİMLERİ VARDIR KUŞKUSUZ"

DALDAN DALA ATLARKEN

Eylül ayı çok büyük bir referandum (nedendir bilmem, bazıları referandurum diyorlar) yaşadı. Ve 6 Eylül sabahı birden bire dudağım uçukladı. Ve de 7 Eylül sabahı uçukların sayısı ikiye çıktı. Sandıktan ise "evet" çıktı.

Tonton Özal kaybetmesine neden olan bir hata yaptı. Yasakları kaldırmak sözkonusu iken, Özal rejimi sandık başına gitmemek yasak demez mi. Eh! Yüzbinlerce insanı sandık başına gidip "evet" demeye itti bu da.

Türk insanının karşı karşıya gelmiş iki deliye ihtiyacı var gibi görünüyor. Bu iki deli bir birleştiler mi, yandıklarının ...... dır. Evet, Türklerin "evet"e ihtiyaçları vardı ya! Kürtler de olmasa zor "evet" çıkardı.

Antalya'da SHP'nin evet için içten çalışmalarına tanık oldum. Sınır oylamalarındaki gurbetçilerin kararsızlıklarını nasıl etkilediklerini anlatıp, neşe içinde şakıyorlardı.

Halk oylamasında oy kullanmayacaklara verilecek para cezasını hiç kimse ne eleştirdi ne de varlığından bahsetti. Ama oylamaya 1,5 milyondan fazla insan katılmadı ve bunların peşine düşülecek şimdi, cezalandırmak için. Hani kanunsuz suç olmazdı? Adamlar geçici bir suç ilan ediyorlar, ama kimsenin gıkı çıkmıyor.

Daldan dala atlamak geçiyor içimden. Şimdi de Antalya'da görünen sefalete değinmek istiyorum. Yıllar önce bir gazetede ABD'nin arka sokaklarındaki zenci işçi-işsiz yoksulluğunu, sefaleti gösteren fotoğraflar görmüş ve çarpıcı bir yazı okumuştum. Hem de şaşırmıştım. Süper için bu kadar olamazdı, olmamalıydı. Aynı şey turistik kent olan Antalya için de geçerliydi. Bu kez şaşırmadım ama. Akşamcı kahveleri var ve insanlar işsiz ve meteliksiz, çünkü parası olmadığı için çay içemiyor, bu yüzden de kahvede sadece uyukluyorlar, garip dünyalılar.

Halkın ve gurbetçilerin yaşadıkları yerler çöplüktür ve pis kokmaktadır. Daha neler neler var...

Halk oylamasında kendi yasakları için çırpınan kişilerin, hem de ne paralar harcayarak, duyurdukları yasakları, ne durumda olduklarını duyuramayanları hiç düşünmeyecekleri ta geçmişten bellidir. İşte eski bir şiirimi buna uygun görüyorum;

Okumak, öğrenmek
ve şüphe.
Sahi öyküsü ise sanatın
Bizans harabeleri,
benim bu şiirin
şirin olduğu kadar da zavallı
bir salon iki odalı
gecekondum
neye öykü

H.Hüseyin ELMA / ANKARA

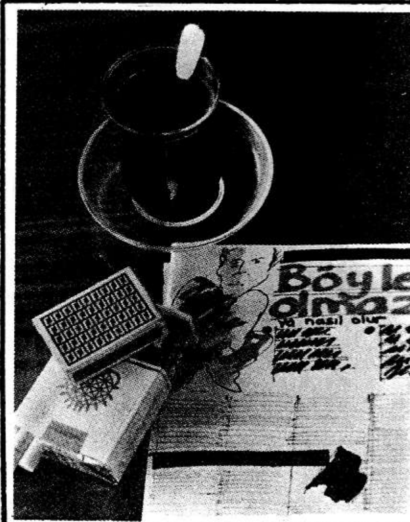
SÜSYAZI

ilmikten kurtulmuştu kimi
imbikten süzülmüştü tümü
önemli ve başkaydılar hani.

tükenmiş soyluluğun sözdeki görkemi
belirleyiverdi yine gündemi.
masalar tanıktır
pardon onlar da sanıktır
suça teşvikten.
asmalımesçit, bilsak, çiçek, papirüs,
sinemasevenler, sanatevi, ortaköy, ece
ışıkhancığım harikaydın dün gece.
ve fakat yani aslolan mesela
dirimsel imgelem ekstrem söylem
ahhh meryem.

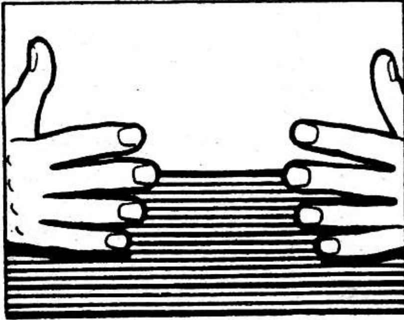
adam kıtlığında adamdılar
duygubasan kalpazandılar
yakalanamadılar
dava düştü..!

Osman RİFAT

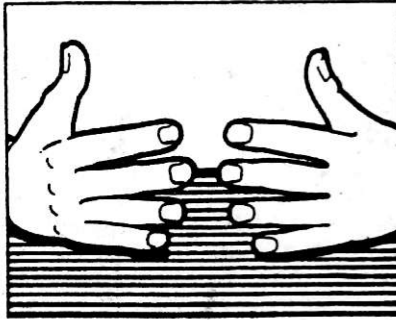

ŞÖYLE OLUR:
KARA'NIN BÜROSUNA GELİP,
ÇAY VE SİGARAMIZI İÇEREK,
YIKIMIMIZA YARDIMCI
OLABİLİRSİNİZ.

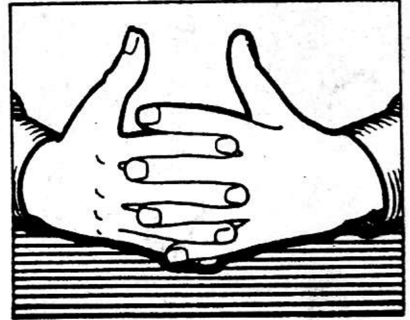
ÇALIŞMAK, ÜRETMEK, YAŞAMINIZA BİR ANLAM KAZANDIRMAK İSTİYORSANIZ

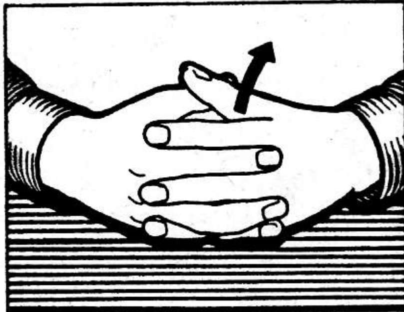
— PARMAKLARINIZI AÇINIZ

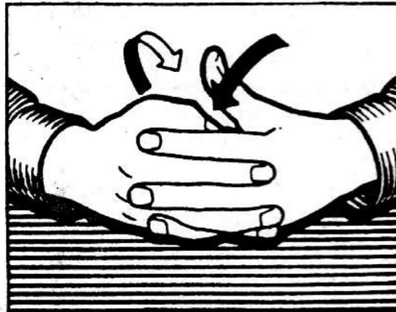
— AÇIK OLARAK BİRBİRİNE YAKLAŞTIRINIZ

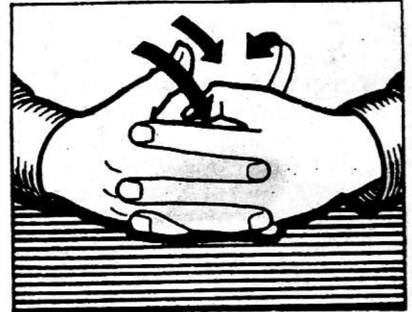
— PARMAKLARINIZI DİKKATLE KİLİTLEYİNİZ

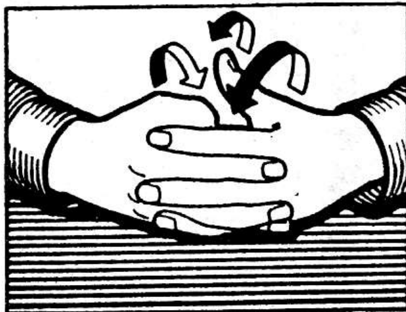
— SOL BAŞPARMAĞINIZI 2 CM KADAR KALDIRINIZ

— SAĞ BAŞPARMAĞINIZI SOL BAŞPARMAĞINIZ İLE ELİNİZ ARASINDAKİ BOŞLUĞU DOLDURACAK ŞEKİLDE KALDIRINIZ

— ÜSTTEKİ BAŞPARMAĞINIZI SAAT YÖNÜNDE ÇEVİRMEYE BAŞLAYINIZ

— EŞ ANLI OLARAK DİĞER BAŞPARMAĞINIZI DA ÇEVİRİNİZ

— KİŞİSEL TERCİHİNİZE UYGUN BİÇİMDE HIZI ARTTIRINIZ

— TEBRİKLER ARTIK BAŞPARMAKLARINIZI ÇEVİREBİLİYORSUNUZ